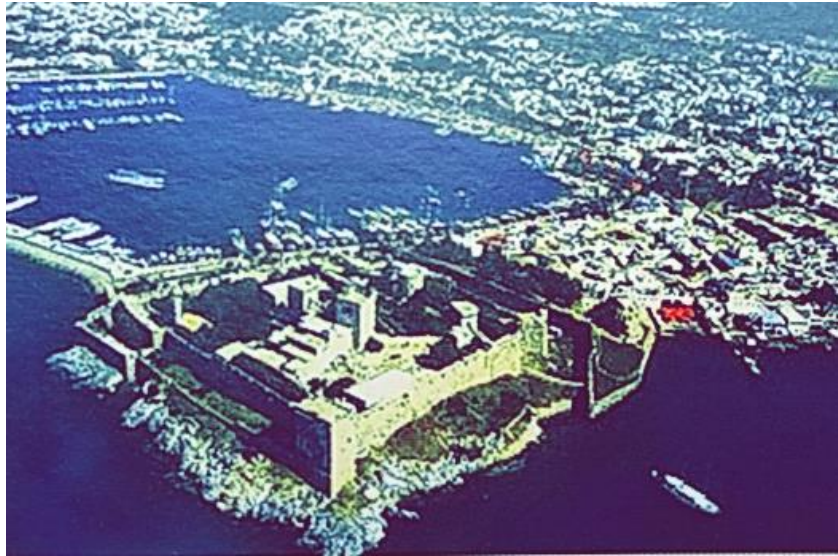

ΤΟΝ ΤΟΠΟ ΜΟΥ

ΤΟΝ ΑΓΑΠΩ

Η Νέα Αιγιαρινάσος το έτος 2000 (αεροφωτογραφία Β. Φλοντής)

ΑΠ ΤΗΝ ΠΑΛΙΑ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΟ ΜΕΧΡΙ ΤΗ

ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΝΕΑΣ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΟΥ 2015-2016

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΜΑΡΙΑ ΠΕΤΡΑΚΗ -ΜΗΛΑΚΗ

ΤΟ ΧΘΕΣ

Η ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΟΣ

ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ

Το αρχαίο θέατρο της Αλικαρνασσού

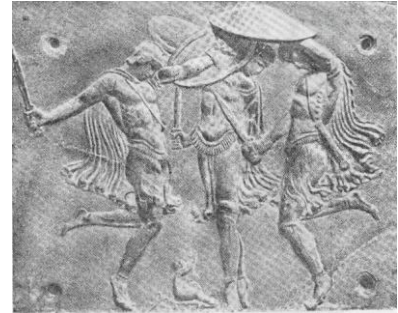
1. Αρχαιότητα

Η Αλικαρνασσός ιδρύθηκε περίπου το 1000 π.Χ. από Δωριείς αποίκους με

επικεφαλής τον Άνθη από την Τροιζήνα.⁶ Η περίφημη επιγραφή της Σαλμακίδος, που βρέθηκε στην ομώνυμη χερσόνησο, κοντά στην κρήνη που έφερε το ίδιο όνομα, είναι ένα μακροσκελές επίγραμμα (60 στίχων) το οποίο αναφέρεται εκτενώς σε μια εν πολλοίς άγνωστη μυθολογία της ίδρυσης της πόλης, που παντρεύει το καρικό με το ελληνικό παρελθόν αυτής, αλλά και της περιοχής συνολικά.⁷ Η

Αλικαρνασσός θεωρείται πατρίδα των Κουρητών, που συντρόφευσαν το Δία

όταν ήταν παιδί, και της νύμφης Σαλμακίδος, η οποία ανέθρεψε τον Ερμαφρόδιτο, αυτόν που πρώτος ανακάλυψε τους νόμους του γάμου. Ιδρυτές της είναι διαδοχικά ο Πήγασος και ο Βελλερεφόντης (ιδρυτές των Πηδάσων), ο Αθηναίος Κραναός, που εγκατέστησε τους άριστους των Κεκροπιδών στη Σαλμακίδα, ο γενναίος Ενδυμίων (εθνάρχης των Καρών) και μια σειρά από άλλα μυθικά πρόσωπα που αναφέρονται σε ένα πολύ αποσπασματικό σημείο της επιγραφής.

Αρχαϊκή περίοδος

Η Αλικαρνασσός ανήκε αρχικά στη δωρική εξάπολη, που είχε έδρα το ιερό του Τριοπίου Απόλλωνα στη χερσόνησο της Κνίδου, μαζί με την Κνίδα, την Κω, τη Λίνδο, την Ιάλυσο και τη Ρόδο. Λόγω όμως του μεικτού χαρακτήρα του πληθυσμού της, σύντομα εκδιώχθηκε. Πράγματι, η έρευνα των ονομάτων των κατοίκων της πόλης υποδηλοί ότι μεγάλο τμήμα του πληθυσμού δεν ήταν ελληνικής καταγωγής, αλλά Κάρες και Λέλεγες. Εξάλλου, κατά την Κλασική περίοδο το διαλεκτικό στοιχείο που επικρατεί είναι το ιωνικό, όχι το δωρικό.

Στα τέλη του 7ου αι. π.Χ., σύμφωνα με την επικρατέστερη χρονολόγηση, η Αλικαρνασσός συμμετείχε στην ανοικοδόμηση του ιερού του Ελληνίου της Ναύκρατης, μαζί με τις δωρικές πόλεις της Ρόδου, και της Κνίδου, τους Ίωνες της Χίου, της Τέω, της Φώκαιας και των Κλαζομενών και τους Αιολείς της Μυτιλήνης.⁸ Μετά το 546 π.Χ. πέρασε στην κατοχή των Περσών.

Κλασική περίοδος

Κατά τη διάρκεια του α' μισού του 5ου αι. π.Χ. η πόλη κυβερνήθηκε από τοπική δυναστεία, τα μέλη της οποίας ο Ηρόδοτος, πολιτικός τους αντίπαλος, τα αποκαλεί τυράννους. Πρώτος εκπρόσωπος ήταν ο Λύγδαμης. Η κόρη του Αρτεμισία πολέμησε στη μάχη της Σαλαμίνας στο πλευρό των Περσών, επικεφαλής πέντε πλοίων από την Αλικαρνασσό,

την Κω, τη Νίσυρο και τα Κάλυδνα, και διακρίθηκε για το θάρρος της.⁹ Η δυναστεία αποδυναμώθηκε από εμφύλιες συγκρούσεις. Το 468 π.Χ., ο τύραννος Λύγδαμης, γιος του τυράννου Πισινδήλιδος και εγγονός της Αρτεμισίας, εκδίωξε τους αριστοκράτες. Τότε εγκατέλειψε την Αλικαρνασσό και η οικογένεια του ιστορικού Ηροδότου, ο πατέρας του Λύξης και η μητέρα του Δρυώ. Οι ποικιλώνυμες πολιτικές αναταράξεις της περιόδου φαίνεται πως εν μέρει οφείλονταν και στην εθνοτική ποικιλομορφία του πολιτικού σώματος της Αλικαρνασσού.¹⁰ Στην επιγραφή των μέσων του 5ου αι. π.Χ., όπου γίνεται λόγος για τη δήμευση περιουσιών και τον πλειστηριασμό τους, τα ονόματα των κατοίκων είναι και ελληνικά και καρικά: μάλιστα, τυγχάνει στην ίδια οικογένεια ο πατέρας να έχει ελληνικό όνομα και ο γιος καρικό ή το αντίστροφο.¹¹

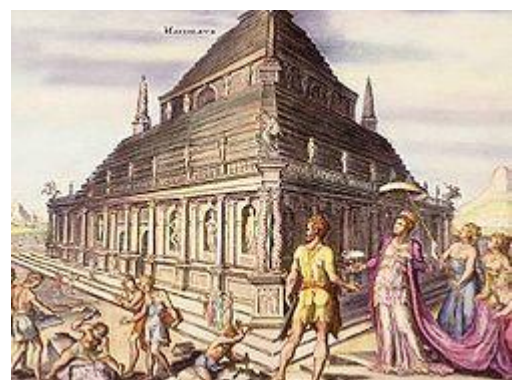
Περίπου το 465 π.Χ. ο Κίμωνας εκστράτευσε στην Καρία για λογαριασμό της συμμαχίας της Δήλου. Τότε η Αλικαρνασσός προσχώρησε στη συμμαχία: αναφέρεται στους καταλόγους εισφορών στο συμμαχικό ταμείο από το 454/453 έως το 429/428 π.Χ. ως τμήμα του λεγόμενου καρικού φόρου. Συνήθως πλήρωνε το ποσό του ενός ταλάντου και 4.000 δραχμών. Το 447/446 π.Χ. η εισφορά ήταν της τάξης των 2 ταλάντων, ενώ το 441/440 π.Χ. ανήλθε στο ένα τάλαντο και 4.840 δραχμές.¹² Παρέμεινε πιστή στην Αθήνα έως τα τελευταία χρόνια του Πελοποννησιακού πολέμου (431-404 π.Χ.). Μάλιστα, το 410/409 π.Χ. η πόλη της Αθήνας εξέδωσε τιμητικό ψήφισμα προς τιμήν των Αλικαρνασσέων.¹³

Αργότερα πέρασε στη σπαρτιατική σφαίρα επιρροής. Ο Αθηναίος Θρασύβουλος την ανέκτησε το 389 π.Χ., κατά τη διάρκεια μιας εκστρατείας που είχε κυρίως στόχο τη λεηλασία των μικρασιατικών παραλίων και προκάλεσε αρκετή δυσαρέσκεια.¹⁴ Με την ειρήνη του 386 π.Χ. (Ανταλκίδειος ειρήνη) η Αλικαρνασσός, όπως και όλες οι πόλεις της Ασίας, αποδόθηκε στον Πέρση βασιλέα.

Στις αρχές του 4ου αι. π.Χ. η Καρία βρίσκεται υπό τον περσικό έλεγχο, αλλά την εξουσία ασκούν τοπικοί ηγεμόνες, οι Εκατομνίδες. Ο Μαύσωλος διαδέχθηκε τον πατέρα του Εκάτομνο το 377 π.Χ. Μετέφερε την έδρα της σατραπείας από τα Μύλασα στην Αλικαρνασσό, λόγω της οχυρής θέσης της πόλης, αλλά και εξαιτίας του στρατηγικού χαρακτήρα των δύο λιμανιών

της. Μετά το θάνατό του, το 353 π.Χ., οι Ρόδιοι επιτέθηκαν στην πόλη και παραλίγο να την καταλάβουν. Την επίθεση απέκρουσε η σύζυγος και αδελφή του Μαυσώλου, η Αρτεμισία, η οποία κυβέρνησε έως το θάνατό της, το 351 π.Χ. Ο μικρός αδελφός του Μαυσώλου, ο Ιδριεύς, και η σύζυγός του Άδα κατέλαβαν την εξουσία έως το 340 π.Χ., όταν τους παραγκώνισε ένας άλλος αδελφός, ο Πιζόδαρος. Το 334 π.Χ., η πόλη πέρασε εκ νέου στα χέρια

των Περσών και αποτέλεσε έναν από τους κυριότερους προμαχώνες της

αμυνάς τους στη Μικρά Ασία.

Η Αλικαρνασσός αποτέλεσε το θέατρο μιας από τις πιο σημαντικές μάχες κατά την εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Το ανοικτό λιμάνι, οι οχυρές ακροπόλεις, που

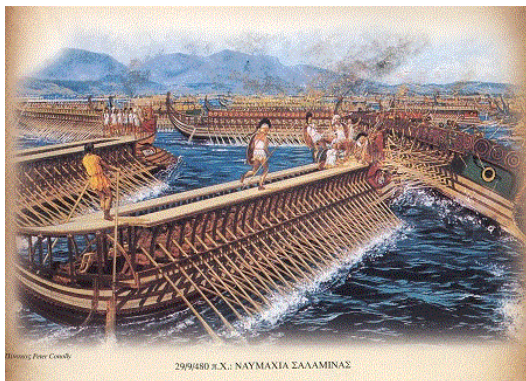

επέτρεπαν τον απρόσκοπτο ανεφοδιασμό από θαλάσσης, αλλά και η ισχυρή φρουρά καθιστούσαν την κατάκτηση της πόλης πολύ δύσκολη. Το γενικό πρόσταγμα της άμυνας είχε ο Ρόδιος Μέμνων, ο σημαντικότερος στρατηγός του Δαρείου Γ' στη Δύση, που είχε συγκεντρώσει στην πόλη το σύνολο των μισθοφόρων οι οποίοι είχαν ξεφύγει από τις πόλεις που είχαν καταλάβει οι Μακεδόνες. Επιπλέον, δημιούργησε ένα φράγμα από τριήρεις μπροστά από το

λιμάνι. Στην πολιορκία, που δεν πρέπει να κράτησε πάνω από μία ή το πολύ δύο εβδομάδες, οι Μακεδόνες δοκίμασαν κάθε δυνατό τέχνασμα: γέμισαν τις αμυντικές τάφρους μπροστά από τα τείχη, έστησαν πολιορκητικούς πύργους και εξαπέλυσαν βροχή βελών και λίθων, άνοιξαν υπονόμους και επιτέθηκαν με πολιορκητικούς κριούς. Οι υπερασπιστές διενεργούσαν εξόδους και έκτισαν μια δεύτερη γραμμή τείχους από πλίνθους και έναν ξύλινο πύργο. Μια απελπισμένη νυκτερινή επίθεση που διέρρηξε το τείχος τέλειωσε με εκατόμβη των Μακεδόνων επιτιθέμενων και ο Αλέξανδρος συνθηκολόγησε για να μπορέσει να παραλάβει τους νεκρούς που είχαν απομείνει άταφοι μέσα στην πόλη. Η ηρωική αντεπίθεση των Αθηναίων μισθοφόρων, με ηγέτες το Θρασύβουλο και τον Εφιάλτη, λίγο έλειψε να κατανικήσει τους Μακεδόνες.

Τελικά όμως οι μισθοφόροι υπέστησαν απώλειες και αναδιπλώθηκαν. Ο Μέμνωνας και ο σατράπης της Καρίας Οροντοβάτης συγκάλεσαν σύσκεψη, όπου αποφασίστηκε να εγκαταλείψουν την πόλη και να καταφύγουν στις ακροπόλεις. Έκαψαν την πόλη και την καταστροφή ολοκλήρωσε ο Αλέξανδρος ισοπεδώνοντας τα σπίτια γύρω από την ακρόπολη Σαλμακίδα. Οι Μακεδόνες άφησαν 3.000 πεζούς και 200 ιππείς και συνέχισαν άπρακτοι την πορεία τους.¹⁵ Οι κάτοικοί της πάντως, αν και δε σφαγιάστηκαν, διασκορπίστηκαν και καταδικάστηκαν σε ανέχεια, καθώς κατά πάσα πιθανότητα τα εδάφη τους διαμοιράστηκαν στους κατοίκους των άλλων πόλεων της χερσονήσου.¹⁶

Πολύ σύντομα η πόλη ανακαταλήφθηκε πλήρως από το Φαρνάβαζο, στρατηγό του Δαρείου Γ'. Στα τέλη του 333 π.Χ., οι Μακεδόνες σατράπες της Λυδίας και της Καρίας σημείωσαν σημαντική νίκη επί του Οροντοβάτη κοντά στην Αλικαρνασσό. Η πόλη όμως παρέμενε στα χέρια των Περσών και αποτελούσε το κυριότερο ορμητήριο του περσικού στόλου στο Αιγαίο. Τελικά την

κατέλαβε ο Ασάνδρος το 332 π.Χ., όταν πια η αντίσταση κατά των Μακεδόνων στη Μικρά Ασία είχε σβήσει.

Ελληνιστική περίοδος

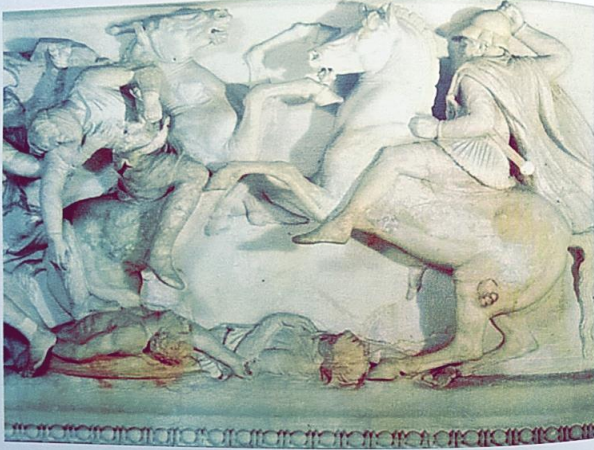
Ο Αλέξανδρος είχε τοποθετήσει ως σατράπη της Καρίας την Άδα, αδελφή του Μασώλου. Είναι λίγο δύσκολο να δεχθούμε ότι της παρέδωσε την πόλη γεμάτη ερείπια: η καταστροφή μάλλον δεν

πρέπει να ήταν όσο εκτεταμένη την παρουσιάζουν οι πηγές. Αργότερα, στη θέση της Άδας βρίσκουμε το Μακεδόνα Φιλόξενο. Η Αλικαρνασσός έπαψε να αποτελεί πρωτεύουσα της σατραπείας λίγο αργότερα, προς όφελος των Μυλάσων, όπου βρίσκουμε εγκατεστημένο το σατράπη Ασάνδρο, το γιο του Αγάθωνα. Το 322 π.Χ. η πόλη πέρασε στον έλεγχο του Αντιγόνου του Μονόφθαλμου.

Η Αλικαρνασσός πολιορκήθηκε από τον Πτολεμαίο του Λάγου το 309 π.Χ., κατά τη διάρκεια της εκστρατείας του στην Καρία. Η πόλη σώθηκε χάρη στην παρέμβαση του Δημητρίου, γιου του Αντιγόνου, που επέστρεψε από τη Βαβυλώνα εγκαίρως για να λύσει την πολιορκία και να σταματήσει την προώθηση του Πτολεμαίου, που είχε ήδη κατακτήσει την Κω, τη Φάσηλι, την Ξάνθο, την Καύνο, την Ιασσό και τη Μύνδο.¹⁷ Ο Πλούταρχος αφήνει να εννοηθεί ότι στην πόλη ήταν εγκατεστημένη φρουρά από τους Αντιγονίδες. Λίγο αργότερα, το 303 π.Χ., ο Ζηνόδοτος από την Αλικαρνασσό ελευθέρωσε την Τροιζήνα στην Πελοπόννησο, τη μητρόπολη της Αλικαρνασσού. Οι Τροιζήνιοι τίμησαν το Ζηνόδοτο και οι Αλικαρνασσοί ψήφισαν τιμές. Η υπόθεση παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον, καθώς ερμηνεύεται ως απόδειξη ότι η Αλικαρνασσός είχε το καθεστώς ελεύθερης πόλης την περίοδο εκείνη.¹⁸

Μακεδόνας πολεμιστής, λεπτομέρεια από την "σαοφορέα του Μ. Αλεξάνδρου" πιστεύεται ότι είναι ο Αντίγονος Ι Μονόφθαλμος, τέλη 4^{ου} αι. π.Χ. (Αρχαιολογικό μουσείο Κωνσταντινούπολης)

Μετά το θάνατο του Αντιγόνου η πόλη βρίσκεται υπό τον έλεγχο του Λυσιμάχου. Ο πόλεμος του τελευταίου με το Σέλευκο, καθώς και ο θάνατος των δύο Διαδόχων το 281 π.Χ., έδωσαν την ευκαιρία στον Πτολεμαίο Α' να καταλάβει

την Αλικαρνασσό (μάλλον το 279 π.Χ.).¹⁹ Τη χρονιά εκείνη οι Αλικαρνασσοί εκλήθησαν να στείλουν, μαζί με τους Μυνδίους και τους Μιλησίους, δικαστές στη Σάμο, τη σημαντικότερη κτήση των Λαγιδών στο Αιγαίο.²⁰ Η Αλικαρνασσός αναφέρεται με τις αρχές των καρικών πόλεων²¹ στην αλληλογραφία του Ζήνωννα, οικονόμου του Απολλοδότου, διοικητή της Καρίας επί Πτολεμαίων. Το 197 π.Χ. η πόλη παραμένει κατ' όνομα σύμμαχος των Πτολεμαίων και οι Ρόδιοι ανακοινώνουν την πρόθεσή τους να αποτρέψουν την κατάληψη της Αλικαρνασσού, αλλά και της Καύνου και της Μύνδου από τον Αντίοχο Γ'. Η παρέμβαση αυτή έσωσε τις καρικές πόλεις, τις οποίες η συνθήκη της Απάμειας (188 π.Χ.) όρισε ελεύθερες.²²

Το 130 π.Χ. η πόλη συνεισφέρει ένα πλοίο στους Ρωμαίους του Μ. Ρερπερνα που έχουν κληθεί να συντρίψουν την εξέγερση του Αριστονίκου.²³ Το 129 εντάχθηκε στην επαρχία της Ασίας ως ελεύθερη πόλη. Κατά το 2ο αι. π.Χ., η Αλικαρνασσός αποτελεί μια μετρίου μεγέθους ακμάζουσα πόλη. Επιγραφή από την Κω αναφέρει ότι είχε 4.000 πολίτες.²⁴

Η Αλικαρνασσός υπό ρωμαϊκή διοίκηση

Η Αλικαρνασσός δε γνώρισε τη σκληρή μοίρα των υπόλοιπων μικρασιατικών πόλεων μετά το τέλος του Α' Μιθριδατικού πολέμου. Αντίθετα μάλιστα ευνοήθηκε από το Σύλλα, γι' αυτό σε ανταπόδοση οι αρχές της πόλης έστησαν έναν ανδριάντα στο Ρωμαίο στρατηγό. Το 82 π.Χ. άνδρες από την Αλικαρνασσό επάνδρωσαν μια τετρήρη που πήρε μέρος στις επιχειρήσεις του Α. Terentius Varro ενάντια στους πειρατές της Κιλικίας.²⁵ Τρία

χρόνια αργότερα, όταν ο διαβόητος άρπαγας των θησαυρών της Σικελίας Βέρρης ορίστηκε legatus του Gnaeus Dolabella, του διοικητή της Ασίας, περιόδευσε σε μια σειρά πόλεων της επαρχίας της Ασίας, όπως στη Σάμο, τη Χίο, την Αλικαρνασσό και την Τένεδο, και συνέλεξε με τη βία πληθώρα έργων τέχνης, διάσημα αγάλματα και πίνακες. Η πόλη πρέπει να είχε παρακαμάσει σε σημαντικό βαθμό την εποχή εκείνη, εάν κρίνουμε από τη μαρτυρία του Κικέρωνα, ο οποίος επαινεί τον αδελφό του Κόιντο, γιατί ως διοικητής της επαρχίας της Ασίας το 60/59 π.Χ. έδωσε νέα ζωή σε δύο φημισμένες πόλεις, τη Σάμο και την Αλικαρνασσό. Δεν πρέπει βέβαια να

παραγνωρίσουμε την πιθανότητα ο Κικέρωνας να προβαίνει στο σημείο αυτό σε μια ρητορική υπερβολή.²⁶ Περί το 2 π.Χ., όταν ο εγγονός του Αυγούστου Γάιος επισκέφτηκε την Ανατολή, οι Αλικαρνασσεείς τον τίμησαν με θυσίες. Σε ψήφισμα της ίδιας περιόδου, ο Αύγουστος τιμάται από τους πολίτες της Αλικαρνασσού ως «αυτοκράτορας και πατέρας της πατρίδας, Δίας των προγόνων και Σωτήρας όλων των ανθρώπων από κοινού, που η πρόνοιά του όχι μόνο ικανοποιεί, αλλά ξεπερνά τις προσδοκίες όλων».²⁷

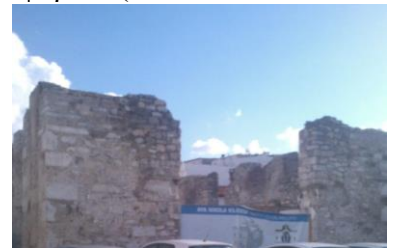
Ιστορικό των ερευνών

Η Αλικαρνασσός και το Μαυσωλείο ανασκάφηκαν από το C.T. Newton το 1856-1857. Κάποιες μεταγενέστερες έρευνες από τον Bilotti έφεραν στο φως ορισμένα ευρήματα. Οι σποραδικές έρευνες των Ιταλών στη δεκαετία του 1910-1920 δε συνοδεύτηκαν από ανασκαφικό έργο. Η συστηματική έρευνα της Αλικαρνασσού, και ιδιαίτερα του Μαυσωλείου, ξεκίνησε από Δανούς αρχαιολόγους στις αρχές της δεκαετίας του 1960 και συνεχίζεται, με κάποια κενά, έως σήμερα.²⁸

Περιγραφή των ερειπίων της πόλης

1. Η Αλικαρνασσός πριν από τους Εκατομνίδες

Λίγα στοιχεία είναι γνωστά για την Αλικαρνασσό της Αρχαϊκής και της Κλασικής περιόδου. Όταν έφθασαν οι Τροιζήνιοι άποικοι, οι αυτόχθονες περιορίστηκαν στην ακρόπολη Σαλμακίδα (στο λόφο Karlan Kalesi) σε έναν περίπου αυτόνομο οικισμό. Ο αρχικός ελληνικός πληθυσμός εγκαταστάθηκε στο οχυρό νησί Ζεφύριον (που συνδεόταν με ισθμό με την ξηρά), τη μετέπειτα «βασιλική νήσο» όπου έκτισε ο Μαύσωλος το ανάκτορό του. Αργότερα οι κάτοικοι μετακινήθηκαν στο εσωτερικό, στην περιοχή στα δυτικά του λιμένα, όπου βρίσκεται η Οπλοθήκη των Ιπποτών της Ρόδου. Ενδιάμεσως, στην περιοχή όπου κτίστηκε αργότερα το Μαυσωλείο και το λιμάνι εκτεινόταν μια αρχαϊκή και κλασική νεκρόπολη, όπου ο Newton ανέσκαψε μια σειρά από τάφους με αρχαϊκά και κλασικά ειδώλια,²⁹ ενώ αργότερα στο ίδιο σημείο ανακαλύφθηκε μια μαρμάρινη κεφαλή σφίγγας περίπου του 530 π.Χ., που σήμερα φυλάσσεται στο Βρετανικό Μουσείο.

Ένα από τα λίγα πρώιμα μνημεία που έχουν αναγνωριστεί είναι ο ναός του Απόλλωνα, που αναφέρεται σε μια επιγραφή των τελών του 5ου αι. π.Χ. Ήταν ιωνικός και είχε εν πολλοίς επηρεαστεί από το Ηραίο της Σάμου, που κτίστηκε από τον Πολυκράτη στο γ' τέταρτο του 6ου αι. π.Χ. Ο Newton τον ταύτισε με τα αρχιτεκτονικά μέλη που έχουν εντοπιστεί στην περιοχή του Ζεφυρίου.³⁰ Ένας νόμος του 5ου αι. π.Χ. αναφέρεται στην ιερή «αγορή» της πόλης, όπου συνέρχονταν οι Αλικαρνασσεείς και οι κάτοικοι της Σαλμακίδος.³¹ Σε μια επιγραφή των μέσων του 5ου αι. π.Χ. αναφέρονται τα τείχη της πόλης.³² Τέλος, πολύτιμη μαρτυρία για την τοπογραφία της Αλικαρνασσού των μέσων του 5ου αι. π.Χ. αποτελεί μια επιγραφή που μας παρέχει λεπτομερή στοιχεία για την κατάσχεση και τον πλειστηριασμό οικιών και γης στην

Αλικαρνασσό, αναφέροντας μια σειρά από τοπωνύμια και συνοικίες που η έρευνα δεν είναι ακόμη σε θέση να εντοπίσει στο χώρο.³³

2. Η Αλικαρνασσός των Εκατομνιδών

Οι Εκατομνίδες ξαναέκτισαν την Αλικαρνασσό, συνοικίζοντας τους κατοίκους των παρακείμενων οικισμών, και ιδιαίτερα την οχυρή Σαλμακίδα, και εφαρμόζοντας το ιπποδάμειο πολεοδομικό σύστημα.³⁴ Η πόλη είχε μετατραπεί σε ισχυρό φρούριο, με τείχη που ακολουθούσαν τη διαμόρφωση των γύρω λόφων σε μήκος περ. 7 χλμ.³⁵ Είχαν πάχος έξι πόδια, λιθόκτιστους πύργους (έχουν εντοπιστεί δεκατρείς) και επάλξεις, ενώ περιβάλλονταν από βαθιά τάφρο. Στο χώρο που περιέκλειαν τα τείχη

περιλαμβάνονταν η οχυρή ακρόπολη Σαλμακίς, το λιμάνι και το νησί-φρούριο Ζεφύριον, όπου ο Μαύσωλος είχε κτίσει το ανάκτορό του, μια συνολική έκταση 220 εκταρίων.³⁶

Το τείχος είναι κτισμένο με διαφορετικές τεχνικές τοιχοποιίας, γεγονός που δεν αποδίδεται από τους ανασκαφείς σε διαφορά χρονολογικής φάσης, αλλά στο ότι χρησιμοποιήθηκαν διαφορετικά υλικά (παρόλιθος, τραχίτης, τόφος). Το μεγαλύτερο μέρος του τείχους είναι πολυγωνικό, εκτός από το δυτικό τμήμα, όπου έχει εφαρμοστεί η ισόδομη τοιχοποιία. Υπήρχαν δύο κύριες πύλες: η πρώτη, το λεγόμενο Τρίπυλον, είναι στραμμένη προς τη Μύνδο και η δεύτερη προς τα Μύλασα. Από την πύλη των Μυλάσων επιτέθηκε ο Αλέξανδρος.³⁷

Μόνο η πύλη της Μύνδου έχει εντοπιστεί από την έρευνα. Βρίσκεται στο δυτικό τμήμα του τείχους και είναι εφοδιασμένη με τρεις ισχυρούς πύργους (εκ των οποίων ο ένας είναι τοποθετημένος λοξά) που εξασφάλιζαν την άμυνά της. Δύο ακόμη μικρές πύλες έχουν βρεθεί, η μία εκ των οποίων, στο βορειοδυτικό τμήμα των τειχών, οδηγούσε προς τα Πήδασα. Στο βορειοδυτικό άκρο του τείχους έχουν βρεθεί τα ίχνη ενός ακόμη πύργου και μιας μεγάλης δεξαμενής. Στην πορεία του το τείχος δημιουργεί μεγάλο αριθμό μικρών, ιδιαίτερα οχυρών ακροπόλεων, στις οποίες αναφέρεται και ο Διόδωρος ο Σικελιώτης. Στο λόφο που εποπτεύει την οδό προς τα Μύλασα βρέθηκε ένας ακόμη πύργος, με «κυκλώπεια» τοιχοποιία.³⁸

Σημαντική για τη γνώση της πόλης την περίοδο των Εκατομνιδών είναι η περιγραφή που μας άφησε ο Ρωμαίος αρχιτέκτονας Βιτρούβιος, που θαύμαζε το σχέδιο της Αλικαρνασσού και την αποκαλούσε μία από τις λαμπρότερες πόλεις της Ασίας.³⁹ Ο Βιτρούβιος επαινεί τη θαυμάσια θέση της και το γεγονός ότι ήταν κτισμένη αμφιθεατρικά, σαν κοίλο θέατρον. Στη θέση της ορχήστρας ήταν η Αγορά, ενώ στα μέσα περίπου του «κοίλου», στο κέντρο της οδού που ένωνε τα δύο άκρα της πόλης, ήταν το περίφημο Μουσωλείο, το ταφικό μνημείο που έκτισε ο Μαύσωλος για τον ίδιο και τη σύζυγό του. Οι εργασίες ξεκίνησαν το 367 π.Χ. και ολοκληρώθηκαν το 351 π.Χ., μετά το θάνατο της

Αρτεμισίας, της συζύγου και αδελφής του Μασώλου. Το Μασωλείο ήταν ένα από τα θαύματα του αρχαίου κόσμου. Αρχιτέκτονες του ήταν ο Πύθεος από την Πριήνη και ο Σάτυρος, ενώ για το γλυπτό διάκοσμο του μνημείου ο Μαύσωλος έφερε τους κορυφαίους Έλληνες γλύπτες της εποχής του, το Σκόπα, το Λεωχάρη, το Βρύαξι και τον Τιμόθεο. Το Μασωλείο καταστράφηκε ολοσχερώς από τους ιππότες της Ρόδου το 1402.⁴⁰

Στο ψηλότερο σημείο της πόλης, βόρεια του Μασωλείου, βρίσκεται η ακρόπολη, στο λόφο Gökterpe. Εκεί έχει βρεθεί ένας ιωνικός ναός του 4ου αι. π.Χ., κτισμένος σε ένα μεγάλο τεχνητό άνδηρο. Η τεχνική κατασκευής και η τεχνοτροπία παραπέμπουν ευθέως στην αρχιτεκτονική του Μασωλείου. Θεωρείται ότι κτίστηκε τα χρόνια της κυριαρχίας του Μασώλου, εποχή που εύστοχα θεωρείται ότι επέφερε την ιωνική αναγέννηση στη μικρασιατική αρχιτεκτονική.⁴¹ Έχει ταυτιστεί με το ναό του Άρη που περιγράφει ο Βιτρούβιος, παρόλο που η θέση του δεν είναι ακριβώς εκείνη που υποδεικνύει ο Ρωμαίος αρχιτέκτονας. Οι πηγές αναφέρουν με θαυμασμό το περίφημο κολοσσικό λατρευτικό άγαλμα του Άρη, τον «Ακρόλιθο», έργο του Λεωχάρη, ή, κατά μια άλλη μαρτυρία, του Τιμοθέου, γλυπτών που εργάστηκαν και στο Μασωλείο.⁴²

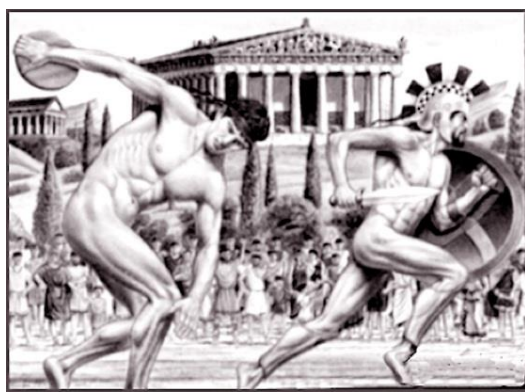
Στα ανατολικά του ναού του Άρη ο Newton ανέσκαψε τα θεμέλια ενός ναού που τον ταύτισε με το ιερό της Δήμητρας και της Κόρης, λόγω των ειδωλίων των δύο θεοτήτων. Η ύπαρξη του ιερού παραδίδεται από επιγραφές, αλλά η ταύτιση δεν είναι σίγουρη.

Στο δεξί άνω άκρο της πόλης ήταν ο ναός της Αφροδίτης και του Ερμή, κοντά στην κρήνη Σαλμακίδα. Συμμετρικά, στην άλλη άκρη της πόλης ήταν η ανακτορική κατοικία επί του οχυρού νησιού Ζεφύριον, η οποία δεν έχει ακόμη εντοπιστεί από την αρχαιολογική έρευνα. Από το σημείο εκείνο ήταν ορατά το λιμάνι και η Αγορά και όλη η περιφέρεια της πόλης που περικλείονταν από το τείχος, ενώ κάτω από τα τείχη, αριστερά της νήσου, υπήρχε ένα δεύτερο «μυστικό» λιμάνι, το οποίο βρισκόταν στην αποκλειστική διάθεση του κατόχου του ανακτόρου και δεν ήταν ορατό σε όσους εισέρχονταν στον κύριο λιμένα της πόλης.

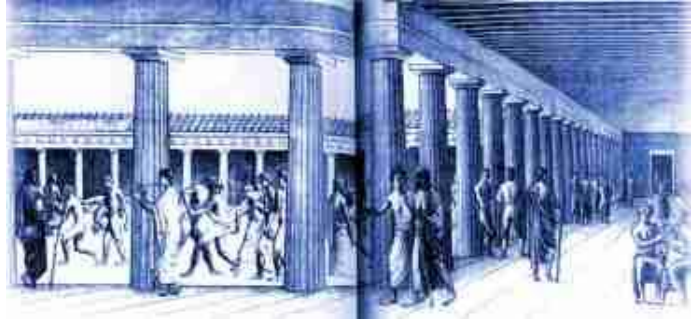
Στο βορειοδυτικό και το ανατολικό τμήμα της πόλης έχουν ανασκαφεί εκτεταμένες νεκροπόλεις. Αξιοσημείωτο εύρημα των πρόσφατων δανικών ερευνών είναι ο θαλαμωτός τάφος μιας Κάρας πριγκίπισσας στα περίχωρα της Αλικαρνασσού, που χρονολογείται στην περίοδο της αρχής του Μασώλου.⁴³

3. Ελληνιστική και ρωμαϊκή Αλικαρνασσός

Η ελληνιστική πόλη έχει γίνει γνωστή σχετικά πρόσφατα, χάρη στις έρευνες των

Δανών αρχαιολόγων στην περιοχή της Σαλμακίδος.⁴⁴ Το γυμνάσιο της πόλης αναφέρεται σε ελληνιστικές επιγραφές του 3ου αι. π.Χ. Η επιδιόρθωσή του κατέστη δυνατή μόνο χάρη σε δημόσιο έρανο

μεταξύ των πολιτών.⁴⁵ Οι κάτοικοι της πόλης ζήτησαν από τους Πτολεμαίους τη βοήθειά τους, προκειμένου να ανεγερθεί ένα νέο γυμνάσιο για τους νέους με το όνομα Φιλippeϊόν.⁴⁶ Άλλη επιγραφή, της ίδιας περιόδου, αναφέρεται στον άτοκο δανεισμό της πόλης από τους ίδιους τους πολίτες της, προκειμένου να ανεγερθεί μια στοά προς τιμήν του βασιλιά Πτολεμαίου (πιθανόν του Β΄) και του Απόλλωνα. Η επιγραφή ορίζει ότι η εξόφληση θα γίνει από ένα ποσό που προοριζόταν για έργα στο βουλευτήριο, που δεν έγιναν ποτέ, αλλά και από τα έσοδα από το φόρο του όρκου του δικαιώματος εγγραφής στον κατάλογο των πολιτών.⁴⁷

Μια μεγάλη στοά της Ύστερης Ελληνιστικής περιόδου με 30 δωρικούς κίονες στην πρόσοψη έχει εντοπιστεί νότια του ναού του Άρη. Δεν είναι η στοά που αναφέρουν οι επιγραφές του 3ου αι. π.Χ., όπως πίστευε ο Newton, καθώς χρονολογείται στον 1ο αι. π.Χ. Το μήκος της στοάς ξεπερνούσε τα 60 μ. Το πίσω τμήμα της ήταν κλεισμένο με καταστήματα. Σήμερα έχει σχεδόν εξαφανιστεί, αλλά ήταν ορατή σε μεγάλο βαθμό στα μέσα του 19ου αιώνα, όταν παρουσιάζεται σε λεπτομερή σχέδια και φωτογραφίες του Newton, αλλά και σε μία ακουαρέλα του Choiseul-Gouffier που χρονολογείται στα τέλη του 18ου αιώνα.⁴⁸

Στη Σαλμακίδα έχουν εντοπιστεί τα ίχνη της ομώνυμης κρήνης, όπου σε αρχαίο τοίχο βρέθηκε εντοιχισμένη μια περίφημη επιγραφή, με μακροσκελές επίγραμμα που

αναφέρεται στην ιστορία της πόλης. Τα κατάλοιπα της κρήνης είναι φτωχά, επιτρέπουν όμως τη χρονολόγησή της στον 3ο αι. π.Χ.⁴⁹ Μεταξύ των άλλων ελληνιστικών μνημείων υπάρχει και μια μεγάλη πλατεία στηριζόμενη σε αναλήμματα στην περιοχή του βυζαντινού μοναστηριού της Αγίας Μαρίας, σήμερα Türkuyussu. Ο Pedersen πιστεύει ότι το συγκεκριμένο μνημείο πρέπει να συσχετιστεί με τη στοά προς τιμήν του

Πτολεμαίου και του Απόλλωνα. Τα κατάλοιπα του μνημείου πρέπει να αναζητηθούν μεταξύ των αρχαίων αρχιτεκτονικών μελών που χρησιμοποιήθηκαν για την οικοδόμηση της μονής.⁵⁰

Το σημαντικότερο μνημείο της πόλης είναι το θέατρο, που ακουμπά στη νοτιοανατολική κλιτύ της Ακρόπολης (Göktepe).⁵¹ Το θέατρο έχει αναστηλωθεί και αποτελεί θαυμάσιο δείγμα ύστερης κλασικής αρχιτεκτονικής της Μικράς Ασίας. Η μορφή του είναι εν πολλοίς απότοκη των παρεμβάσεων της Ελληνιστικής περιόδου, αλλά θεωρείται πιθανόν ότι η κατασκευή του ανάγεται στον 4ο αι. π.Χ. Παρουσιάζει δε αρκετές ομοιότητες με το θέατρο της Επιδαύρου. Σε πολύ καλή κατάσταση σώζεται το κάτω διάζωμα, με 30 σειρές καθισμάτων, το οποίο είναι χωρισμένο σε 11 κερκίδες. Το επάνω διάζωμα, που σώζεται αποσπασματικά, έφερε 23 σειρές καθισμάτων. Έχει υπολογιστεί ότι το θέατρο χωρούσε συνολικά 12.000-13.000 θεατές. Η μέγιστη διάμετρος του ήταν 110 μ. Εξωτερικά περιβαλλόταν από αγωγό

περισυλλογής των ομβρίων υδάτων. Η ορχήστρα είχε σχήμα μεγαλύτερο του ημικυκλίου, κατά τα μικρασιατικά πρότυπα, ενώ η σκηνή είχε διαμορφωθεί, κατά την Ύστερη Ελληνιστική περίοδο, σε ένα θαυμάσια διακοσμημένο διώροφο κτήριο με μνημειακή πρόσοψη και διακόσμηση από ζωφόρο με γιρλάντες, θεατρικά προσωπεία και βουκράνια.

4. Ρωμαϊκή, βυζαντινή και μεταγενέστερη Αλικαρνασσός

Το σημαντικότερο μνημείο της ύστερης ρωμαϊκής Αλικαρνασσού είναι μια μεγάλη ρωμαϊκή έπαυλη στα δυτικά του Μουσουλίου, που χρονολογείται στον 4ο και τον 5ο αι. μ.Χ. Οι διαστάσεις του χώρου που έχει ανασκαφεί είναι 27 × 37 μ. Και οι πέντε αίθουσες που βρέθηκαν κοσμούνται με πολύχρωμα ψηφιδωτά, που σήμερα βρίσκονται στο Βρετανικό Μουσείο. Στο impluvium βρέθηκε μια σειρά από ψηφιδωτούς πίνακες με σκύλους και λέοντες. Σε μια μεγάλη αίθουσα όπου το κεντρικό ψηφιδωτό είχε καταστραφεί υπήρχαν θαυμάσια γωνιακά ψηφιδωτά με το Μελέαγρο και

την Αταλάντη, τη Διδώ και τον Αινεία, αλλά και προσωποποιήσεις των Εποχών. Σε άλλα δωμάτια βρέθηκαν ψηφιδωτά δάπεδα με την Αφροδίτη να στηρίζεται σε Τρίτωνες, το Φόβο, ένα σάτυρο που κυνηγά μια μαινάδα, το Διόνυσο με έναν πάνθηρα, προσωποποιήσεις (Ζωή, Χαρά, Υγεία, Ειρήνη, Ευθυμία, Ελπίς, Φόβος, Αλικαρνασσός, Αλεξάνδρεια και Βηρυτός).⁵²

Λίγα είναι τα κατάλοιπα της βυζαντινής Αλικαρνασσού. Ξεχωρίζουν τα ερείπια του μοναστηριού της Αγίας Μαρίας, στα ανατολικά της δωρικής στοάς που ανέσκαψε ο Newton. Το κτήριο της σκηνής του θεάτρου μετατράπηκε σε οικία κατά την Πρώιμη Βυζαντινή περίοδο. Η πόλη καταλήφθηκε από τους Σελτζούκους τον 11ο αιώνα. Το 1402 οι Ιππότες της Ρόδου κατέλαβαν την Αλικαρνασσό και έκτισαν το μεγάλο κάστρο του Αγίου Πέτρου, με υλικό που πήραν κυρίως από το παρακείμενο Μουσουλίου.⁵³ Η πόλη καταλήφθηκε από τους Οθωμανούς το 1522 και μετονομάστηκε σε Bodrum. Από το 1962 το κάστρο στεγάζει το Μουσείο Ενάλιας Αρχαιολογίας του Bodrum, όπου φυλάσσονται σημαντικά ευρήματα από ναυάγια της περιοχής, από την εποχή του Χαλκού έως τη Βυζαντινή περίοδο.

5. Νομίσματα

Η Αλικαρνασσός κόβει νόμισμα από τις αρχές του 5ου αι. π.Χ. Πρόκειται για αργυρούς οβολούς βάρους 1,05 γρ.: στον εμπροσθότυπο εμφανίζεται η προτομή του Πηγάσου και στον οπισθότυπο η κεφαλή ενός τράγου μέσα σ' ένα έγκοιλο τετράγωνο.⁵⁴ Στις αρχές του 4ου αι. π.Χ. κόβονται δραχμές με την κεφαλή του Απόλλωνα στον εμπροσθότυπο και τον αετό και την επιγραφή ΑΛΙ στον οπισθότυπο (βάρους 5,28 γρ.), ενώ οι οβολοί συνεχίζουν τους παλαιότερους τύπους ή έχουν στον οπισθότυπο τη λύρα του Απόλλωνα εν μέσω κλαδιών δάφνης. Από το 377 έως το 334 π.Χ. στην πόλη κόβονται τα δυναστικά

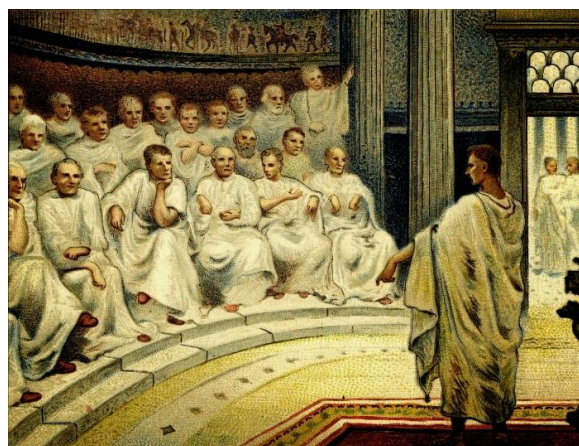
αργυρά νομίσματα (δίδραχμα, τετράδραχμα, ημίδραχμα, δραχμές και τριημιοβόλια σε ροδιακό σταθμητικό κανόνα) των Εκατομνιδών ηγεμόνων (Μαυσώλου, Ιδριέως, Αρτεμισίας, Πιξοδάρου) και του Πέρση σατράπη Οροντοβάτη. Τα νομίσματα αυτά έχουν στον εμπροσθότυπο την κεφαλή του Απόλλωνα και στον οπισθότυπο το Δία των Λαβραύνδων με το όνομα του ηγεμόνα.

Χάλκινα νομίσματα με σύμβολα την κεφαλή του Ποσειδώνα και την κεφαλή του Απόλλωνα στον εμπροσθότυπο και τρίποδα, αετό και λύρα ή τρίαίνα στον οπισθότυπο και τις επιγραφές ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΝ, ΑΛΙ και ΑΛΙΚΑΡ χρονολογούνται συνήθως στον 3ο και το 2ο αι. π.Χ. Από το 188 π.Χ., εποχή της ροδιακής επικυριαρχίας στην περιοχή, έχουμε αργυρά νομίσματα στον αττικό σταθμητικό κανόνα (δραχμές 6,5 γρ. διάφορες υποδιαίρεσεις) και σύμβολα την κεφαλή του Ηλίου στον εμπροσθότυπο και την Αθηνά, τη λύρα ή τη γλαύκα στον οπισθότυπο.

Κατά την Αυτοκρατορική περίοδο η πόλη κόβει χάλκινο νόμισμα επί Νέρωνα (51-67) και συνεχίζει αδιάσπαστα μέχρι την περίοδο της αρχής του Γαλιηνού (253-268): εμφανίζονται ποικίλα σύμβολα (κηρύκειο, ναός της Αθηνάς, ναός της Ομόνοιας, Ήρα, Ασκληπιός και Υγεία, Απόλλωνας Κιθαρωδός και Ασκληπιός, κεφαλή Σαράπιδος/Διός κ.λπ.). Ξεχωρίζει μια κοπή με την κεφαλή του Ηροδότου στον εμπροσθότυπο (επιγραφή ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΝ) και το λατρευτικό άγαλμα του Διός Ακράιου εν μέσω δύο δένδρων και δύο πτηνών στον οπισθότυπο (επί Κομμόδου, 177-192), καθώς και μια κοπή με όρθια μορφή που κρατά κλαδί και επιγράφεται ΤΕΛΜΙΣΕΥΣ στον εμπροσθότυπο και το λατρευτικό άγαλμα της Αθηνάς εν μέσω κίωνων στον οπισθότυπο.⁵⁵

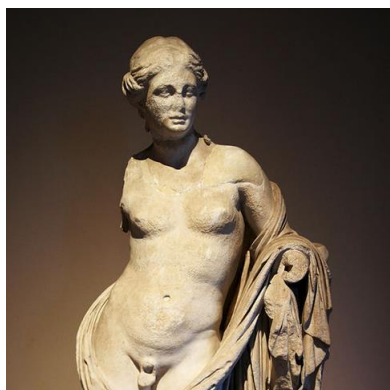
6. Θεσμοί

Στον 5ο αι. π.Χ. το πολιτικό σώμα ήταν χωρισμένο σε δύο τμήματα, το σύλλογο των Σαλμακέων και το σύλλογο των Αλικαρνασσεών, οι οποίοι συγκεντρώνονταν στην ιερή «αγορή» για να διαβουλευθούν. Αναφέρονται και άλλοι αξιωματούχοι της περιόδου, όπως ο «πρύτανις», οι «μνήμονες» και οι «δικασταί». Ένας «κήρυξ» από την Αλικαρνασσό αναφέρεται σε συνθήκη μεταξύ των Μυλάσων και της Κινδύης.⁵⁶ Σε επιγραφή του 4ου αι. π.Χ. αναφέρεται το «πρυτανείον», η βουλή και ο δήμος.⁵⁷

Κατά την Ελληνιστική περίοδο, η βουλή είχε 100 βουλευτές, αριθμός προφανώς αντίστοιχος με το σχετικά μικρό μέγεθος του πληθυσμού. Τα μέλη του σώματος εκλέγονται από τις συνελεύσεις των φυλών.⁵⁸ Σε επιγραφές της Ελληνιστικής περιόδου (130 π.Χ.) αναφέρονται ο ναύαρχος και ο τριήραρχος της πόλης.

8. Λατρείες

Ο μύθος λέει ότι σε παρακείμενη της Αλικαρνασσού πηγή γεννήθηκε ο Ερμαφρόδιτος, ο οποίος λατρευόταν στην Αλικαρνασσό. Την παράδοση αναφέρει ο Οβίδιος, που θέλει τη νύμφη Σαλμακίδα ερωμένη του Ερμαφροδίτου, αλλά η επιγραφή της Σαλμακίδος τη μετατρέπει σε τροφό του ευρετή του νόμιμου γάμου.⁶¹ Ο Ερμαφρόδιτος ήταν γιος του Ερμή και της Αφροδίτης, οι οποίοι λατρεύονταν μαζί στο ναό που αναφέρει ο Βιτρούβιος. Εκτός των θεών αυτών και του Άρη, της Δήμητρας και της Κόρης, αλλά και του Απόλλωνα, που ήδη αναφέρθηκαν, σημαντικές μαρτυρίες για τις λατρείες της Αλικαρνασσού διασώζουν οι επιγραφές της Ελληνιστικής και της Ρωμαϊκής περιόδου, ενώ μια ιδιαίτερα σημαντική ελληνιστική επιγραφή αναφέρεται στην πώληση του αξιώματος της ιέρειας της Αρτέμιδος Περγαίας.⁶² Άλλες επιγραφικές μαρτυρίες αναφέρουν τον Απόλλωνα Αρχηγέτη και τον Ασκληπιό. Φαίνεται πως ο Απόλλωνας ήταν η σημαντικότερη θεότητα της πόλης, όπως φανερώνουν και οι νομισματικοί τύποι.

Γνωρίζουμε τα ονόματα επτά μηνών της Αλικαρνασσού: Ανθεστηριών, Απολλωνιών, Αρτεμισιών, Ελευθεριών, Ερμιαίων, Ηρακλείος και Ποσειδεών.⁶³ Πρόκειται για ιωνικά ως επί το πλείστον ονόματα, αλλά που απηχούν επίσης και τη βαρύτητα των τοπικών λατρειών (π.χ. Ερμιαίων, Ελευθεριών και Ηρακλείος).

9. Έργα τέχνης και άλλα ευρήματα

Ο Newton μετέφερε 384 κούτες αρχαιοτήτων στο Βρετανικό Μουσείο: πρόκειται για τη μεγαλύτερη λεηλασία αρχαιοτήτων από μεσογειακή χώρα που έγινε ποτέ. Μεταξύ αυτών ξεχωρίζουν ασφαλώς οι δώδεκα πλάκες της ζωφόρου της Αμαζονομαχίας, οι ανδριάντες του Μανσώλου και της Αρτεμισίας, τμήματα των χάλκινων αλόγων του άρματος του Μανσώλου, καθώς και ένα λιοντάρι, όλα έργα από το Μανσωλείο. Άλλα τμήματα του γλυπτού διάκοσμου του μνημείου παραμένουν στο μουσείο του Bodrum.

Από τα ευρήματα του Μανσωλείου ξεχωριστό είναι το αλαβάστρινο αγγείο με επιγραφές σε τέσσερις γλώσσες (περσικά, μηδικά, ασσυριακά και αιγυπτιακά), που αναφέρουν τον Ξέρξη ως το μέγα βασιλέα, και χρονολογείται μεταξύ 484-465 π.Χ. Φυλάσσεται σήμερα στο Βρετανικό Μουσείο (αρ. ευρ. 1.099).

Μεταξύ της ρωμαϊκής έπαυλης και του λιμανιού βρέθηκε μια ρωμαϊκή οικία που στέγαζε μια σειρά από γλυπτά, εκ των οποίων ξεχωρίζει το άγαλμα του Μαρσούα δεμένου σε ένα δένδρο και ένα ανάγλυφο με τον Αχελώο, τον Ερμή και τις Νύμφες, που χρονολογούνται στο 2ο αι. μ.Χ. Μια σειρά από τυχαία ευρήματα φυλάσσονται στο μουσείο της Izmir. Ξεχωρίζει ασφαλώς ανάμεσά τους το αποσπασματικό χάλκινο άγαλμα της Δήμητρας, που το βρήκαν αλιείς στα ανοικτά της Αλικαρνασσού το 1953. Πρόκειται για θαυμάσιο έργο του 4ου αι. π.Χ.: η θεά έχει σκυμμένο το κεφάλι και

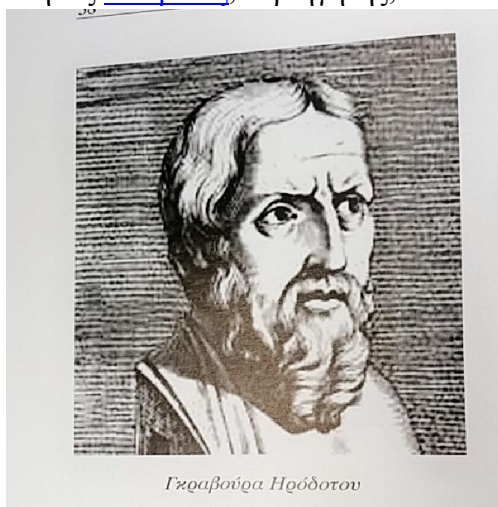
φορά πέπλο, ιμάτιο και ένα ένδυμα με το οποίο καλύπτει την κεφαλή της. Δε σώζονται το κάτω τμήμα του κορμού και τα άκρα της θεάς.

8. Πρόσωπα

Η επιγραφή της Σαλμακίδος αναφέρει μια σειρά από γνωστούς και μη συγγραφείς και καλλιτέχνες της Αλικαρνασσού σε χρονολογική σειρά, από τον 5ο έως τον ύστερο 2ο/πρώιμο 1ο αι. π.Χ., έως την εποχή δηλαδή της συγγραφής της. Το σημαντικότερο τέκνο της Αλικαρνασσού ήταν ο Ηρόδοτος. Γεννήθηκε γύρω στο 485 π.Χ. και έγραψε γύρω στα μέσα του 5ου αι. π.Χ. τις περίφημες *Ιστορίες* του. Στον 5ο αι. π.Χ. αναφέρεται ένας ακόμη σημαντικός συγγραφέας, ο Πανύασις, θείος του Ηροδότου, ο οποίος στον ύστερο 5ο αι. π.Χ. έγραψε τα *Ιωνικά*, αλλά και ο γιος του Κυπρίας, συγγραφέας των *Ιλιακών*. Έπονται οι ποιητές Μενεσθεύς, Θεαίτητος, ο κωμωδιογράφος Διονύσιος, ο τραγικός Ζηνόδοτος, ο τραγουδιστής Φανόστρατος, που ανήκε στους Τεχνίτες του Διονύσου και εργάστηκε στην Αθήνα, ο ιστορικός Νόσσος⁵⁹ και ο ποιητής Τιμοκράτης. Πέντε αιώνες αργότερα, και πάντως πολύ αργά για να αναφερθεί στην επιγραφή της Σαλμακίδος, έζησε ένας άλλος σπουδαίος ιστορικός, ο Διονύσιος, ο οποίος έγραψε τις *Ρωμαϊκές Αρχαιότητες* και πέρασε μεγάλο διάστημα της ζωής του στη Ρώμη. Περί τα μέσα του 5ου αι. π.Χ. έζησε στην Αλικαρνασσό και ο Πίγρης, καρικής καταγωγής ποιητής που συνέθεσε την παρωδία ενός έπους. Ένα σημαντικό πρόσωπο της πόλης που μνημονεύεται ήταν και ο πυγμαχός Φορμίων, ο οποίος κέρδισε στους Ολυμπιακούς Αγώνες του 392 π.Χ. Στην Ελληνιστική περίοδο έζησε ο γραμματικός Ηράκλειτος, ο πολιτικός και αστρολόγος Σκύλαξ (φίλος του Παναιτίου από τη Ρόδο, περ. 250 π.Χ.) και ο Διονύσιος ο Μουσικός.

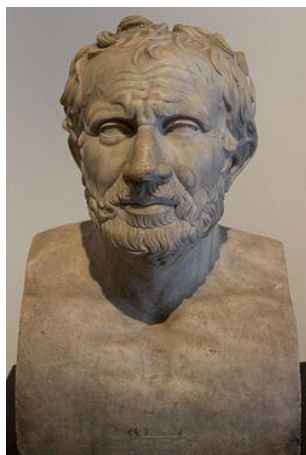
ΗΡΟΔΟΤΟΣ

Ο **Ηρόδοτος (485 - 421/415 π.Χ.)** ήταν αρχαίος Έλληνας [ιστορικός](#), περιηγητής, και [γεωγράφος](#) του [5ου αιώνα π.Χ.](#). Το μόνο έργο που έχει συγγράψει φαίνεται να είναι οι [Ιστορίες](#) (*αρχ. ελλ. Ιστορίαι*). Πρόκειται για ένα αρχείο της ιστορίας σχετικά με τους πολέμους μεταξύ [Ελλήνων](#) και [Περσών](#), συμπεριλαμβανομένων πλούσιων γεωγραφικών και εθνογραφικών πληροφοριών. Παρόλο που κάποιες από τις ιστορίες του ήταν ευφάνταστες και άλλες ανακριβείς, ο ίδιος αναφέρει πως κατέγραφε μόνο ότι του έλεγαν και ήταν συνήθως σωστός στις πληροφορίες του. Πέρα από τη σπουδαιότητα του Ηροδότου ως ιστορικού, λίγα είναι γνωστά για την προσωπική του ζωή. Ο Ηρόδοτος χαρακτηρίστηκε για πρώτη φορά από τον [Κικέρωνα](#) ως *Πατέρας της Ιστορίας*.^[1] Στο έργο του φαίνεται επίσης να

Γραβούρα Ηροδότου

ασχολήθηκε με τη [γεωλογία](#), τη [βοτανική](#), τη [χημεία](#) και την [ιατρική](#). Αναφέρεται ιδιαίτερα από τον [Ιωάννη Στοβαίο](#).

Ο Πανύασις από την Αλικαρνασσό ήταν αρχαίος Έλληνας επικός ποιητής του 5ου αιώνα π.Χ., γνωστός για τα [Ηράκλεια](#) και τα *Ιωνικά*. Πιστεύεται ότι έγραψε και άλλα έργα που έχουν χαθεί. Το έργο του δεν εκτιμήθηκε όσο ζούσε αλλά μετά θάνατον αναγνωρίστηκε σαν ένας από τους μεγαλύτερους ποιητές της [αρχαϊκής εποχής](#). Ήταν θείος ή εξάδελφος του [Ηροδότου](#). Το 454 π.Χ. ο Πανύασις εκτελέστηκε από τον τύραννο Λύγδαμι λόγω των πολιτικών του δραστηριοτήτων.

Διονύσιος ο Αλικαρνασσεύς

Το σπουδαιότερό του έργο, με τον τίτλο «Ρωμαϊκή Αρχαιολογία», καλύπτει την ιστορία της Ρώμης από τη μυθική εποχή μέχρι τις αρχές του [Α' Καρχηδονιακού Πολέμου](#). Διαιρέθηκε σε είκοσι τόμους, από τους οποίους οι πρώτοι εννέα διασώζονται ολόκληροι, ο δέκατος και ο ενδέκατος σχεδόν ολόκληροι, και οι υπόλοιποι τόμοι σε σπαράγματα σε αποσπάσματα του [Κωνσταντίνου του Πορφυρογέννητου](#) και μιας επιτομής που ανακάλυψε ο [Angelo Mai](#) σε χειρόγραφο του Μιλάνου. Τα πρώτα τρία βιβλία του [Αππιανού](#), καθώς και του *Βίου του Καμίλλου* του [Πλουτάρχου](#) επίσης δανείζονται πολλά από το Διονύσιο.

Ο κύριος στόχος του ήταν να συμφιλιώσει τους Έλληνες με το [Ρωμαϊκό καθεστώς](#), διογκώνοντας τυχόν αξιολογες ιδιότητες των κατακτητών τους, καθώς και επιχειρηματολογώντας με τη χρήση αρχαίων πηγών ότι οι Ρωμαίοι ήταν γνήσιοι απόγονοι [\[1\]](#) (book 1,11) των παλαιών Ελλήνων [\[3\]](#). Σύμφωνα με το Διονύσιο, η ιστορία είναι φιλοσοφία που διδάσκει με παραδείγματα, και αυτήν την ιδέα την έχει φέρει εις πέρας από την οπτική του Έλληνα ρήτορα. Έχει ωστόσο συμβουλευτεί προσεκτικά τις μεγαλύτερες αυθεντίες, και το έργο το δικό του, μαζί με του [Διβίου](#) είναι οι μόνες αφηγήσεις της πρώιμης ρωμαϊκής ιστορίας που παρουσιάζουν συνέχεια και βάθος ανάλυσης. Ο Διονύσιος ήταν επίσης ο συγγραφέας μερικών ρητορικών πραγματειών, στις οποίες δηλώνει ότι έχει μελετήσει εκτενώς τα καλύτερα από τα αθηναϊκά πρότυπα: *Η Τέχνη της Ρητορικής* (συλλογή περισσότερο

δοκιμίων για τη θεωρία της ρητορικής), ανολοκλήρωτο, και προφανώς όχι όλη η δουλειά του· *Περὶ συνθέσεως ὀνομάτων*, πραγματεία για το συνδυασμό λέξεων σύμφωνα με τα διάφορα πρότυπα ρητορικής; *Περὶ μίμησης*, πάνω στα καλύτερα πρότυπα στα διάφορα είδη λογοτεχνίας και στον τρόπο με τον οποίο θα γίνουν τυχόν αντικείμενο μίμησης - αποσπασματική εργασία· *Περὶ τῶν Ἀττικῶν ῥητόρων*, το οποίο, εντούτοις, ασχολείται μόνο με το [Λυσία](#), τον [Ισαίο](#), τον [Ισοκράτη](#) και, ως παράρτημα, τον [Δείναρχο](#); *Περὶ λεκτικῆς Δημοσθένους δεινότητος*· και *Περὶ Θουκιδίδου χαρακτήρος*, μία λεπτομερειακή αλλά εν γένει μεροληπτική αποτίμηση. Οι δύο αυτές πραγματείες συμπληρώνονται με επιστολές προς τον [Πομπήιο](#) και τον Αμμαίο

Ελάχιστες πληροφορίες σώζονται για ορισμένους ακόμη λογοτέχνες που κατάγονταν από την Αλικαρνασσό. Ιστορικός του 4ου αι. π.Χ. ήταν ο **Ἀνδρῶνας ο Αλικαρνασσέας**, ο οποίος ασχολήθηκε με τον γενεαλογικό τομέα και διεξήγαγε έρευνες για τη συγγένεια των ελληνικών πόλεων⁷.

Στην ελληνιστική εποχή ανήκει ο ποιητής ελεγείων και επιγραμμάτων **Ἡράκλειτος**. Το μοναδικό επίγραμμα που σώζεται για τον θάνατο μιας νέας γυναίκας που πέθανε στον τοκετό (Ανθ. Παλ. 7.645), φανερώνει "δυνατό και βαθύ αίσθημα⁸". Από τις ελεγείες του δεν διασώθηκε τίποτε άλλο εκτός από τον τίτλο «Αηδόνες»⁹.

Δύο ονόματα σώζονται από την εποχή του Αδριανού (2ος αι. μ.Χ.). Ο γραμματικός **Διονύσιος Αΐλιος ο Αττικιστής** συνέταξε ένα αττικιστικό λεξικό (Αττικά ονόματα) το οποίο είχε σε αλφαβητική κατάταξη ή ερμήνευε σπάνιες αττικές λέξεις. Από το έργο αυτό, που σώζεται ακόμη κατά τα βυζαντινά χρόνια άντλησαν πολλά μεταγενέστερα λεξικά¹⁰. Πραγματείες μουσικής φύσεως είναι τα έργα του Διονυσίου του Αλικαρνασσέα, γνωστού με την επωνυμία «ο μουσικός». Δεν έχει σωθεί κανένα από τα έργα του¹¹.

ΠΗΓΗ [Μεγάλη διαδικτυακή εγκυκλοπαίδεια της Μικράς Ασίας](#) asiaminor.ehw.gr/forms/fLemmaBodyExtended.aspx?lemmaID=351

Ιππότες Αγίου Ιωάννη και το φρούριο του Αγίου Πέτρου

Οι Ιωαννίτες Ιππότες ήταν ένα μοναστικό τάγμα της Λατινικής Εκκλησίας, το οποίο έδρασε κατά τις Σταυροφορίες. Η δράση του ξεκίνησε τον 11ο αιώνα μετά την Α΄ Σταυροφορία στην Ιερουσαλήμ. Αρχικός σκοπός του Τάγματος ήταν η παροχή φροντίδας με την ίδρυση ξενώνων στους προσκυνητές των Αγίων Τόπων.

Προέρχονταν από την Αγγλία, τη Γαλλία, την Ιταλία, την Ισπανία και τη Γερμανία. Ήταν ευγενικής καταγωγής και δρούσαν υπό την αρχηγία ενός Μεγάλου Δασκάλου, ο οποίος εκλεγόταν ισόβια, ακολουθώντας το τρίπτυχο υπακοή, φτώχεια και αγνότητα. Δεν αμείβονταν για τις

υπηρεσίες που πρόσφεραν και ακόμη και ο ιματισμός τους ήταν πολύ λιτός. Πολύ γρήγορα όμως το Τάγμα με τις δωρεές που του προσέφεραν εξελίχθηκε σε πολύ μεγάλη δύναμη. Έτσι, πέρα από τις χριστιανικές του πεποιθήσεις, άρχισε να εκδηλώνει και στρατιωτικές επιδιώξεις. Μετά το τέλος των Σταυροφοριών η Ιερουσαλήμ περιήλθε οριστικά στην κατοχή των Τούρκων και το Τάγμα των Ιπποτών του Αγίου Ιωάννη, αφού εκδιώχθηκε από εκεί, κατέφυγε στην Κύπρο. Σύντομα οι Ιππότες άρχισαν να αναζητούν νέα βάση για τη διεξαγωγή των επιχειρήσεών τους. Ο Μέγας Δάσκαλος του Τάγματος εκείνη την εποχή, ο Foulgoues de Villaret, κατόπιν συνεννοήσεως με έναν Γενουάτη πειρατή, κατέλαβαν τη Ρόδο. Αργότερα κατέλαβαν την Κω και τη Σμύρνη, όπου έχτισαν ένα κάστρο, το οποίο κατέστρεψε ο Μογγολός κατακτητής Ταμερλάνος. Αυτό ήταν η αιτία για να ξεσπάσει ένας μακροχρόνιος αγώνας ανάμεσα στους Ιππότες και τους Οθωμανούς. Αργότερα επί Μεγάλου Διδασκάλου Φιλίμπερ Ντε Ναγιακ (Philibert de Naillac) κατέλαβαν την Αλικαρνασσό, η οποία τότε ήταν γνωστή με το όνομα Mesy. Οι Ιππότες οχύρωσαν ξανά την καταστραμμένη Αλικαρνασσό κτίζοντας ένα κάστρο, το κάστρο του Αγίου Πέτρου, που πήρε το όνομά του από τον προστάτη Άγιο του Τάγματος. Τότε η Αλικαρνασσός μετονομάστηκε σε Πετρόνεουμ (Petroneum) από το όνομα του φρουρίου αυτού.

Το φρούριο του Αγίου Πέτρου αποτελεί την πλέον λαμπρή ενσάρκωση της μεσαιωνικής δυτικής στρατιωτικής αρχιτεκτονικής. Είναι ένα μεγαλοπρεπές και πολύπλοκο οικοδόμημα με επιβλητική και ογκώδη παρουσία κατασκευασμένο από τετραγωνικούς λίθους και μάρμαρα τεράστιου μεγέθους. Η κατασκευή του ξεκίνησε το 1402 υπό την επιτήρηση του Γερμανού Ιππότη Henry Schlegelholz και

συνεχίστηκε το 15ο αιώνα με τους πρώτους τοίχους του να ολοκληρώνονται το 1437. Το μεγαλύτερο τμήμα των τοίχων του είναι χτισμένο από μεγάλες πλάκες πρασινωπού γρανίτη, το οποίο οι Ιππότες απόκοψαν από τα ερείπια του Μουσουλείου. Ο χώρος του διαιρείται σε εσωτερικό και εξωτερικό. Τον εξωτερικό χώρο αποτελούν το Παρεκκλήσι των Ιπποτών και μια μικρή πυριτιδαποθήκη. Το Παρεκκλήσι είναι το πρώτο οικοδόμημα που ολοκληρώθηκε και βρίσκεται ακόμη και σήμερα στην αρχική του θέση, αλλά προστέθηκε ένας μιναρές που μετατράπηκε σε τζαμί. Στο εσωτερικό του βρίσκεται το φρουραρχείο, το οποίο αποτελείται από πολύ ψηλούς πύργους. Όλος ο υπόλοιπος χώρος καλύπτεται από οικίες, τις οποίες κατοικούσαν Γενίτσαροι. Προαύλια, επάλξεις και τάφροι περιβάλλουν όλο το κάστρο, ενώ οικόσημα και επιγραφές σκαλισμένα πάνω σε μάρμαρο και εντοιχισμένα διακοσμούν τους τοίχους. Η ζωή των Ιπποτών μέσα στο κάστρο ήταν μάλλον αργή ανάμεσα στις μάχες, έτσι οι Ιππότες είχαν αρκετό χρόνο για να χαράξουν τα ονόματά τους και τα οικόσημά τους πάνω στους τοίχους του Αναπαυτηρίου, όπου συνήθιζαν να ξεκουράζονται. Τα οικόσημα παριστάνουν λιοντάρια, δράκοντες, σταυρούς, στεφάνια αλλά και όλους τους φρουραρχούς και τους Μεγάλους Δασκάλους του Τάγματος. Συνολικά διατηρούνται 249 σχέδια. Επιπλέον, χρησιμοποιήθηκαν αρκετά τμήματα από το γλυπτό διάκοσμο του

Το φρούριο του Αγίου Πέτρου στην είσοδο του λιμανιού της πόλης

Μαυσωλείου. Στο εσωτερικό του φρουρίου βρίσκονται ακόμη και οι περίφημες δεξαμενές για τη συγκέντρωση του νερού της βροχής. Οι δεξαμενές αυτές προμήθευαν νερό στους Ιππότες, όταν το κάστρο τελούσε υπό πολιορκία. Εκτός ότι εξυπηρετούσε τα σχέδια των Ιωαννιτών χρησίμευε και ως καταφύγιο για τους προσκυνητές των Αγίων Τόπων. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι μέσα στο φρούριο εκτρεφόταν μια ράτσα σκύλων εκπαιδευμένων να ξεχωρίζουν τους Χριστιανούς από τους Τούρκους, τους οποίους καταξέσκιζαν σε περίπτωση που πλησίαζαν εκεί. Το 1842 σε συμφωνία ειρήνης που υπογράφηκε επί του Σουλτάνου Βαγιαζίτ Β΄ με το Μέγα Δάσκαλο του Τάγματος Pierre de Aubuson ορίστηκε ότι το φρούριο της Αλικαρνασσού θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως δεσμοκτήριο για πολιτικούς κατάδικους και το όνομα του παραφθάρηκε από αυτούς σε "Μπουντρούμ". Σήμερα, λειτουργεί ως μουσείο, στο οποίο εκτίθενται πολύ σημαντικά θαλάσσια ευρήματα και δέχεται πολλές χιλιάδες επισκέπτες.

Βιβλιογραφία

J. Droysen - "Ιστορία των διαδόχων του Μεγάλου Αλεξάνδρου" τ. 2

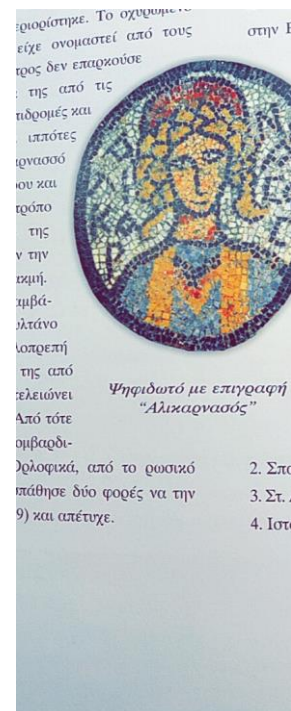
1. Σπανάκης Σ. - "Πόλεις και χωριά της Κρήτης"
2. Στ. Αβάρας - "Το Μαυσωλείον της Αλικαρνασσού"

Ιστορία Ελληνικού Έθνους - Αθήνα 1932, τ. Γ2

Βυζαντινή Εποχή

Με την επικράτηση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας και την οργάνωση των επαρχιών της σε θέματα, σε μόνιμες δηλαδή διοικητικές και στρατιωτικές περιφέρειες, η Αλικαρνασσός εντάσσεται στο ναυτικό θέμα των Κιβυρραιωτών. Τότε έγινε γνωστή από τις ταραχές που προκάλεσε για το ζήτημα του Μονοφυσιτισμού ο επίσκοπος της, Ιουλιανός στη σύγκρουσή του με τον επίσκοπο Αντιοχείας. Τελικά ο Ιουλιανός εξορίστηκε από τον αυτοκράτορα Ιουστίνο. Στη διάρκεια του Βυζαντινού κράτους η Αλικαρνασσός γίνεται και πάλι σπουδαίο εμπορικό κέντρο και γι' αυτό την λεηλάτησαν πολλές φορές οι Άραβες. Οι επιδρομές αυτές δεν την άφησαν ανεπηρέαστη, αφού η άμυνα της βελτιώθηκε με σειρά οχυρωματικών έργων για την αποτελεσματική προστασία όχι μόνο των ναυτικών εγκαταστάσεων του βυζαντινού στόλου αλλά και για την ελευθερία του εμπορίου που δέχτηκε τότε καίριο πλήγμα. Η ακμή της πόλης συνεχίστηκε και μετά τον 11ο αιώνα, γιατί η σπουδαιότητα αυτού του εμπορικού κέντρου δεν αγνοήθηκε από τους Βενετούς και τους Γενουάτες εμπόρους.

Το 13ο αιώνα, με την εμφάνιση των Τούρκων η Αλικαρνασσός ανήκε στο σαντζάκι του Μπεή Μεντές, στο ελαγιέτ της Ανατολής και καταλήφθηκε προσωρινά από Οθωμανούς (1390) μέχρι την εμφάνιση του Ταμερλάνου στην Άγκυρα (1402). Στο τέλος του 14ου αιώνα η Αλικαρνασσός περιήλθε στους Ιωαννίτες ιππότες της Ρόδου, οι οποίοι ενίσχυσαν τα οχυρωματικά έργα της με την κατασκευή του φρουρίου της και βελτίωσαν την άμυνά της. Η εμπορική όμως κίνηση της πόλης περιορίστηκε. Το οχυρωμένο φρούριό της,

που είχε ονομαστεί από τους Ιωαννίτες, Άγιος Πέτρος δεν επαρκούσε για την προστασία της από τις συνεχείς τουρκικές επιδρομές και λεηλασίες. Τότε οι ιππότες εποίκισαν την Αλικαρνασσό με Έλληνες της Κύπρου και διατήρησαν με τον τρόπο αυτό τον ελληνικό της χαρακτήρα αλλά δεν την έσωσαν από την παρακμή.

Στα 1522 καταλαμβάνεται από το Σουλτάνο Σουλεϊμάν το Μεγαλοπρεπή και μετά την άλωσή της από αυτόν ερημώνει και τελειώνει η ηρωική της εποχή. Από τότε αναφέρεται μόνο ο βομβαρδισμός της, κατά τα Ορλοφικά, από το ρωσικό στόλο, ο οποίος προσπάθησε δύο φορές να την καταλάβει (1768 - 1769) και απέτυχε.

Με την έκρηξη της Ελληνικής Επανάστασης του 1821 ο πληθυσμός που ζούσε εκεί κατέφυγε στην Ελλάδα, για να αποφύγει τις διώξεις των Τούρκων. Χαρακτηριστική είναι η μαρτυρία του Γερμανού περιηγητή Πρόκες - Όστεν (Prokesch von Osten), ο οποίος επισκέφθηκε την Αλικαρνασσό στα 1827 και διαπίστωσε ότι τότε την κατοικούσαν 2.000 τουρκικές οικογένειες και μόνο 100 ελληνικές! Όσο για την πόλη είχε χάσει κάθε ίχνος της παλιάς της χλιδής.

Βιβλιογραφία

1. J. Droysen - "Ιστορία των διαδόχων του Μεγάλου Αλεξάνδρου" τ. 2
2. Σπανάκης Σ. - "Πόλεις και χωριά της Κρήτης"
3. Στ. Αβάρας - "Το Μαυσωλείον της Αλικαρνασσού"

Ιστορία Ελληνικού Έθνους - Αθήνα 1932, τ. Γ2

ΤΟ ΣΗΜΕΡΑ

Η ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΟΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Η Νέα Αλικαρνασσός το έτος 2000 (αεροφωτογραφία Β. Φλοντής)

Η ιστορία.

Αρχαία χρόνια

Όσον αφορά συγκεκριμένα στην περιοχή που ιδρύεται ο συνοικισμός της Νέας Αλικαρνασσοῦ, φαίνεται ότι αποτελούσε προέκταση της νεκρούπολης του Κατσαμπά. Η ανεύρεση υστερομινωικού τάφου καθώς και μινωικών τοίχων και άλλων τυχαίων ευρημάτων στην περιοχή αποδεικνύουν τη χρήση της περιοχής κατά τα μινωικά χρόνια.

Αντικείμενο εξέτασης ωστόσο θα αποτελέσει κυρίως η διαδρομή μέσα στο χρόνο των περιοχών **Καρτερού, Καλλιθέας και Πρασσάς**, μιας και η ιστορία τους είναι αλληλένδετη..

Ξεκινώντας την επισκόπηση από την εποχή του χαλκού και τη Μινωική Κρήτη, οι ανασκαφικές έρευνες στις προαναφερθείσες περιοχές έδειξαν την στενή τους σχέση με τον πυρήνα του μινωικού πολιτισμού, την Κνωσό, καθώς οι διαρρέοντες τις περιοχές αυτές ποταμοί **Καίρατος** (ποταμός

Κατσαμπά) και Αμνισός (ποταμός Καρτερός) αποτελούσαν, ως φαίνεται, τους βασικούς δρόμους επικοινωνίας του ανακτόρου της Κνωσού τόσο με την ενδοχώρα όσο και με την θάλασσα, καθώς παραπλήσια των εκβολών τους τοποθετούνται τα κύρια επίνια (λιμένες) της μινωικής Κνωσού. Ένα από αυτά τοποθετεί ο Evans στις εκβολές του Καιράτου, στα δυτικά όρια τις σημερινής Νέας Αλικαρνασσοῦ⁴.

Το δεύτερο τοποθετείται στην ευρύτερη περιοχή της **Αμνισού (σημερινός Καρτερός)**. Με το προελληνικό τοπωνύμιο Αμνισός ορίζεται η εύφορη κοιλάδα του ομώνυμου ποταμού, η οποία εκτείνεται ανατολικά του Ηρακλείου. Η αρχαιότερη αναφορά συναντάται στον Όμηρο (τ.188),

στησε δ' εν Αμνισώ, οθί τε σπεός Είλειθυίης, εν

λιμέσιν χαλεποίσι

(σταμάτησε στην Αμνισό, όπου βρίσκεται και η σπηλιά της Είλειθυίας, σε δύσκολο λιμάνι) ενώ ο Στράβωνας την αναφέρει ως επίνιο της Κνωσού (10, 4, 8).

Μίνω δε φάσιν επινειω χρήσασθαι τω Αμνισώ, οπου το της Ειλειθυίας ιερόν

(Λένε λοιπόν ότι ο Μίνωας χρησιμοποίησε ως επίνειο την Αμνισό, όπου βρίσκεται το ιερό της Ειλειθυίας)

Σχετικές ανασκαφές που πραγματοποιήθηκαν στην περιοχή από τον Σπ. Μαρινάτο έφεραν στο φως κτίσματα ποικίλων τύπων και χρήσεων που φανερώνουν την ύπαρξη μινωικού οικισμού και χρονολογούνται σε διάφορες φάσεις του μινωικού πολιτισμού5.

Νότια του οικισμού πραγματοποιήθηκαν έρευνες σε σπήλαιο το οποίο συνδέθηκε με το «σπέος Ειλειθυίας» του Ομήρου, το **σπήλαιο** δηλαδή που σύμφωνα με την παράδοση ήταν αφιερωμένο **στην θεά Ειλειθυία**, κόρη της Ήρας και θεά του τοκετού, η οποία κατά τον Πausανία γεννήθηκε στην Κρήτη (I 18,5) ενώ η λατρεία της συνδέεται, με βάση το Στράβωνα (X 4, 7-8) και σχετική πινακίδα Γραμμικής Β' (Gg 705) που βρέθηκε στην Κνωσό, με την

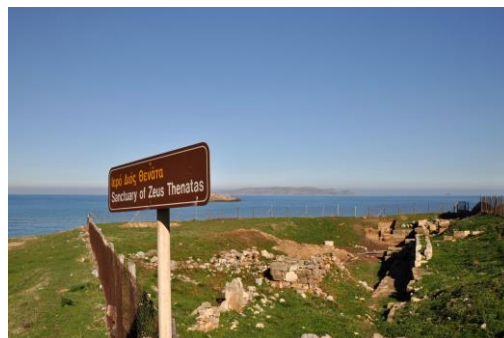

Αμνισό6. Την ταύτιση του σπηλαίου της Αμνισού με το σπήλαιο της Ειλειθυίας αμφισβητούν κάποιοι μελετητές έχοντας ως βασικό επιχείρημα την απουσία ευρημάτων που σχετίζονται με την γονιμότητα και τον τοκετό, ενώ παράλληλα παρουσιάζουν ως εκδοχή το σπήλαιο να είναι αφιερωμένο σε άλλη θεότητα, πιθανότατα στην Άρτεμη. Σε κάθε περίπτωση το σπήλαιο παρουσιάζει σημεία αδιάλειπτης χρήσης από τα προελληνικά μέχρι και τα χριστιανικά χρόνια.

Πλησίον του σπηλαίου, σε θέση καλούμενη Μάφεζε ανακαλύφθηκε υστερομινωικός λαξευτός τάφος, η θέση και τα ευρήματα του οποίου οδήγησαν τον ανασκαφέα του Σπ. Μαρινάτο στην υπόθεση ότι πρόκειται για χώρο ταφής των ιερείων της θεάς Ειλειθυίας. Προς αυτή την κατεύθυνση κινήθηκε λόγω της ύπαρξης κτερισμάτων γυναικείων ταφών στις συνολικά έξι ανευρεθείσες σαρκοφάγους καθώς και της παρουσίας «ιερατικών» σκευών. Στον σχηματισμό της απόψεως αυτής του Μαρινάτου συνέβαλε το γεγονός ότι δεν υπήρχαν ενδείξεις για την ύπαρξη νεκροταφείου ολόκληρου οικισμού1.

Ιδιαίτερης σημασίας για την ιστορία της ευρύτερης περιοχής υπήρξε η ανακάλυψη πολυτελών οικειών στην περιοχή της Αμνισού και στην Πρασά καθώς και **ιερού του Δία Θενάτα**.

Σύμφωνα με τον μύθο, κατά την μεταφορά του νηπίου Δία από το Ιδαίο ή Δικταίο Άντρο, κατά την πιο παραδεδομένη εκδοχή, ή ακόμη και από την Αρκαδία, σύμφωνα με τον Καλλίμαχο, ο ομφαλός του θεού κατέπεσε «παρά τας Θενάς», εξαιτίας του οποίου η

περιοχή ονομάστηκε και «Ομφάλιον πεδίων». Η ανεύρεση στην περιοχή του Καρτερού ιερού αποδιδόμενου στη λατρεία του Δία σε συνδυασμό με τα εκεί ευρήματα συνετέλεσαν στην ταύτιση της κοιλάδας του Καρτερού με το «Ομφάλιον Πεδίων» του μύθου.

Κατά τους νεοανακτορικούς χρόνους ιδρύονται πολυτελείς επαύλεις σε διάφορες περιοχές της μινωικής Κρήτης, οι οποίες «ποικίλουν εις μέγεθος και μεγαλοπρέπειαν» και ίσως το γεγονός αυτό «δεικνύει εξασθένησιν της κεντρικής εξουσίας». Δύο από αυτές βρέθηκαν στις περιοχές Πρασσάς και Αμνισού. Η **έπαυλη της Αμνισού**, για την οποία οι πληροφορίες είναι περισσότερες, ακολουθώντας την γενικότερη μορφή αναλόγων οικημάτων της περιόδου

v"

διαθέτει «πολύθυρα, φωταγωγούς, τουλάχιστον δύο ορόφους και κλίμακας, "ιεράς δεξαμενάς" και άλλους ιερούς χώρους και [...] τοιχογραφικών διάκοσμον». Οι τοιχογραφίες της Αμνισού αποτελούν σημαντικό δείγμα της τεχνοτροπίας των πρώιμων μινωικών τοιχογραφιών και πιθανότατα επηρέασαν την αγγειογραφία της περιόδου. Οι σημαντικές αυτές τοιχογραφίες υπήρξαν η αφορμή να ονομασθεί η έπαυλη από τον Μαρινάτο ως «Έπαυλη των τοιχογραφιών».

Κρίνοι από την "Έπαυλη των Κρίνων

Τοιχογραφικός διάκοσμος υπάρχει και στην έπαυλη της Πρασσάς.

Η χρήση κάποιων κτισμάτων της περιοχής «πιστούται [...] μέχρι του τέλους της αρχαιότητας», παρά το γεγονός ότι η περιοχή δοκιμάστηκε από φυσικές καταστροφές, οι οποίες αναστέλλουν πρόσκαιρα τη λειτουργία τους.

Η περιοχή φαίνεται να παίζει ιδιαίτερο ρόλο και στην ρωμαϊκή εποχή, κατά την οποία πιθανότατα χρησιμοποιούνταν ως ορμητήριο τόσο των ντόπιων όσο και των Κιλικών πειρατών. Επιθυμώντας να αντιμετωπίσει το γεγονός αυτό η ρωμαϊκή σύγκλητος αναθέτει το 74 π.Χ. στον στρατηγό Μάρκο Αντώνιο, πατέρα του στρατηγού της Β' τριανδρίας, την εντολή να υποτάξει την Κρήτη. Κατά το 71 π.Χ. οι Κρήτες στρατηγοί Πανάρης από την Κυδωνία και Λασθένης από την Κνωσό αντιμετωπίζουν με επιτυχία τον ρωμαϊκό στόλο στη θαλάσσια περιοχή μεταξύ του σημερινού Ηρακλείου και της νήσου Δίας. Μετά από σειρά συγκρούσεων αλλά και διαπραγματεύσεων ανάμεσα στις δύο πλευρές, το νησί θα περάσει οριστικά στην κατοχή των Ρωμαίων το 67 π.Χ., μετά από σειρά επιχειρήσεων του υπάτου Κόιντου Καϊκίλιου Μέτελλου.

Στο 395 μ.Χ. η Κρήτη προσαρτάται στο ανατολικό ρωμαϊκό κράτος και γίνεται επαρχία του Βυζαντίου. Ενώ αρχικά η περιοχή φαίνεται να ακμάζει σε όλους τους τομείς (εμπόριο, γεωργία κτλ), η ανοδική αυτή πορεία φαίνεται να ανακόπτεται γύρω στα μέσα του 7ου αι. μ.Χ., τόσο λόγω φυσικών καταστροφών όσο και εξαιτίας της εμφάνισης στο προσκήνιο των Αράβων, οι οποίοι θα αποτελέσουν απειλή για πολλές

περιοχές του Βυζαντίου, μεταξύ των οποίων και η Κρήτη. Μετά από σειρά επιχειρήσεων και σφοδρών συγκρούσεων ανάμεσα στις δύο πλευρές, το νησί πέφτει στα χέρια των Αράβων, γύρω στο 824. Έκτοτε θα γίνουν προσπάθειες ανάκτησης από το Βυζάντιο. Μία από αυτές λαμβάνει χώρα στην **περιοχή του Καρτερού**. Ο στρατηγός Κρατερός ανέλαβε την επιχείρηση απελευθέρωσης του Χάνδακα και αποβιβάστηκε ανατολικά του Ηρακλείου. Παρά το γεγονός ότι αρχικά η επιχείρησή του στέφθηκε από επιτυχία, η απερίσκεπτη συμπεριφορά του στρατεύματος, το οποίο, σύμφωνα με τις ιστορικές πηγές (Γενέσιος, Θεοφάνης Συνεχιστής) κατά τη διάρκεια της ίδιας νύκτας επιδόθηκε σε εορτασμούς και οινοποσία, είχε ως αποτέλεσμα την αντεπίθεση των Σαρακηνών, την εξολόθρευσή του και την οριστική αποτυχία της επιχειρήσεως. Μνημείο της επιχείρησης αυτής και της ολέθριας κατάληξής της αποτελεί η απόδοση στην περιοχή του ονόματος του Βυζαντινού στρατηγού (Κρατερός - Καρτερός)²¹. Τελικά η πόλη του Χάνδακα και τα προάστια της απελευθερώνονται το 961, μετά από επιχείρηση που οργάνωσε ο Νικηφόρος Φωκάς.

προαναφερθέν χρονικό διάστημα, οι πληροφορίες που έχουμε για τις περιοχές που εξετάζουμε είναι οι εξής.

Ο συνοικισμός του Καρτερού αναφέρεται πρώτη φορά σε συμβόλαιο συμβολαιογράφου του Χάνδακα το 1302, ενώ στην περίοδο της Τουρκοκρατίας η περιοχή αποκαλείται από τους Τούρκους Χιγιαρλί Ντερέ (ποταμόςΚυρ των αγγουριών).

Τα χρόνια της 4ης Σταυροφορίας (1204) σηματοδοτούν την έναρξη της Βενετοκρατίας για την Κρήτη, η οποία θα διαρκέσει έως το 1669, οπότε και η Κρήτη θα πέσει στα χέρια των Τούρκων. Στο

Σημαντικό μνημείο του οικισμού της Πρασσάς αποτελεί η εκκλησία της «ίας της Πρασσάς», η οποία είναι αφιερωμένη στον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου. Διασώζεται συμβόλαιο του 1642 ανάμεσα στον ξυλογλύπτη Μανέα Μαγγανάρη και τον ηγούμενο της μονής Νικηφόρο Σκλάβο, για την κατασκευή του τέμπλου της εκκλησίας με βάση το τέμπλο του παρεκκλησίου των Αγίων Δέκα της Αγίας Αικατερίνης των Σιναιτών του Χάνδακα, το οποίο σήμερα δεν

διασώζεται. Σε έγγραφο του 1672, επί Τουρκοκρατίας αναφέρεται ως «Τσιφλίκι Κερά Πρασσά» και ανήκε στον Χασάν Αγά.

Η σημερινή περιοχή της Καλλιθέας αναφέρεται σε τουρκική απογραφή του 1671 ως Ustulya, πιθανότατα από την τουρκική απόδοση της εκφράσεως «Εις του Λια» καθώς ο οικισμός βρίσκεται στο ύψωμα του Προφήτη Ηλία. Αργότερα μετονομάζεται σε μετόχι Μπαμπαλή, από το όνομα του Τούρκου ιδιοκτήτη του. Γύρω στα 1920 περιλαμβάνει στα όριά του και την περιοχή του Καρτερού.

Ιερός Ναός Αγίου Ιωάννου Καρτερού & Αγίου Νίκωνος του "Μετανοείτε"

Ο Όσιος Νίκων γεννήθηκε μεταξύ των ετών 920 - 925 μ.Χ. Καταγόταν από τον Πολεμωνιακό Πόντο και ήταν γιος μεγιστάνα.

Νέος ακόμα άφησε το πατρικό του σπίτι και μόνασε. Επειδή δε τον διέκρινε Ιερός ζήλος και μεγάλο χάρισμα διδακτικότητας, γύρισε όλη την Ανατολή σαν απεσταλμένος της Μονής του κηρύττοντας το Ευαγγέλιο και επαναλάμβανε τη φωνή, Στα κηρύγματά του επαναλάμβανε συχνά τα λόγια του [Ιωάννη του Πρόδρομου](#)

στον ποταμό Ιορδάνη, «μετανοείτε, μετανοείτε», εξ ου και η προσωνομία που τον συνοδεύει, ο «Μετανοείτε».

Μετά την ανάκτηση της Κρήτης από τους Βυζαντινούς από τον

μετέπειτα αυτοκράτορα [Νικηφόρο Β' Φωκά](#) (963-969) και την εκδίωξη των Αράβων (961) από το νησί, ο Νίκων πήγε στην Κρήτη κι εργάστηκε με πάθος και ιερό ζήλο για τον εκχριστιανισμό των κατοίκων της. Στη συνέχεια επισκέφθηκε πολλές περιοχές της Στερεάς Ελλάδας και της Πελοποννήσου όπου κήρυττε.

ΠΗΓΗ: <http://www.sansimera.gr/biographies/1076#ixzz4CnRkLSkL>

Φοιτήτρια :

[Αννα](#)

[Νερατζούλη](#)

Επιβλέποντες καθηγητές: Π. Καραμανέα, Ν. Σκουτέλης
Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Πολυτεχνείου Κρήτης
Ημερομηνία παρουσίασης: 01.02.2012

Η διπλωματική εργασία αναφέρεται στις αγνοούμενες, «κρυμμένες» ποιότητες δημοσίου χώρου που εν δυνάμει μπορούν να αναδειχθούν. Η περιοχή μελέτης στη Ν. Αλικαρνασσό - προσφυγικός οικισμός που ιδρύθηκε το 1922, μετά τη Μικρασιατική καταστροφή- βρίσκεται στην ανατολική ακτή του Ηρακλείου, ακριβώς ανάμεσα στο αεροδρόμιο και το λιμάνι του Ηρακλείου. Η περιοχή είναι ένα κομμάτι γης που χαρακτηρίζεται από μια ποικιλία τοπίων - μια βραχώδη ακτή, ένα εγκαταλειμμένο λατομείο, μια μεγάλη και έρημη επίπεδη έκταση (*terrain vague*) καθώς και το υπόλειμμα μιας κοιλάδας από την οποία διερχόταν ο ποταμός Καίρατος, ο υδάτινος δρόμος των Μινωιτών για τη μεταφορά των πλοίων και των αγαθών από το παλάτι της Κνωσού στη θάλασσα. Επίσης στην περιοχή λαμβάνει χώρα ένα μωσαϊκό από ετερόκλητες ανθρώπινες δράσεις, όπως οι φυλακές Ν. Αλικαρνασσού, αθλητικές εγκαταστάσεις, ιδρύματα ατόμων με ειδικές ανάγκες, αποθήκες, κέντρο διασκέδασης, αυθαίρετες κατοικίες, πίστα go-kart κ.α. Πρόκειται λοιπόν για μία μεγάλης κλίμακας απαξιωμένη περιοχή, για ένα παρηκμασμένο τμήμα του Ηρακλείου, μάλιστα για το

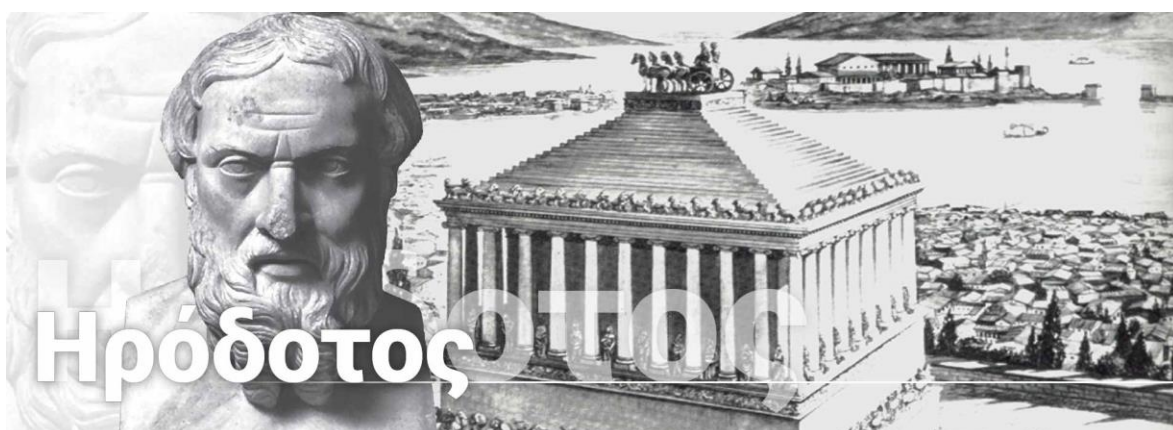
κατώφλι της πόλης από θάλασσης και αέρος, για ένα *drosscape* κατά τον Alan Berger (2006) ή *σκωριοτοπίο* όπως έχει αποδοθεί στα ελληνικά (Ανανιάδου-Τζημοπούλου, 2009).

Οι ιστορικοί τοποθετούν την ίδρυση της Αλικαρνασσού λίγο μετά το 1000 π.Χ.

Νέα Αλικαρνασσός

Ψηφιακή περιήγηση στην ιστορία της

Σημαντικό ρόλο στην εγκατάσταση των προσφύγων Αλικαρνασσού στη σημερινή θέση της Νέας Αλικαρνασσού διαδραμάτισε ο ευφυής, δραστήριος και πολυπράγμων πολιτικός, ο οποίος και διετέλεσε πρώτος Πρόεδρος της Κοινότητας, Μιχαήλ Ελευθεριάδης ο οποίος κατάφερε να συγκεντρώσει τους απανταχού Αλικαρνασσεείς και να επιτευχθεί η επιθυμητή ομοιογένεια του πληθυσμού.

Χώροι που προτάθηκαν από το Μ. Ελευθεριάδη και τις επιτροπές για την εγκατάσταση του Αλικαρνασσεών, ήταν η Ανάβυσσος, η Κοκκινιά και ο Κατσαμπάς στην Κρήτη.

«Όλοι θέλανε θάλασσα. Νησί, όχι πόλη. Το 80% ασχολούνταν με τη θάλασσα. Τελικά επιλέχθηκε ο ανατολικός λόφος του ιστορικού χειμάρρου Σιλαμιανού στη θέση που κατά τη Βενετοκρατία υπήρχε το Λαζαρέττο (λοιμοκαθακτήριο). Η γη που παραχωρήθηκε ανήκε στα ανταλλάξιμα, ήταν περίπου 6.000 στρέμματα, με σύνορα, από βορρά το Κρητικό Πέλαγος, από ανατολικά και νότια τα όρια της επαρχίας Πεδιάδος και δυτικά το Σιλαμιανό ποταμό. Σχεδόν χωρίς κτίσματα, με μικρές καλλιέργειες κηπευτικών και σιτηρών. Η ποιότητα ζωής των κατοίκων της Νέας Αλικαρνασσού συνδέεται άμεσα με τον πολιτισμό και την ιστορία του τόπου. Όλοι με ιδιαίτερη ευαισθησία, προσανατολίζουν τις προσπάθειές τους προς αυτή την κατεύθυνση, εδραιώνοντας τα θεμέλια μιας σύγχρονης πολιτείας, βασισμένης σε αναγνωρισμένες αξίες της ιστορίας και του πολιτισμού που θα οδηγήσουν τις νέες γενιές σ' ένα καλύτερο μέλλον στις απαρχές του 21ου αιώνα.

Σήμερα η Νέα Αλικαρνασός, σύμφωνα με την τελευταία απογραφή του 2011, αριθμεί 14.635 κατοίκους.

Ο πληθυσμός της, στο διάστημα 2001 - 2011, πραγματοποίησε αύξηση 16,53 %, δηλαδή αύξηση από 12.559 σε 14.635 κατοίκους.

Το κύριο χαρακτηριστικό της είναι πως ο νεότερος πληθυσμός κυριαρχεί στην Νέα Αλικαρνασός.

Πιο αναλυτικά, οι ηλικίες μεταξύ 0-14 ετών αποτελούν το 18,89% και από 15-24 ετών το 15,10% όταν το ποσοστό της δημοτικής ενότητας Ηρακλείου από 0-14 είναι 17,25% του ΠΕ Ηρακλείου 17,07% της Περιφέρειας Κρήτης 16,66% .

Στις δημοτικές ενότητες Αλικαρνασού και Ηρακλείου εμφανίζονται τα μικρότερα ποσοστά ηλικίας άνω των 65 ετών, 10,87% και 13,28% αντίστοιχα.

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό πως ο Δείκτης Εξάρτησης που δηλώνει την επιβάρυνση που δέχεται ο ενεργός πληθυσμός (15-64 ετών) από το γεροντικό και το νεανικό πληθυσμό (65+ και 0-14 ετών) είναι εξαιρετικά χαμηλός και μόλις 42,36% και δείχνει τη νεανικότητα του πληθυσμού που κατοικεί στη Νέα Αλικαρνασός. Στο Δήμο Ηρακλείου η τιμή του δείκτη εξάρτησης ανέρχεται στο 44,25% και είναι χαμηλότερος από τον αντίστοιχο δείκτη σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης 52,20%.

Η γεωγραφική θέση της, η πλούσια πολιτιστική της κληρονομιά, η νεανικότητα του πληθυσμού της, οι έντονες προοπτικές ανάπτυξης της κυρίως στον δευτερογενή και τριτογενή τομέα καθώς και ο δραστήριος χαρακτήρας των κατοίκων της αποτελούν τα ισχυρότερα πλεονεκτήματά της.

Η Νέα Αλικαρνασός σήμερα, αποτελεί μια δυναμική, σύγχρονη πόλη

- με έντονη πολιτισμική ταυτότητα και ακόμη πιο σταθερά αναπτυσσόμενο μέλλον,
- μία πόλη με ανθρώπινο χαρακτήρα,
- με σύγχρονη εκπαιδευτική υποδομή,
- χώρους πρασίνου και παιδικές χαρές,
- γήπεδα και κατάλληλους χώρους άθλησης,
- πολιτιστικά κέντρα
- και κέντρα περίθαλψης της τρίτης ηλικίας.

Παράλληλα η Νέα Αλικαρνασός καθώς βρίσκεται στο βόρειο αναπτυξιακό άξονα του Πολεοδομικού Συγκροτήματος Ηρακλείου, που χαρακτηρίζεται από έντονη οικιστική ανάπτυξη, αποτελεί την ανατολική πύλη εισόδου στην πόλη του Ηρακλείου, αλλά και την διεθνή αεροπορική πύλη εισόδου στην Περιφέρεια Κρήτης καθιστώντας την περιοχή-πόλο έλξης τουριστών και οικονομικής ανάπτυξης σε εθνικό επίπεδο, διότι:

- Γειτνιάζει άμεσα με το Ηράκλειο
- Τμήμα της, συγκεντρώνει μερικές από τις σημαντικότερες δραστηριότητες περιφερειακής σημασίας, όπως είναι:
- Το Διεθνές Αεροδρόμιο «Νίκος Καζαντζάκης»
- Η Βιομηχανική Περιοχή Ηρακλείου

- Το διεθνούς εμβέλειας λιμάνι του Ηρακλείου με την ελεύθερη ζώνη του εμπορικού - επιβατικού λιμανιού.
- Τα μεγάλα πολυκαταστήματα που λειτουργούν στην περιοχή της.
- Οι μεγάλες οδικές αρτηρίες που διέρχονται από τη καρδιά του αστικού ιστού της πόλης της Νέας Αλικαρνασσού συνδέουν το Δήμο με άλλες περιοχές εμπορικού και τουριστικού ενδιαφέροντος.
- Η παραλιακή λεωφόρος στα βόρεια παράλια του Δήμου που δίνει νέες προοπτικές αφού πλέον, εξασφαλίζει στην πόλη, την παρουσία μεγάλου αριθμού επισκεπτών καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

Η Νέα Αλικαρνασσός σήμερα, αποτελεί μια όμορφη και σύγχρονη πόλη με μεγάλους δρόμους, όμορφες πλατείες, εμπορική κίνηση και φιλόξενους κατοίκους οι οποίοι συνεχίζουν τη ζωή τους πάνω στα χνάρια και στα πνευματικά θεμέλια της αρχαίας Αλικαρνασσού.

Κι είναι γεγονός πως παρά τα προβλήματα που εξακολουθούν να υπάρχουν, οι κάτοικοι, με τις μνήμες, την ιστορία και τον πολιτισμό τους, δημιουργούν συνεχώς και εξελίσσουν την πόλη τους, με τις δράσεις τους και τις πράξεις τους για τον άνθρωπο και το περιβάλλον, έχοντας ως στόχο να παραδώσουν στη νέα γενιά μια μεγάλη και διαρκώς αναπτυσσόμενη σύγχρονη πολιτεία.

Φωτογραφικό Λεύκωμα

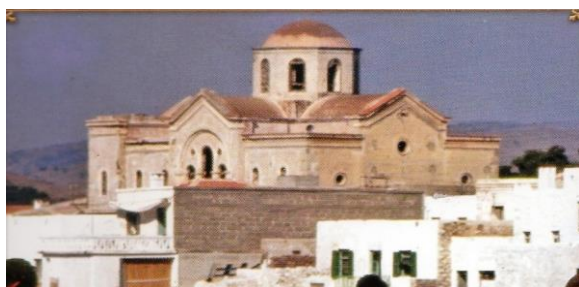
Ο Καιρός

Η Μικρασιατική καταγωγή των κατοίκων της περιοχής

Οι πρώτοι κάτοικοι της Νέας Αλικαρνασσοῦ ἦταν πρόσφυγες που εγκατέλειψαν τις εστίες τους στα παράλια της Μικράς Ασίας και ἤλθαν στην Κρήτη και το Ηράκλειο, πριν και μετά την Μικρασιατική καταστροφή, αφού δεν μπορούσαν να ζήσουν εκεί με την καταπίεση και τον κατατρεγμό των

Τούρκων που είχαν ως στόχο να αφανίσουν κάθε Ελληνικό στοιχείο.

Παραπάνω από μισό αιώνα από την Μικρασιατική καταστροφή και τον ξεριζωμό του Ελληνισμού της Μικράς Ασίας, από τις πατροπαράδοτες εστίες του, στις οποίες έζησε για χιλιάδες χρόνια κάθε πρόσφυγας έχει τη δική του ιστορία να αφηγηθεί, αλλά παραμένει κοινός ο καημός και το όνειρο για τις χαμένες πατρίδες

Δεκάδες βιβλία εκδόθηκαν, τραγούδια γράφτηκαν και τραγουδιούνται ακόμη και σήμερα, κινηματογραφικές ταινίες γυρίστηκαν για να εξιστορήσουν τα δραματικά γεγονότα της μεγάλης καταστροφής, να αναλύσουν τις αιτίες που τα προκάλεσαν και να αποκαλύψουν κάθε πτυχή του δράματος των εκατοντάδων χιλιάδων ξεριζωμένων, που πήραν το δρόμο της προσφυγιάς.

Παλιό Αλικαρνασός 1912. Αναμνηστική φωτογραφία συντεροφιάς Ελλήνων, κατά τη διάρκεια διασκέδασης την Καθαρά Δευτέρα

Στη Σμύρνη ξεκίνησε η αρχή της εθνικής τραγωδίας με 50.000 νεκρούς, 75.000 τραυματίες στρατιώτες. Πάνω από 1.500.000 Έλληνες αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τις εστίες τους και να φύγουν πρόσφυγες στην Ελλάδα, αφήνοντας πίσω πάνω από 600.000 νεκρούς. Σύμφωνα με στοιχεία που έδωσε ο Ελευθέριος Βενιζέλος με το υπόμνημα του στην Συνδιάσκεψη Ειρήνης του Παρισιού, στην Μικρά Ασία ζούσαν 2.845.000 Έλληνες που αποτελούσαν το 20 % του πληθυσμού της περιοχής που κυριαρχούσε οικονομικά, είχε δε καταφέρει να διατηρήσει την πολιτιστική του κληρονομιά παρότι αποτελούσε μειονότητα σε εχθρικό περιβάλλον.

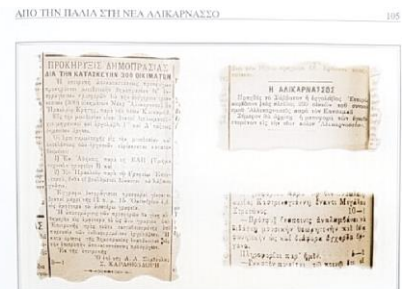
Μικρός πρόσφυγας 1922
(Από το αρχείο της οικογένειας Αποστόλου Μουζουράκη)

Στις 8 Σεπτεμβρίου 1922, οι Τούρκοι μπήκαν στην Σμύρνη. Φωτιά και τσεκούρι, λεηλασίες, διωγμοί, σφαγές, βιασμοί και στις 18 του ίδιου μήνα ολοκληρώνεται η εκκένωση της Μικράς Ασίας από τα Ελληνικά στρατεύματα.

Με την Σμύρνη στις φλόγες και την απελπισμένη προσπάθεια του μαρτυρικού πληθυσμού της να σωθεί, καταφεύγοντας στα συμμαχικά καράβια, γράφεται η τελευταία σελίδα

στην ιστορία των σχέσεων με τους «συμμάχους» της στα χρόνια του Α' Παγκόσμιου πολέμου και του Μικρασιατικού τυχοδιωκτισμού.

Οι ξεριζωμένοι Έλληνες, άφησαν πίσω τους τα πάντα, βίος, πλούτη, σπίτια και πήραν μαζί τους μόνο τα όνειρα τους, τις θύμισες, την κουλτούρα, τον πολιτισμό τους, την πανάρχαιη

Άρθρο του κοσμητή Γρηγόρη ΝΕΥ ΕΦΗΜΕΡΙΣ 1922-1923

Τα πρώτα βιβλία Απογραφολογίας της κοινότητας Νέας Αλικαρνασούς 1927

ιστορία τους. Ήλθαν λοιπόν στην μητέρα πατρίδα, στα νησιά του Αιγαίου, στην Κρήτη, την Πελοπόννησο, την Μακεδονία, κρατώντας στα χέρια τους το "μπογαλάκι της δυστυχίας". Τι να πρωτοθυμηθούν, τους δικούς τους που δεν μπόρεσαν να φύγουν, τις πολιτείες και τα χωριά τους, το χωράφι, το πηγάδι με το κρύο νερό, το αμπέλι τους, το σπιτικό και τις αυλές που μοσχοβολούσαν από γιασεμιά! Θύμισες που φέρναν πόνο και δάκρυα στα μάτια, αλλά και πείσμα για προκοπή στη νέα πατρίδα.

Πολλές χιλιάδες προσφυγικού στοιχείου ήλθαν στην Κρήτη, από την Σμύρνη, τα Αλάτσατα, την Αλικαρνασσό, το Νύμφαιο, το Αϊδίι, το Αϊβαλί κι αλλού. Εγκαταστάθηκαν σε διάφορες περιοχές του Ηρακλείου, την Αλικαρνασσό, την κάτω Φορτέτσα, τον Άη Γιάννη, τον Πόρο κι αλλού. Άνθρωποι του μόχθου και της προκοπής, δεν έμειναν με σταυρωμένα τα χέρια. Εργάστηκαν σκληρά και αδιάκοπα, με νέες μεθόδους στην καλλιέργεια της γης, στην αμπελουργία, τις οικοδομικές εργασίες (ήταν άριστοι τεχνίτες), το εμπόριο, τις τέχνες και τα γράμματα.

Άνθρωποι χαμογελαστοί, ευγενικοί, φιλόξενοι, τραγουδούσαν για τις χαμένες πατρίδες και προσπαθούσαν να ενσωματωθούν στην νέα κοινωνική πραγματικότητα, χωρίς να χάσουν την πολιτιστική, την ιστορική, την γεωγραφική τους συνείδηση και ταυτότητα.

Ανάμεσα σ' αυτούς, πάρα πολλοί από την αρχαία Αλικαρνασσό (Πετρούμι), ιδιαίτερη πατρίδα του Ιστορικού Ηρόδοτου, που βρίσκεται στα παράλια της Μ. Ασίας, απέναντι από την Κω. Ο χρόνος της προσφυγιάς το 1922, σημείο αναφοράς, η Μικρασιατική καταστροφή και η περιοχή εγκατάστασης η Νέα Αλικαρνασσός στο Ηράκλειο της Κρήτης.

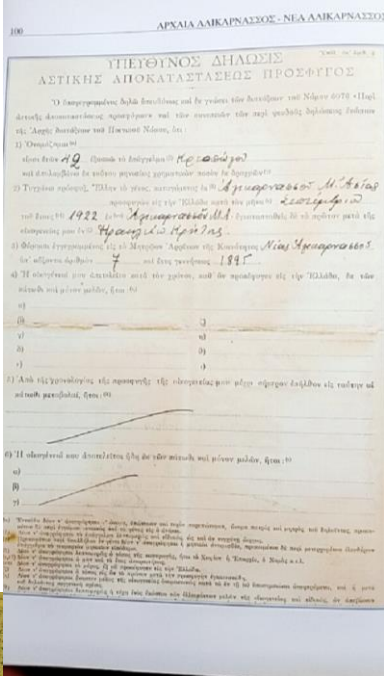

Σύμφωνα με στοιχεία που προκύπτουν από την πολιτογράφηση των προσφύγων το 1923, στο Ηράκλειο εγκαταστάθηκαν 12.070 πρόσφυγες από την Μ. Ασία, εκ των οποίων 325 από την παλιά Αλικαρνασσό. Οι πρώτοι Αλικαρνασσειές πρόσφυγες έφτασαν στην Κρήτη, στην περιοχή της Σητείας και από κει στο Ηράκλειο το 1914.

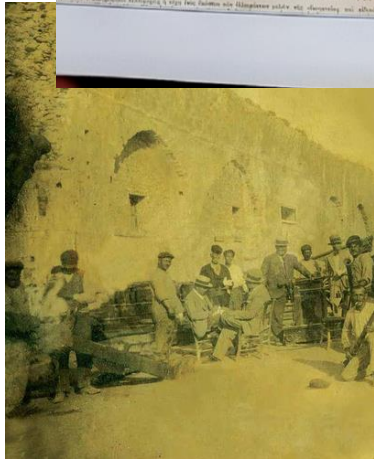
Διέμεναν αρχικά σε παραπήγματα στην περιοχή της Χανιόπορτας. Από αυτούς, λίγοι επέστρεψαν στην πατρίδα τους το 1918-19. Το 1921 οι περισσότεροι πρόσφυγες που παραμένουν στο Ηράκλειο είναι από την Αλικαρνασσό και το Αϊδίι.

Το στεγαστικό και το επισιτιστικό των προσφύγων αλλά και η εξεύρεση εργασίας, αποτέλεσαν τα πιο σημαντικά προβλήματα τους, όπως κι εκείνο της δημόσιας υγιεινής και περίθαλψης. Με την προσπάθεια και αμέριστη συμπαράσταση του Κράτους και της Νομαρχίας αλλά και άλλων φορέων, ανακουφίστηκαν οι πρόσφυγες σε σημαντικό βαθμό και άρχισαν να επουλώνουν τις πληγές τους και να ονειρεύονται ξανά μια καλύτερη ζωή στην καινούργια πια πατρίδα τους. Τους δόθηκαν

κληροτεμάχια, οικόπεδα, αγροτική γη, για καλλιέργεια, χαμηλότοκα δάνεια αποκατάστασης και σιγά - σιγά αρχίζει η περίοδος της δημιουργίας, της παραγωγής, της οικονομικής τους ανασυγκρότησης και εν τέλει της πόλης του Ηρακλείου.

Ο οικισμός της Νέας Αλικαρνασσού ουσιαστικά δημιουργείται το 1925 με την παραχώρηση οικιών, νεόδμητων από ειδικό πρόγραμμα, όπου εγκαταστάθηκαν 300 οικογένειες, εγκαταλείποντας τις άθλιες συνθήκες διαβίωσης τους στα παραπήγματα, τις πρόχειρες κατασκευές και τις παράγκες. Οι οικίες όμως ήταν μικρές σε σχέση με τα μέλη της οικογένειας, χωρίς ηλεκτρικό ρεύμα, νερό και αποχέτευση. Εκεί στεγάστηκαν τα όνειρα, οι ελπίδες τους για το αύριο, οι θύμισες του χθες και της χαμένης για πάντα

πατρίδας τους. Παρόλες όμως τις δύσκολες συνθήκες διαβίωσης τους και την οικονομική ανέχεια τους (οι περισσότεροι ήταν κτίστες οικοδόμοι, αγρότες, ψαράδες, λεμβούχοι κ.α) διέδωσαν και διέσωσαν την πολιτιστική τους κληρονομιά, τα ήθη και τα έθιμά τους, την ιστορία και τον πολιτισμό, τις μνήμες και τις θύμισες τους.

Με την μουσική τους παράδοση, τα τραγούδια, τους χορούς τους, συνέβαλαν στην κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη του Ηρακλείου. Σαντούρι, βιολί, λατέρνα, φλάουτο, μπουζούκι είναι από τα βασικά όργανα που χρησιμοποιούν όταν χορεύουν καρσιλαμά, χασάπικο, μπάλο, καλαματιανό ή τον πολιτικό αμανέ. Η μουσική και οι χοροί τους είχαν έντονα ανατολίτικα και νησιώτικα στοιχεία, ενώ υπήρχαν σημαντικά ψυχαγωγικά στέκια διασκέδασης, ουζερί, εστιατόρια κ.α όπου οι ίδιοι, αλλά και οι Ηρακλειώτες διασκέδαζαν.

Μέχρι την έλευση των προσφύγων, ο χαρακτήρας της περιοχής ήταν καθαρά αγροτικός και δεν υπήρχαν άλλες δραστηριότητες στη γύρω περιοχή. Επίσης αγροτικό χαρακτήρα είχαν και οι οικισμοί Καλλιθέα και Πρασά που είχαν ήδη αναπτυχθεί. Η εγκατάσταση των προσφύγων συνέβαλε σημαντικά στη ραγδαία οικονομική ανάπτυξη της περιοχής λόγω της ενασχόλησής τους με ποικίλες δραστηριότητες (οικοδομικές εργασίες, κλπ).

Στους πρόσφυγες δόθηκαν κατοικίες για αυτοστέγαση και διανεμήθηκαν γεωργικοί κλήροι που περιβάλλουν τον οικισμό. Η Κοινότητα που δημιουργήθηκε, έγινε για ιστορικούς λόγους Δήμος σύμφωνα με το ΦΕΚ υπ.αριθμ.1832/17-2-1989.

Ο πρώτος οικισμός στην περιοχή δημιουργήθηκε το 1925, αφού έγιναν οι απαραίτητες απαλλοτριώσεις για την εξεύρεση γης και την στέγαση των κατοίκων.

Το 1929 εκπονήθηκε το πρώτο ρυμοτομικό σχέδιο που περιελάμβανε 3 συνοικίες:

- τον Άγιο Νικόλαο
- τα Θαλασσινά
- τα Γεωργικά

Η περιοχή της οργανωμένης εγκατάστασης των κατοίκων απέκτησε εγκεκριμένο ρυμοτομικό σχέδιο τυπικά το 1959 (ΦΕΚ 144 Α) το οποίο διατηρείται ακόμη στον σημερινό ιστό της πόλης και είναι εύκολα αναγνωρίσιμο.

Ο νέος Καποδιστριακός Δήμος προέκυψε από τη συνένωση του παλαιού Δήμου Νέας Αλικαρνασσοῦ και της Κοινότητας Καλλιθέας που αποτελούν τα δύο Δημοτικά Διαμερίσματά του, που είναι:

- το Δημοτικό Διαμέρισμα Νέας Αλικαρνασσοῦ,
- το Δημοτικό Διαμέρισμα Καλλιθέας με τους οικισμούς της Καλλιθέας, του Πρασσά και του Καρτερού.

Ημερομηνίες σταθμοί στην εξέλιξη του Δήμου Νέας Αλικαρνασσοῦ

- **7/6/1926:** Σύσταση της κοινότητας με έδρα τον οικισμό Νέας Αλικαρνασσοῦ
- **9/3/1931:** Σύσταση της κοινότητας Μπαμπαλή Μετόχι με απόσπαση του ομώνυμου οικισμού από την κοινότητα Σκαλανίου & του ορισμού του ως έδρα της κοινότητας
- **9/3/1931:** Ο οικισμός Καρτερός αποσπάται από την κοινότητα Σκαλανίου & προσαρτάται στην κοινότητα Μπαμπαλή Μετόχι
- **9/3/1931:** Ο οικισμός Πρασσάς αποσπάται από την κοινότητα Σκαλανίου & προσαρτάται στην κοινότητα Μπαμπαλή Μετόχι
- **24/3/1952:** Η κοινότητα Μπαμπαλή Μετόχι μετονομάζεται σε κοινότητα Καλλιθέας
- **19/3/1961:** Αναγνώριση του οικισμού Μέσα Κατσαμπά και προσάρτησή του στην κοινότητα Νέας Αλικαρνασσοῦ

Έργα στην οδό Μανωλάδων με κοινή εργασία Αλικαρνασσιέων στη δεκαετία 1950

ετία 1960

Πολίτες, πολιτικοί και ποινικοί κρατούμενοι στις φυλακές Νέας Αλικαρνασσοῦ στη δεκαετία 1950

Η ομάδα του ΗΡΟΔΟΤΟΥ μπροστά από τον ανεγειρόμενο Ιερό Ναό του Αγίου Νικολάου 1952
(Από το αρχείο της οικογένειας Γεργίου Κόκκινου)

- **19/3/1961:** Αναγνώριση του οικισμού Άγιος Ιωάννης και προσάρτησή του στην κοινότητα Νέας Αλικαρνασσοῦ
- **13/6/1963:** Ο οικισμός Μέσα Κατσαμπά της κοινότητας μετονομάζεται σε Ρέμα
- **5/4/1981:** Κατάργηση του οικισμού Μέσα Κατσαμπά και προσάρτησή του στον οικισμό

Νέας Αλικαρνασσοῦ

- **17/2/1989:** Η κοινότητα Νέας Αλικαρνασσοῦ αναγνωρίζεται σε Δήμο Νέας Αλικαρνασσοῦ για ιστορικούς λόγους
- **4/12/1997:** Η κοινότητα Καλλιθέας καταργείται και συνενώνεται με το Δήμο Νέας Αλικαρνασσοῦ.

Πηγές

Βιβλίο: "Αρχαία Αλικαρνασσοῦ- Νέα Αλικαρνασσοῦ. Ταξίδι στο χρόνο και στην ιστορία...."

Έκδοση: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση

Ηρακλείου
Δήμος Νέας Αλικαρνασσοῦ
Νέα Αλικαρνασσοῦ 2006

Η περίοδος της κατοχής(1941 1945)

Μετά την αποτυχημένη προσπάθεια των ιταλικών δυνάμεων να καταλάβουν την Ελλάδα στις 28 Οκτωβρίου 1940, τα γερμανικά στρατεύματα επιτίθενται εναντίον της χώρας. Εν τω μεταξύ, βρετανικά συμμαχικά στρατεύματα φτάνουν σε Ελλάδα και Κρήτη. Πιο συγκεκριμένα, η βρετανική αεροπορία εγκαθιστά βάσεις στην Κρήτη. προστά στον επερχόμενο κίνδυνο, ο βασιλιάς και η κυβέρνηση εγκαταλείπουν τη χώρα, ενώ οι Γερμανοί εισέρχονται στην Αθήνα στις 27 Απριλίου 1941. Η ηπειρωτική Ελλάδα έχει καταληφθεί. Όμως η αντίσταση στην Κρήτη συνεχίζεται...

Γερμανική απόβαση από αέρος - επιχείρηση "Ερμής"

Οι ελληνικές και συμμαχικές δυνάμεις είχαν συνταχθεί σε στρατηγικά σημεία στην περιοχή του Ηρακλείου. Οι ελληνικές δυνάμεις είχαν αναλάβει την προστασία της πόλης του Ηρακλείου, ενώ οι βρετανικές του αεροδρομίου. Ένας λόχος των ελληνικών δυνάμεων βρισκόταν στην περιοχή γύρω

από τον Καρτερό, ως στήριγμα του αεροδρομίου των Ρουσών και γύρω από την περιοχή του Κακού όρους¹. Η διάταξη των συμμαχικών δυνάμεων είχε ως εξής: η 14^η ταξιαρχία πεζικού είχε το αρχηγείο της στο ανατολικό προάστειο Νέα Αλικαρνασός, ενώ το 2ο τάγμα της Μαύρης Φρουράς βρισκόταν στην περιοχή του σημερινού αεροδρομίου του Ηρακλείου. Στα "Δύο Αοράκια" ήταν εγκατεστημένο το 2/4 τάγμα των Αυστραλών. Επιπλέον, στη Νέα Αλικαρνασός υπήρχε μια δύναμη 300 περίπου

πυροβολητών. Η διάταξη των δυνάμεων ήταν αποτέλεσμα συνεννόησης ελληνικών και αγγλικών στρατευμάτων².

Η διάταξη των γερμανικών δυνάμεων την περίοδο 1941-1944 είχε αναπτυχθεί στην περιοχή της Νέας Αλικαρνασσοῦ, καθώς και στις γύρω περιοχές. Υπήρχαν μερικά αεροπλάνα τύπου Ju- 88A-4, Bf-110D-3, Bf-109F-4, Bf-109 F5, Ju-52/3m, τα οποία κρυβόταν μέσα σε καταφύγια ύψους 4μ. Τα καταφύγια αυτά βρίσκονταν δυτικά, κοντά στο δημόσιο δρόμο δίπλα στη Νέα Αλικαρνασσό και στα δυό αοράκια στη βόρεια πλευρά. Όσον αφορά τα πυρομαχικά των γερμανών, αυτά βρίσκονταν σκόρπισμένα. Οι βόμβες βρίσκονταν ανατολικά του Καρτερού δίπλα στο εκκλησάκι του Αγ. Γεωργίου, ενώ τα βλήματα εκρύπτοντο σε αποθήκες στην περιοχή του μέσα Καρτερού και στα δυο αοράκια. Τα καύσιμα, από την άλλη βρίσκονταν στην περιοχή του Καρτερού, μέσα σε ένα ελαιώνα, σε κλίνες προστατευόμενες από αναχώματα, εκτός από μια ποσότητα που ήταν τοποθετημένα σε βαρέλια, όπου φυλάσσονταν στην περιοχή των σημερινών σφαγείων.

Επιπλέον, μεταξύ του σημερινού αεροδρομίου και της ΣΕΑΠ υπήρχαν δύο μεταλλικά υπόστεγα, σε σχήμα ημικυκλικό, όπου σε αυτά υπήρχε δυνατότητα να συντηρηθούν δύο αεροσκάφη ταυτόχρονα. Την αντιαεροπορική προστασία του αεροδρομίου, είχαν αναλάβει δύο πυροβολαρχίες των τεσσάρων πυροβόλων των 88 χιλ. Η μία πυροβολαρχία είχε αναπτυχθεί στο ύψωμα νότια του Αγ. Ιωάννου, ενώ η άλλη ανάμεσα σε

ελαιόδεντρα, δυτικά απο το νεκροταφείο της Νέας Αλικαρνασσοῦ. Επίσης, κατά μήκος της παραλίας του Καρτερού και του ποταμού Καρτερού είχαν τοποθετηθεί αντιαρματικές και άλλες νάρκες, σε απόσταση 10μ. από το κύμα, ενώ πολλά οχήματα (τροχοφόρα και ημιερπηστριοφόρα) είχαν στεγαστεί στο χώρο της σημερινής ΣΕΑΠ.

20 Μαΐου 1941: το απόγευμα της συγκεκριμένης ημέρας έκαναν την εμφάνιση τους τα πρώτα αεροπλάνα στον ουρανό του Ηρακλείου. Ξεκίνησαν τον βομβαρδισμό της πόλης και ευθύς αμέσως άρχισε η ρίψη των αλεξιπτωτιστών ανατολικά και δυτικά του Ηρακλείου. Πιο συγκεκριμένα, το 1ο σύνταγμα αλεξιπτωτιστών υπο τον συνταγματάρχη Μπρόγιερ είχε σκοπό να

Τάφοι γερμανικών αλεξιπτωτιστών μέσα στις ανίλες των σπιτιών της Νέας Αλικαρνασσοῦ μετά τη μάχη της Κορής (αρχείο Μ. Ι. Λεδεκάκης)

καταλάβει το αεροδρόμιο των Ρουσσών και την πόλη του Ηρακλείου. Κάποιοι από τους αλεξιπτωτιστές έπεσαν στους πρόποδες της σημερινής βιομηχανικής περιοχής, στο σημείο όπου υπήρχε καταυλισμός των Άγγλων, με αποτέλεσμα σχεδόν όλοι να σφαιγιαστούν. Επιπλέον, μια ομάδα αλεξιπτωτιστών έπεσε στη θέση "Δυο Αοράκια", ενώ μία άλλη στην περιοχή, όπου βρίσκεται σήμερα το 1ο δημοτικό σχολείο της Νέας Αλικαρνασσού. Στόχος τους ήταν να περικυκλώσουν το αεροδρόμιο και να καταλάβουν την περιοχή της Νέας Αλικαρνασσού (Μαρτυρία Εμμανουήλ Δεδελετάκη). Οι κάτοικοι της περιοχής, στο πλευρό των ελληνικών και συμμαχικών δυνάμεων αποτέλεσαν σημαντικό παράγοντα αντίστασης στους επιτιθέμενους κατακτητές.

Μετά από μία εβδομάδα μαχών, οι γερμανικές δυνάμεις, ενωμένες πλέον, αποφασίζουν την 29^η Μαΐου να πραγματοποιηθεί η τελική επίθεση προς κατάληψη του αεροδρομίου και της ευρύτερης περιοχής. Την προηγούμενη νύχτα οι Βρετανοί, ύστερα από απόφαση εκκενώσεως του Ηρακλείου από τα βρετανικά τμήματα, αναχωρούν χωρίς να ειδοποιηθούν οι ελληνικές δυνάμεις. Ο ελληνικός στρατός διαλύθηκε, όμως οι απώλειες του εχθρού ήταν πράγματι μεγάλες. Στην περιοχή του Ηρακλείου μόνο, κατά τις πρώτες ημέρες, από τα στοιχεία που μας διασώζονται, περί τους 1300 αλεξιπτωτιστές εφονεύθησαν⁴. Ο επίλογος γράφτηκε την 31η Μαΐου 1941 με την πλήρη επικράτηση των γερμανικών δυνάμεων στο νησί.

Με τη μάχη της Κρήτης ολοκληρώνεται η κατάληψη της Ελλάδος από τις δυνάμεις του Άξονα. Κατά τη διάρκεια της, πραγματοποιήθηκε η μεγαλύτερη εναέρια απόβαση Γερμανών Αλεξιπτωτιστών. Ο κρητικός λαός προκαλεί την καταστροφή επίλεκτων γερμανικών δυνάμεων. Είναι χαρακτηριστικό ότι κατά τη διάρκεια του πολέμου δεν επιχειρήθηκε ποτέ ξανά από τις γερμανικές δυνάμεις απόβαση από αέρος. Η μάχη της Κρήτης είναι υψίστης σημασίας διότι στον αγώνα ενάντια στον εχθρό "ρίχτηκαν" εκτός από τα στρατιωτικά σώματα, σύσσωμος ο πληθυσμός του νησιού. Η κατοχή ξεκινούσε...

Αεροδρόμιο Ηρακλείου, νύχτα 13^{ης} προς 14η Ιουνίου 1942

Ο συνταγματάρχης Μπρόγιερ με τις δυνάμεις του κατέλαβε το αεροδρόμιο του Ηρακλείου στις 30 Μαΐου 1941 και αμέσως τα αεροπλάνα άρχισαν τη μεταφορά εφοδίων. Στην Αφρική, ωστόσο, ο γερμανός στρατάρχης Ρόμμελ, σχεδίαζε την κατάληψη του Σουέζ. Για να επιτευχθεί αυτό ήταν απαραίτητη η βοήθεια τόσο

σε καύσιμα και πυρομαχικά, όσο σε τρόφιμα και νερό. Για το σκοπό αυτό ήταν αναγκαία η χρησιμοποίηση του αεροδρομίου των Ρουσσών ως ενδιάμεσος σταθμός μεταξύ των αεροδρομίων της ηπειρωτικής Ελλάδας και εκείνων της Αφρικής.

Το 1942 το αεροδρόμιο Ηρακλείου είχε εξελιχθεί σ' ένα απο τα πιο οργανωμένα αεροδρόμια της εποχής, και αυτό χάρη στην καταναγκαστική εργασία (αγγαρείες), την οποία επέβαλαν οι κατακτητές στους κατοίκους των γύρω περιοχών. Ακόμη και σήμερα, πολλοί ηλικιωμένοι κάτοικοι θυμούνται τις εργασίες που παρείχαν στο αεροδρόμιο, όπως τη μεταφορά κανίστρων νερού (νερουλάδες) και τη φόρτωση τους στα αεροσκάφη που είχαν προορισμό την Αφρική, την επισκευή των διαδρόμων προσγείωσης. Σύμφωνα με την μαρτυρία του Εμμανουήλ Δεδελετάκη, ο οποίος κατά την περίοδο της κατοχής εργαζόταν στις αγγαρείες στο αεροδρόμιο του Ηρακλείου, η κατοχή ήταν μια σκληρή περίοδος. Οι άνθρωποι είχαν συνηθίσει να ζουν με τον πόλεμο και με το φόβο από τη ρίψη των βομβών. Αναφέρει ο Ε. Δεδελετάκης "οι αγγαρείες στο αεροδρόμιο μας υποχρέωναν να είμαστε αρκετές ώρες εκεί, με το φόβο πάντα μιας αεροπορικής επιδρομής. Είχαμε βέβαια συνηθίσει να περνάμε οι βόμβες από δίπλα μας και από το σφύριγμα τους, καταλαβαίναμε αν ήταν κοντά μας ή όχι. Σε μια τέτοια κατάσταση, το μόνο που μας έμενε να κάνουμε ήταν να πέσουμε στο έδαφος. Είχαμε πλέον πειστεί πως για σε σκοτώσει αρκούσε να πέσει η βόμβα ακριβώς επάνω σου..."

Οι συμμαχικές δυνάμεις, για να ανακόψουν την προέλαση του Ρόμμελ στην Αφρική, αποφασίζουν την καταστροφή των αεροδρομίων της Κρήτης. Συγκεκριμένα, για το αεροδρόμιο Ηρακλείου επιλέχθηκαν έξι άνδρες της SAS "Special Air Service" (Ειδικής Εναέριας Υπηρεσίας), στόχος των οποίων ήταν η καταστροφή αποθηκών, που περιείχαν πολεμοφόδια και καύσιμα. Η ομάδα αποτελούνταν από τους:

- G. Berge (Μπερζέ)
- Lord George Jellice (Λόρδος Τζέλικο)
- J. Mouhot (Μουό)
- P. Leostic (Λεοστίκ)
- J. L. Sibart (Σιμπάρ)
- Κ. Πετράκης⁵

Το σαμποτάζ αρχικά είχε οριστεί τη νύχτα της 7ης προς 8η Ιουνίου, όμως αναβλήθηκε καθώς το ελληνικό υποβρύχιο "Τρίτων", που είχε αναλάβει τη μεταφορά των σαμποτέρ, έφτασε στις ακτές του κόλπου των Μαλίων την 11η Ιουνίου. Η ομάδα έφτασε στο αεροδρόμιο Ηρακλείου αργά τη νύχτα της 12ης Ιουνίου, ανέβαλε όμως το εγχείρημα της λόγω της απρόβλεπτης εμφάνισης ενός γερμανού σκοπού, που περιπολούσε.

Την επόμενη νύχτα, αφού οι σαμποτέρ κατάφεραν να εισχωρήσουν στον χώρο του αεροδρομίου, διαπιστώνουν πως τα αεροπλάνα βρίσκονται συγκεντρωμένα στο νοτιοανατολικό άκρο της πίστας, ενώ οι αποθήκες στην άλλη άκρη. Τοποθετούν,

λοιπόν, εκρηκτικά στην αριστερή πτέρυγα κάθε αεροπλάνου. Εκρηκτικά επίσης τοποθετήθηκαν στο χώρο όπου υπήρχαν βόμβες των γερμανικών αεροπλάνων και σ' ένα κτίριο που στεγάζονταν μηχανήματα και γεννήτριες. Η έκρηξη είχε οριστεί μετά

απο δύο ώρες. Στο μεταξύ, οι σύμμαχοι ξεκινούν βομβαρδισμό του χώρου του αεροδρομίου, ως αντιπερισπασμό, για να καλυφθούν οι σαμποτέρ και να αποφευχθούν αντίποινα σε βάρος του κρητικού λαού. Η επιχείρηση είχε στεφθεί με απόλυτη επιτυχία...οι σαμποτέρ κατευθύνονται προς τις νότιες περιοχές της Κρήτης.

Κοντά στην περιοχή Βασιλικά Ανώγεια, οι τέσσερις απο τους έξι σαμποτέρ (Μπερζέ, Μουό, Λεοστίκ, Σιμπάρ) πιάστηκαν αιχμάλωτοι απο τους Γερμανούς, οι οποίοι είχαν ειδοποιηθεί από ένα ντόπιο καταδότη, ενώ παράλληλα ο Πετράκης και ο Λόρδος Τζέλικο είχαν αναλάβει να ενημερωθούν για την ακριβή ώρα και τοποθεσία της επιστροφής. Στη συμπλοκή, που ακολούθησε ο Λεοστίκ πέφτει νεκρός από τα γερμανικά πυρά, μόλις στα 17 του χρόνια. Σύμφωνα με το σχέδιο ο Λόρδος Τζέλικο και ο υπολοχαγός Πετράκης, αφού μάταια περίμεναν τους συντρόφους τους, επέστρεψαν στην Αλεξάνδρεια πάνω σε μια Vedette(Είδος πλοίου). Οι ανακρίσεις και τα κρατητήρια έγιναν στο χώρο της σημερινής Σ.Ε.Α.Π. Μετά το πέρας των ανακρίσεων οι κρατούμενοι μεταφέρθηκαν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης στη Γερμανία.

Τίφτοι γερμανικών ελεγκτικών οπών στον Κορτερό μετά τη μάχη της Κοήτης (αρχείο Μ. Γ. Λιθόλευσης)

Τίφτοι γερμανικών ελεγκτικών οπών στον κόμβο Νέας Αλικιωνάκας μετά τη μάχη της Κοήτης (αρχείο Μ. Γ. Λιθόλευσης)

Κεταρωφθέν γερμανικό αεροπλάνο στον Κορτερό κατά τη διάρκεια της μάχης της Κοήτης (αρχείο Μ. Γ. Λιθόλευσης)

Το υπο κεταρωφθέν αεροπλάνο Ρανσκάν Ηρωκλείου βυθισμένο στην κλιτύς του Ντίου. Στο βάθος διακρίνεται το νησί Ντία. (αρχείο Μ. Γ. Λιθόλευσης)

Ως αντίποινα για το σαμποτάζ του αεροδρομίου, οι Γερμανοί ιθύνοντες αποφάσισαν την επομένη (14η Ιουνίου) να εκτελέσουν 50 από τους 62 μάρτυρες, που ήταν όλοι επιφανείς Ηρακλειώτες, στην περιοχή "Ξηροποτάμου" Ηρακλείου. Ωστόσο, η σημασία του σαμποτάζ ήταν καθοριστική, καθώς αποτέλεσε βασικό πλήγμα εναντίον των γερμανικών δυνάμεων. Πρόκειται για ένα από τα πρώτα σαμποτάζ στον ελλαδικό χώρο και μια από τις πιο γνωστές σελίδες της παγκόσμιας ιστορίας⁶.

Τελικά, η περίοδος της κατοχής λήγει για το Ηράκλειο (όπως και για τους υπόλοιπους νομούς, εκτός της πόλης των Χανίων) με την αποχώρηση των περισσότερων γερμανικών δυνάμεων στις 11 Οκτωβρίου 1944. Οι Γερμανοί, κατά την απόμακρυνση τους, καταστρέφουν ο,τι οι ίδιοι έχουν κατασκευάσει στο αεροδρόμιο

Ηρακλείου, παραιτούνται από τους Στρατώνες, τις φυλακές και εγκαταλείπουν τα δημοτικά σφαγεία και το κτίριο του ασυρμάτου στη Νέα Αλικαρνασσό7. Μετά τη γερμανική κατοχή, η Νέα Αλικαρνασσό8 δε θυμίζει σε τίποτα το γνώστο προάστειο του Ηρακλείου. Μια περίοδος ανάκαμψης και ανοικοδόμησης αρχίζει για τη Νέα Αλικαρνασσό...

Πεσόντες Αλικαρνασσεΐς κατά την περίοδο 1940-1945:

- Βαρδαξής Απόστολος Π.
- Βαρδαξής Απόστολος Μ.
- Μπαλαλής Σταύρος Γ.
- Τσολάκης Γεώργιος Κ.
- Πασαδάκης Παναγιώτης Ν.
- Κυπραίος Κωνσταντίνος Μ.
- Σκαρλάφτης Ιωάννης Α.
- Μωραΐτης Μιχαήλ Δ.
- Κακεπάκης Εμμανουήλ Σ.
- Πεσόντες Αλικαρνασσεΐς
κατά την περίοδο 1945-1949
- Μπαλαλής Νίκος Κ.
- Κοτζας Ελευθέριος Θ.
- Τιμισίρης Ελευθέριος Κ.
- Κουτέλας Εμμανουήλ Μ.
- Σαρμάς Σταμάτιος Αλ.

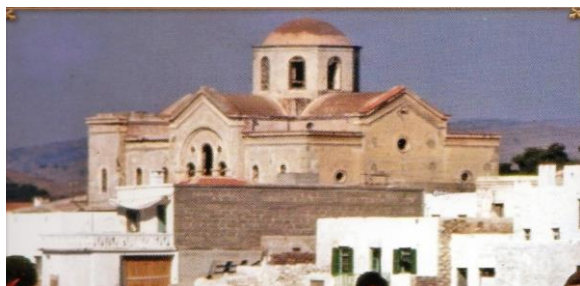
Η Ιστορία του Ναού του Αγίου Νικολάου της Νέας Αλικαρνασσού

Ο Ιερός Ναός του Αγίου Νικολάου Νέας Αλικαρνασσού αποτελεί σημείο μνήμης και αναφοράς του παρελθόντος για τους κατοίκους της περιοχής.

Ο πρώτος ναός του Αγίου Νικολάου ήταν κτισμένος στο λιμάνι της Αλικαρνασσού της Μικράς Ασίας, όπου στις αρχές του 20ου αιώνα κατοικούσαν 11.000 κάτοικοι από τους οποίους 5.000 ήταν Έλληνες. Εκεί Έλληνες και Τούρκοι συμβίωναν αρμονικά και ειρηνικά χωρίς προστριβές και χτυποκάρδια, είχαν υπερβεί τις εθνικές, φυλετικές και θρησκευτικές τους διαφορές και δημιουργούσαν μαζί μια ιστορία μοναδική. Υπήρχε ένας βαθύτατος σεβασμός ανάμεσα στους δύο λαούς για τη θρησκεία, τα έθιμα και τις συνήθειες τους.

Την χρονική περίοδο 1914 - 1924 ο Μικρασιατικός Ελληνισμός εκδιωγμένος και αποδεκατισμένος κατακλύζει τα χώματα της μητέρας Ελλάδας, φέρνοντας μαζί του ζωντανούς ακόμα τους εφιάλτες της αγριότητας που δέχτηκε, αλλά και την ελπίδα για

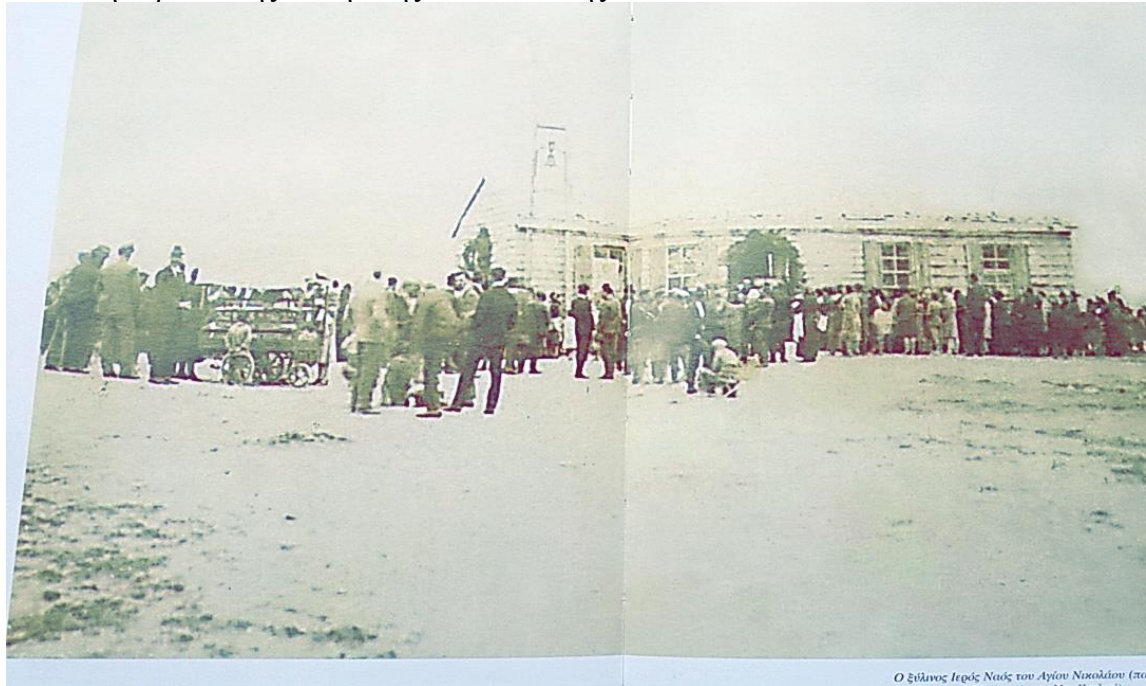

επιστροφή στην πατρίδα, τις ολοζώντανες μνήμες της πατρικής γης και τα ιερά του κειμήλια. Ένα από τα σημαντικότερα κειμήλια του ελληνισμού της Μικράς Ασίας, η παρακαταθήκη της ιστορικής μας μνήμης και της πολιτισμικής μας συνέχειας είναι και η εικόνα του Αγίου

Νικολάου, η οποία σώθηκε χάριν της προνοητικότητας των κατοίκων της Αλικαρνασσού.

Η ιστορία της σεπτής εικόνας του Αγίου Νικολάου χάνεται στα βάθη των αιώνων. Σύμφωνα με την προφορική παράδοση η εικόνα χρονολογείται από την περίοδο της Τουρκοκρατίας, όπου πάνω σε αυτή φημολογείται ότι ορκίστηκε ναύαρχος στα Ψαρά ο Κωνσταντίνος Κανάρης, λίγο πριν από την Ελληνική Επανάσταση.

Στα δύσκολα χρόνια που ακολουθούν και με στόχο τη διάσωση της κάποιοι την μεταφέρουν από την Αλικαρνασσό της Μικράς Ασίας στην Κρήτη στο νεοσύστατο οικισμό, όπου αργότερα για χάρη της οποίας ανεγείρεται ο φερώνυμος ιερός ναός. Μάλιστα πάνω στην εικόνα είναι ορατά τα σημάδια από σφαίρα που δέχτηκε τη δύσκολη περίοδο της Ελληνικής Επανάστασης.

Ο ξύλινος Ιερός Ναός του Αγίου Νικολάου (στο

Οι Αλικαρνασσεείς από την πρώτη στιγμή που εγκαταστάθηκαν στη νέα τους γη (1925) και ενώ ήταν φτωχοί και αδύναμοι κοινωνικά, είχαν ως πρώτο μέλημα τους την κατασκευή εκκλησίας προς τιμή του Αγίου των ναυτικών, του Αγίου Νικολάου. Με πολύ λοιπόν προσωπική προσπάθεια και ατομική εργασία οι κάτοικοι της Νέας Αλικαρνασσού δημιουργούν το 1927 τον πρώτο ξύλινο ιερό ναό του Αγίου Νικολάου. Ο ιερός ναός του Αγίου Νικολάου λειτουργεί για πρώτη φορά τις Άγιες ημέρες του Πάσχα το Μάιο του 1954.

Ο ιερός ναός του Αγίου Νικολάου σήμερα κοσμεί την κεντρική πλατεία της πόλης της Νέας Αλικαρνασσοῦ και η μνήμη του πολιούχου της πόλης, Αγίου Νικολάου εορτάζεται κάθε έτος στις 6 Δεκεμβρίου, με πληθώρα εκδηλώσεων.

Ιερός Ναός Αγίου Νικολάου στη Νέα Αλικαρνασσοῦ - Ανέγερση 1948

Παναγία Καμαριανή

Η Ιερά Εικόνα της «Παναγίας Καμαριανής» βρέθηκε με θαυματουργικό τρόπο κατά τον 19ο αιώνα στην πόλη της Αλικαρνασσοῦ της Μικράς Ασίας.

Εκεί ζούσε μια ευσεβής Χριστιανή, την οποία επισκέφτηκε σε όνειρο η Παναγία, με μορφή μαυροφορεμένης επιβλητικής γυναίκας, λέγοντας της να εγκαταλείψει το σπίτι της γιατί αποτελούσε κτήμα δικό της.

Το όνειρο επαναλήφθηκε τέσσερις φορές. Την τέταρτη φορά η Θεομήτορ της αποκάλυψε, ότι μέσα στο σπίτι ήταν θαμμένη η Εικόνα της και υπέδειξε το μέρος, όπου έπρεπε να σκάψουν για να τη βρουν.

Η γυναίκα αναζήτησε την Εικόνα και την βρήκε κάτω από μία καμάρα, γι' αυτό και της έδωσαν την επωνυμία «Καμαριανή».

Την εύρεση της Εικόνας ακολούθησαν πολλά θαύματα και οι κάτοικοι της Αλικαρνασσοῦ αποφάσισαν και οικοδόμησαν Ναό

προς τιμήν της Υπεραγίας Θεοτόκου, όπου και κατέθεσαν την Εικόνα.

Γύρω από τον ναό υπήρχε περιστύλιο με πολλές καμάρες γεγονός που σύμφωνα με άλλη εκδοχή έδωσε την επωνυμία στην Ιερά Εικόνα. Ο Ναός σώζεται μέχρι σήμερα σε κατάσταση εγκατάλειψης. Η θαυματουργός Εικόνα παρέμεινε στο Ναό της στην Αλικαρνασσό της Μ. Ασίας μέχρι το 1922.

Δίπλα στο Ναό βρισκόταν η κατοικία της Μαριγίτσας Τακόρη, η οποία είχε και την επιμέλεια του. Η ευσεβής εκείνη γυναίκα φεύγοντας από την Αλικαρνασσό μέσα στον πανικό της Μικρασιατικής καταστροφής πήρε και την Εικόνα μαζί της ως Ιερό Κειμήλιο στην Κάλυμνο όπου και εγκαταστάθηκε.

Μετά τον θάνατο της οι συγγενείς της μεταφέρονται στην Αθήνα μαζί με την Εικόνα. Οι κάτοικοι της Αλικαρνασσού που εγκαταστάθηκαν στην Κρήτη και ίδρυσαν το προάστιο της Νέας Αλικαρνασσού στο Ηράκλειο αναζήτησαν την Εικόνα χωρίς όμως αποτέλεσμα.

Η Παναγία επεφύλαξε την ευλογία να φανερώσει εκ νέου την θαυματουργό Εικόνα της στον Αρχιμ. Τιμόθεο Καλαμπερίδη προηγούμενο της Ιστορικής Μονής Αγκαράθου, ο οποίος ταξίδευσε στην Αθήνα με την επιτροπή των Αλικαρνασσέων όπου οι συγγενείς της κ. Μαριγίτσας τους παρέδωσαν την Εικόνα την οποία μετέφεραν στον Ιερό Ναό Αγίου Νικολάου Ν. Αλικαρνασσού. Πόθος των κατοίκων της Νέας Αλικαρνασσού ήταν να οικοδομηθεί Ναός της Υπεραγίας Θεοτόκου, ο οποίος θεμελιώθηκε το έτος 1986,

αποπερατώθηκε και εγκαινιάστηκε στις 29 Ιουνίου 2003. Η Εικόνα ανήκει στον εικονογραφικό τύπο της Βρεφοκρατούσας Θεοτόκου. Είναι φορητή-σκαφωτή Εικόνα, ανυπόγραφη και προέρχεται πιθανότατα από Μοσχοβίτη Αγιογράφο. Χρονολογικά τοποθετείται ανάμεσα στα μέσα του 14ου αιώνα έως και τον 16ο αιώνα.

Κατά την παράδοση η Εορτή της Συνάξεως της Ιεράς Εικόνας τελείται την Τετάρτη της Μεσοπεντηκοστής, πιθανόν ημέρα της ευρέσεώς της. Τελιώνουμε με την παράκληση η Υπεραγία Θεοτόκος η «Καμαριανή» να σκέπει και να προστατεύει πάντοτε όσους με κατάνυξη και ευλάβεια καταφεύγουν στην Ιερά Εικόνα της.
<http://kamariani.blogspot.gr>

Ακούστε τώρα το μεγάλο θαύμα της Καμαριανής:

Στον Τουρκικό πόλεμο πήρανε όλους τους Χριστιανούς έξω από την πόλη μικρούς και μεγάλους. Η Μαριγίτσα Τακόρη που καθόταν απέναντι από το εκκλησάκι πήρε την εικόνα της Παναγίας μαζί της και την παρακαλούσε να βοηθήσει τον κόσμο.

Και Ω του θαύματος:

Εκεί που περίμεναν τον θάνατο ήρθε ειδοποίηση από τον Μεγάλο Τούρκο να μην σκοτώσουν τους Χριστιανούς μόνο να αφήσουν να επιστρέψουν στα σπίτια τους.

Μετά ήρθε άλλη διαταγή να φύγει ο κόσμος και να πάει στα Δωδεκάνησα που ήταν κοντά.

Τότε λέγει η Μαριγίτσα Τακόρη «Παναγία μου' το σπιτάκι δεν μπορώ να το πάρω αλλά εσένα δεν θα σε αφήσω στους τούρκους (διότι αυτή περιποιόταν το εκκλησάκι της)»

Έτσι και έγινε. Πήρε την εικόνα και ήλθανε στην Κάλυμνο.

Εκεί την είχε σπίτι της από όπου την παίρνανε οι Καλύμνιες και της κάνανε ξενύχτια και λειτουργίες.

Τα παιδιά της οικογένειας Τακόρη πήγαν στην Αθήνα να εργασθούν και πήραν την εικόνα μαζί τους.

Μάθανε οι πατριώτες ότι η Καμαριανή Παναγία βρίσκεται στην Αθήνα.

Τότε φεύγει από την Νέα Αλικαρνασό ένας παπάς Τιμόθεος με μια επιτροπή και πηγαίνει στην Αθήνα και βρίσκουν το σπίτι που ζούσαν τα παιδιά της οικογενείας Τακόρη.

Τους είπαν: «να μας δώσετε την Παναγία την Καμαριανή γιατί θέλουν οι πατριώτες να την έχουν στην νέα πατρίδα (Ν. Αλικαρνασό) να την προσκυνούν και να τους προστατεύει από κάθε κακό». Αυτοί την έδωσαν.

Με μεγάλη χαρά την υποδέχθηκαν οι πατριώτες, την τοποθέτησαν μέσα στον Ναό του Αγίου Νικολάου και έκτοτε πόθος των κατοίκων ήταν κτισθεί μια καινούργια εκκλησία της Παναγίας για να τιμάται το εικόνισμα της Παναγίας της Καμαριανής.

Γι' αυτό το σκοπό δώρισε οικόπεδο η χήρα Διονυσία Βαρδαξή

Το εκκλησιαστικό συμβούλιο για να εκπληρωθεί η επιθυμία των ενοριτών αποφάσισε να κτίσει την εκκλησία.

[ΠΗΓΗ: http://www.iak.gr](http://www.iak.gr) <http://petroumi.blogspot.gr>

ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΚΑΜΑΡΙΑΝΗ

**ΣΧΟΛΕΙΑ ΤΗΣ
ΝΕΑΣ
ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΟΥ**

ΤΟ ΧΘΕΣ

Ομαδικές φωτογραφίες μαθητών της Ηροδότειου Σχολής

Άννα Ιωάννου Ιατράκη

Ιουλία Κυρ. Κατημεριζόγλου

Κων/ος Αντ. Μάστορας

Ελένη Ιωάννου Μαράκη

Ευάγγελος Στ. Κουτελιέρης

ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΕΤΟΣ 1971 - 1972

ΤΟ ΣΗΜΕΡΑ

1ο Δημοτικό

Ηροδότειος Δημοτική Σχολή Νέας Αλικαρνασσοῦ

Το 1ο Δημοτικό Σχολείο Νέας Αλικαρνασσοῦ ιδρύθηκε το έτος 1917 (ΦΕΚ 279/24-11-1917) για τους οικισμούς Ν. Βρυούλων-Νέας Αλικαρνασσοῦ με τον τίτλο "Μονοτάξιον μικτόν Δημοτικόν Σχολεῖο Νέας Αλικαρνασσοῦ" και έτσι λειτούργησε μέχρι το 1927 σε μια αίθουσα στη θέση Γεωργικά

δίπλα στο σημερινό 2ο Δημοτικό Σχολείο Νέας Αλικαρνασσοῦ. Πρώτη δασκάλα που υπηρέτησε σ' αυτό η κ. Μαρία Ζαχαριάδου (1917-1922). Το 1927 η Επιτροπή Αποκατάστασης Προσφύγων παραχώρησε οικόπεδο στο οποίο ανεγέρθηκε το σημερινό κτίριο με τον τίτλο "ΗΡΟΔΟΤΕΙΟΣ ΕΞΑΤΑΞΙΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΝΕΑΣ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΟΥ" προς τιμήν του ιστορικού Ηροδότου του Αλικαρνασσοῦ (480-425 π.Χ.). Τα χρήματα για την ανέγερση του Σχολείου διέθεσε η τότε κυβέρνηση του Ελευθερίου Βενιζέλου επί Υπουργού Παιδείας Γεωργίου Παπανδρέου με την παρακίνηση του τότε Προέδρου της Κοινότητας Μιχαήλ Ελευθεριάδη.

Το έτος 1929 κηρύχθηκε πολυθέσιο.

Πρώτη Διευθύντρια του σχολείου από το 1926 ήταν η κ. Άννα Ιωάννου Ιατράκη η οποία υπηρέτησε σε αυτό τριάντα έτη και ήταν πολύ αγαπητή σε γονείς και μαθητές. Συνάδελφοί της η Ιουλία Κυρ. Κατημερτζόγλου, ο Κων/νος Μάστορας του Αντωνίου, ο Ταχατάκης Χαράλαμπος του Εμμανουήλ, η Ελένη Ιωάννου Μαράκη και ο Ευάγγελος Στ. Κουτελιέρης. Στο Δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο αγγλικές συμμαχικές μονάδες στεγάστηκαν εκεί, και κατά τη διάρκεια της μάχης της Κρήτης έδωσαν σκληρές μάχες σώμα με σώμα με γερμανούς αλεξιπτωτιστές. Καταστράφηκαν όλα τα αρχεία του σχολείου και το κτίριο υπέστη σημαντικές ζημιές. Μετά τον πόλεμο με δωρεές μεγάλων ευεργετών όπως του Συλλόγου Αθηναίων Αλικαρνασσοῦ, του Ανδρέα Οικονομίδη ιατροῦ, του Αποστόλου Μουζουράκη σιδηροδρομικού και εκδότη, του Σταματίου Αβάρα και του Τζίμη και Κώστα Ντελή από την Αμερική, το σχολείο μπόρεσε να επαναλειτουργήσει. Σήμερα στο ανακαινισμένο ιστορικό κτίριο στεγάζονται το 1ο & 5ο Νηπιαγωγείο Νέας Αλικαρνασσοῦ ενώ δίπλα ακριβώς το έτος 2005, εγκαινιάστηκε το νέο υπερσύγχρονο κτίριο

του 1ου Δημοτικού Σχολείου Νέας Αλικαρνασσού.

Το δημοτικό σχολείο πριν το 1920

Ηροδότειος σχολή το 1929

2ο Δημοτικό

- Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ 2^{ου} ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΝΕΑΣ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΟΥ

- Ιδρύθηκε ως 3/τάξιο στις 13-7-1959 με: Βασιλικό Διάταγμα υπό του Βασιλέως ΠΑΥΛΟΥ

που εκδόθηκε την 18^η Ιουνίου 1959

- Η ίδρυσή του δημοσιεύτηκε στο Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως 142/13-7-1959 (τεύχος Α')
- Κοινοποιήθηκε με το υπ' αρ. 81987/17-7-1959 έγγραφο του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και με το υπ' αρ. 1719/8-10-1959 έγγραφο του Επιθεωρητή Δημοτικών Σχολείων Ηρακλείου, Κων/νου Αλιφιεράκη.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΗ 13 ΙΟΥΛΙΟΥ 1959

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ
142

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

- Περί ίδρύσεως δημοτικών σχολείων εις διαφόρους εκπαιδευτικές περιφέρειας του Κράτους. 1
- Περί έγκρίσεως εισαγωγής κεφαλαίων εκ του έξωτερικού νόμοι του υπ' αριθ. 2687)53 Ν. Διατάγματος παρά της 'Ανωμόμου 'Ελληνικής 'Εταιρείας υπό την επωνυμίαν «'Ολυμπιακή 'Αεροπορία Α. Ε.» 2
- Περί επεκτάσεως των ρυμοτομικών σχεδίων Κηφισίας και Νέας 'Ερυθραίας εις θέσιν «'Στροφύλι» και καθορισμού των όρων και περιορισμών δομήσεως των οικοπέδων αυτού. 3

σης (πράξις 9)31.7.58), 16) Τρικάλων (πράξις 11)31.7.58), 17) Μαγνησίας (πράξις 10)31.7.58), 18) Θεσσαλονίκης (πράξις 11)30.7.58), 19) Ημαθίας (πράξις 12)30.7.58), 20) Κατωρίδας (πράξις 10)31.7.58), 21) Κιλκίς (πράξις 11)30.8.58), 22) Πιερίας (πράξις 9)31.7.58), 23) Πέλλης (πράξις 11)15.7.58), 24) Χαλκιδικής (πράξις 8)30.7.58), 25) Φλωρίνης (πράξις 12)31.7.58), 26) Σερρών (πράξις 8)31.7.58), 27) Έβρου (πράξις 7)31.7.58), 28) Δράμας (πράξις 8)31.7.58), 29) Καβάλας (πράξις 13) 31.7.58), 30) Ξάνθης (πράξις 7)31.7.58), 31) Ροδόπης (πράξις 11)27.9.58), 32) Μεσσηνίας (πράξις 9) 31.7.58), 33) Λακεδαιμόνος (πράξις 8)31.7.58), 34) Αρκαδίας (πράξις 8)31.7.58), 35) Αργολίδος (πράξις 9) 31.7.58), 36) Κορινθίας (πράξις 6)31.7.58), 37) Ζακύνθου (πράξις 7)31.7.58), 38) Αιτωλίας (πράξις 8)2.8.58), 39) Αχχίας (πράξις 9)31.7.58), 40) Ηλείας (πράξις 10)31.7.58), 41) Κεφαλληνίας (πράξις 7)31.7.58), 42) Αρτης (πράξις 9)12.7.58), 43) Ίωαννίνων (πράξις 8)30.8.58), 44) Θεσπρωτίας (πράξις 9)12.7.58), 45) Λευκάδος (πράξις 9)31.7.58), 46) Κερκύρας (πράξις 7) 29.7.58), 47) Πρεβέζης (πράξις 9)30.7.58), 48) Χανίων (πράξις 8)31.7.58), 49) Ηρακλείου (πράξις 9)31.7.58), 50) Λασηθίου (πράξις 9)31.7.58), 51) Ρεθύμνης (πράξις 1)31.7.58), και 52) Κορινθίας (πράξις 6)27.4.59), άπεφασίσαιεν και διατάσσαιεν :

'Ιδρύομεν τὰ κάτωθι Δημοτικά Σχολεία κατά εκπαιδευτικές περιφέρειας.

ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

(1)

Περί ίδρύσεως Δημοτικών Σχολείων εις διαφόρους 'Εκπαιδευτικές περιφέρειας του Κράτους

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΠΑΥΛΟΣ

'Εχοντες υπ' όψει τὰς διατάξεις :

- α) του άρθρου 3 παραγρ. 2 και 3 του Νόμου 4397)1929 περί Στοιχειώδους 'Εκπαιδεύσεως
- β) την παράγρ. 4 του αυτού ως ανωτέρω άρθρου, ως άναρτησάμεν διά του άρθρου 1 παρ. 3 του Ν.Δ. 1461)1942

Εκπαιδευτική περιφέρεια Πρακλείου.

1) Ξία δημ. σχολεία εις : α) Καλού Κοινότητος Κυπαρισίου, β) Κεφαλάδων — Λιγορτύνου, γ) Βακιώτες — Σχοιμιών, δ) Κουμάσαν — Βαγωνιάς, ε) Δρακουλιάρη 'Ηρακλείου και στ) Πατσίδες Κάτω 'Αρχαλών.

3) Ξιον δημ. σχολείον εις Νέαν 'Αλικαρνασσόν ως 2ον Ν. Αλικαρνασοῦ.

Έν 'Αθήναις τῇ 18 'Ιουνίου 1959

Έν 'Ονόματι του Βασιλέως

Ο 'Αντιβασιλεύς

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΙΑΔΟΧΟΣ

Ο ΕΠΙ ΤΟΥ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΕΜΜ. ΚΕΦΑΛΟΓΙΑΝΝΗΣ

3ο Δημοτικό Σχολείο Νέας Αλικαρνασσού

Αγίου Γεωργίου 11 , Νέα Αλικαρνασσός,

4ο Δημοτικό Σχολείο Νέας Αλικαρνασσού

Το σχολείο μας ιδρύθηκε το 1995 με το ΦΕΚ 289/Τ. Α/1-10-1977 για να καλύψει τις ανάγκες φοίτησης των μαθητών της περιοχής που ορίζεται αντίστοιχα από την οδό Ηροδότου, την οδό Ικάρου, το βόρειο παραλιακό μέτωπο και την ανατολική περιοχή του Αγίου Νεκταρίου. Στην αρχή λειτούργησε ως εξαθέσιο Δημοτικό Σχολείο στις κτιριακές εγκαταστάσεις του παλιού ασυρμάτου δηλαδή σε ένα παλιό πετρόχτιστο κτίριο ακριβώς δίπλα στο αεροδρόμιο Ηρακλείου και απέναντι ακριβώς από το γήπεδο της ιστορική ομάδας «Ηρόδοτος» Νέας Αλικαρνασσού, στη σημερινή πλατεία Δημητρίου Σκουρέλου.

Σήμερα πλέον λειτουργεί ως ένα σύγχρονο Δωδεκαθέσιο Δημοτικό Σχολείο Ενιαίου Αναμορφωμένου Εκπαιδευτικού Προγράμματος με αρκετά ποιοτικά χαρακτηριστικά. Παράλληλα λειτουργεί ως Σχολείο Ειδικών Συνθηκών επειδή σε αυτό φοιτά ένας μεγάλος αριθμός παιδιών οικονομικών μεταναστών αλλά και μαθητών Ρομά από το

γειτονικό καταυλισμό τσιγγάνων που βρίσκεται απέναντι από το Διεθνή Αερολιμένα «Νίκος Καζαντζάκης».

Η ιδιαιτερότητά του αυτή το καθιστά πρωτοποριακό γιατί εκμεταλλεύεται κάθε ειδική επιστημονική γνώση και συνεργασία που έχει σχέση με τη βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας στο πολυσύνθετο θεωρητικό τομέα της πολυπολιτισμικότητας.

Έτσι κατά τη σχολική χρονιά 2013 – 14 στο σχολείο μας λειτουργούν: Δύο τμήματα Πρώτης Τάξης, Δύο τμήματα Δευτέρας Τάξης, Δύο τμήματα Τρίτης Τάξης, Δύο τμήματα Τετάρτης Τάξης, Δύο τμήματα Πέμπτης Τάξης, Δύο τμήματα Έκτης Τάξης. Παράλληλα λειτουργούν: Ένα Τμήμα Ένταξης για την υποστήριξη μαθητών με Μαθησιακές Δυσκολίες, Ένα Τμήμα Υποδοχής τύπου Α', για την υποστήριξη των μαθητών Ρομά, Ένα Τμήμα Παράλληλης Στήριξης, Δύο τμήματα Ενισχυτικής Διδασκαλίας, Τμήμα Λογοθεραπείας, Τμήμα Παιδοψυχολόγου και ένα τμήμα ΕΔΕΑΥ δηλαδή Επιτροπή Διαγνωστικής Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης και Υποστήριξης το οποίο απαρτίζεται και από ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό δηλαδή αντίστοιχα Ψυχολόγο και Κοινωνική Λειτουργό.

Το σχολείο συμμετέχει σε δράσεις και υποστηρίζεται από συνεργαζόμενους φορείς κυρίως όμως δέχεται την επιστημονική και οικονομική υποστήριξη του Ευρωπαϊκού Προγράμματος «Εκπαίδευση Μαθητών Ρομά» που προσφέρει το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών με τη συνεργασία του Παιδαγωγικού Τμήματος του Πανεπιστημίου Κρήτης. Συνεργάζεται επίσης με Ανεξάρτητους Φορείς και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, με την Περιφέρεια Κρήτης και τις Υπηρεσίες του Δήμου Ηρακλείου. Ουσιαστική συμβολή και ιδιαίτερη βοήθεια προσφέρεται στο σχολείο από το Ιατροκοινωνικό Κέντρο Υποστήριξης Ευπαθών Κοινωνικών Ομάδων και Ρομά που εδρεύει στη Νέα Αλικαρνασσό.

Παράλληλα συμμετέχει σε ποικίλες δράσεις και συχνά δέχεται τη βοήθεια φοιτητών από το Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας του ΤΕΙ Κρήτης, οι οποίοι στα πλαίσια της πρακτικής τους άσκησης αναλαμβάνουν να προσφέρουν έμπρακτη καθημερινή βοήθεια στην κοινωνική οργάνωση του σχολείου.

Σημαντική τέλος είναι η συνεργασία με το Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων ο οποίος συμβάλλει πραγματικά στην ανάδειξη του εκπαιδευτικού έργου που γίνεται καθημερινά στο Σχολείο μας και υποστηρίζει την καθημερινότητα της προσπάθειας αυτής με πολλούς τρόπους.

Γενικό Λύκειο Ν. Αλικαρνασσού

Το σχολείο ιδρύθηκε με προεδρικό διάταγμα στις 12 Σεπτεμβρίου 1986. Στεγάστηκε στο κτίριο ΤΟΥ Ε.Β.Ε.Η. Ηρακλείου, στις Τεχνικές σχολές Ν.

Αλικαρνασσού.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΑΘΗΝΑ
12 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1986

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ
137

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 313

Έδραση ημερησίων γυμνασίων και λυκείων, ενιαίων πολυκλαδικών λυκείων, ημερησίων και εσπερινών τεχνικών-επαγγελματικών λυκείων, τεχνικών-επαγγελματικών σχολίων και προσθήκη κλάδων και κλάδων στα ενιαία πολυκλαδικά λύκεια, τμητών και τμημάτων στα τεχνικά-επαγγελματικά λύκεια και ενσωμάτωση στις τεχνικά-επαγγελματικές σχολές.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Έχοντας υπόψη :

1. Τις διατάξεις των παραγράφων 4, 7 και 8 του άρθρου 5, 1, 4, 5 και 6 του άρθρου 8, 4 του άρθρου 6, 4 και 7 του άρθρου 1, 2 και 3 του άρθρου 7 και των άρθρων 56 και 88 (παρ. 6) του Ν. 1506/1985 για τη δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις (ΦΕΚ 107/Α/1985).
2. Την διάταξη του άρθρου 2 του Ν. 1304/1982 για την επιστημονική-παιδαγωγική καθοδήγηση και τη διοίκηση στη γενική και τη μέση τεχνική-επαγγελματική εκπαίδευση και άλλες διατάξεις (ΦΕΚ 144/Α/1982).
3. Την Π.Υ.Σ. αρ. 23/11.3.1983 (παρ. 3 παρ. η') για το συντονισμό, προγραμματισμό και έλεγχο των προσλήψεων στο δημόσιο τομέα (ΦΕΚ 37/τ.Α'/1983).
4. Την αρ. πρ. 5442/16.5.86 απόφαση του Προθυπουργού και Υπουργού Οικονομικών «Ανάθεση αρμοδιοτήτων στον Υφυπουργό Οικονομικών» (ΦΕΚ 343/Β/19.5.86).
5. Τις γνωμοδοτήσεις των οικείων νομαρχιακών συμβουλίων με αριθμό : 3/86 Αιτωλοακαρνανίας, 5/86 Αττικής, 2/86 Αργίας, 2/86 Δοδεκνήσου, 4/86 Αρκαδίας, 15/86 Ευβοίας, 4/1986 Άρτας, 5/86 Δράμας, 3/86 Ζακύνθου, 3/86 Ηρακλείου, 3/86 Θεσσαλονίκης, 5/86 Ιωαννίνων, 5/86 Καβάλας, 2/86 Καρδίτσας, 9/85 Κερκύρας, 3/86 Κοζάνης, 6/86 και 1/86 Κωλύδων, 3/86 Λάρισας, 4/86 Λευκάδας, 2/86 Μαγνησίας, 3/86 Μεσσηνίας, 3/86 Ασσίου, 3/86 Ξάνθης, 2/86 Ροδόπης, 3/86 Τρικάλων, 4/86 Φλώρινας, 3/86 Χανίων, 3/86 Χίου.
6. Την αρ. 422/80 γνωμοδότηση του Συμβουλίου της Επικρατείας, με πρόταση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Υφυπουργού Οικονομικών, αποφασίζουμε :

Άρθρο 1

Ιδρύονται από το σχολικό έτος 1986-87 πενήντα (50) ημερήσια γυμνάσια, τριάντα επτά (37) ημερήσια λύκεια

δύο (2) ενιαία πολυκλαδικά λύκεια, ένδεκα (11) ημερήσια και εσπερινά τεχνικά-επαγγελματικά λύκεια και τρεις (3), ημερήσιες τεχνικές-επαγγελματικές σχολές. Οι σχολικές αυτές μονάδες κατανομούνται στις Δευθύνσεις και τα Γραφεία Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, ως ακολούθως :

1. Νομαρχία Αιτωλοακαρνανίας

Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

-Τεχνικό-Επαγγελματικό λύκειο Βόνιτσας με τομείς :

α) Γεωργικό και Κτηνοτροφικό

β) Μηχανολογικό.

Γραφείο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

-Γυμνάσιο Σαφιδίου

2. Νομαρχία Αθηνών

Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

-63ο λύκειο Αθηνών

-2ο λύκειο Τυλίου

-8ο εσπερινό Τεχνικό-Επαγγελματικό λύκειο Εμπορο-

επαγγελματικών Αθηνών με τομείς Οικονομίας και Διοίκησης.

-10ο Τεχνικό-Επαγγελματικό λύκειο Αθηνών με τομείς :

α) Οικονομίας και Διοίκησης

β) Ηλεκτρολογικό και Ηλεκτρονικό

γ) Πληροφορικής

2ο Γραφείο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

-23ο γυμνάσιο Αθηνών

-37ο λύκειο Αθηνών

4ο Γραφείο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

-λύκειο Κηρέα

3. Νομαρχία Ανατολικής Αττικής

Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

-7ο γυμνάσιο Χαλκιδίου

-4ο λύκειο Χαλκιδίου

1ο Γραφείο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

-6ο γυμνάσιο Αμαρουσίου

-6ο γυμνάσιο Ηρακλείου

-3ο λύκειο Αμαρουσίου

-3ο λύκειο Αχαρνών

2ο Γραφείο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

-2ο γυμνάσιο Βριλησίων

-2ο γυμνάσιο Μελισσίων

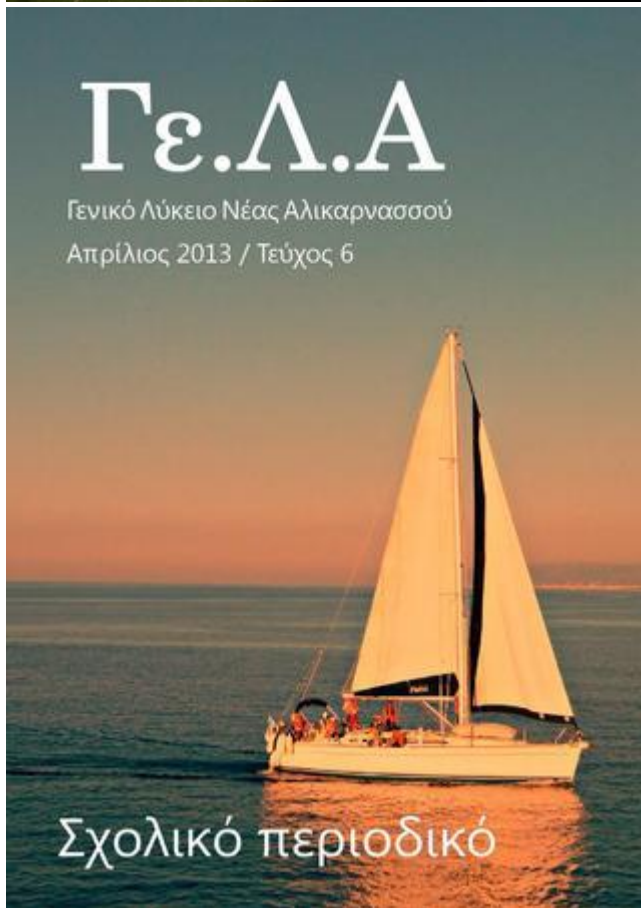
4. Νομαρχία Δυτικής Αττικής

Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

-8ο γυμνάσιο Κορυδαλλού

α) Αιτωλοακαρνανίας

ΔΗΜ. ΓΕΩΡΓΙΔΕΠΟΥΛΟΣ

Οι Φυλακές Νέας Αλικαρνασσοῦ Ηρακλείου Κρήτης

Το γήπεδο Ποδοσφαίρου του ΠΑΣΑ Ηροδότου από την δημιουργία της ομάδος

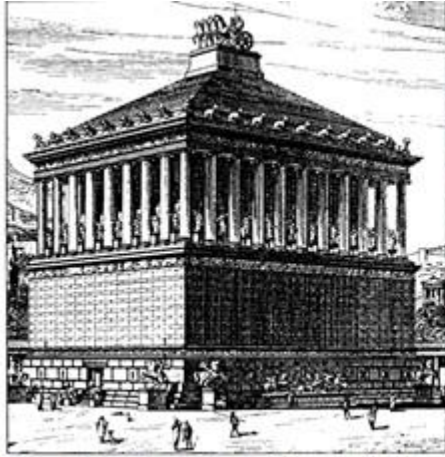
Παλαιότερη φωτογραφία της Νέας Αλικαρνασσοῦ με αεροδρόμιο, γήπεδα, φυλακές

Ο τίτλος του άρθρου δείχνει μια **ιστορική πορεία** ονομασίας και μετακίνησης Ελληνικού πληθυσμού από μια τοποθεσία της Μικράς Ασίας και μία αρχική πόλη σε μία νέα πόλη με τους ίδιους ανθρώπους **πρόσφυγες** της μητέρας πόλης στο νησί της Κρήτης λίγο έξω από την πόλη του Ηρακλείου. Σήμερα αυτή η πόλη των 20000 περίπου κατοίκων είναι δημοτική ενότητα στο δήμο Ηρακλείου και όπως έχει χαρακτηριστεί ο παλιός Δήμος σήμερα σε **Ιστορικό δήμο Νέας Αλικαρνασσοῦ**. Η διοικητική αυτονομία αυτής της νέας πόλης και των κατοίκων της δυστυχώς δεν στάθηκε ποτέ ένα ευτυχές και ήρεμο γεγονός, εκτός μικρών χρονικών διαστημάτων.

Η **αρχαία Αλικαρνασσοῦς** είναι πόλης της **Καρίας της Μικράς Ασίας**, ήταν μια αποικία Δωρική από τις πόλεις του Άργους και της Τροιζηνίας στην Ιωνία που κτίστηκε περίπου το 1000 π.χ. Αρχηγός αυτής της αποικίας ήταν ο Άνθης γιός του Ποσειδώνα κατά την μυθολογία. Η πόλις της Αλικαρνασσοῦ στην μακραίωνη ιστορία της είχε λαμπρές περιόδους ακμής και παρακμής μια πορεία ύπαρξης δύσκολη, πολλές φορές όχι ευχάριστη αλλά ένδοξη.

Η **Αλικαρνασσοῦς** υπήρξε **πατρίδα του Ηροδότου** πατέρα της Ιστορίας και του ποιητή Διονυσίου θείου του Ηροδότου (αδελφός της μητέρας του), αλλά και της Αρτεμισίας Α', του Μάυσωλου και της γυναίκας του Αρτεμισίας Β' που κατασκεύασε το περίφημο **Μαυσωλείο της Αλικαρνασσοῦ** ένα από τα **7 Θαύματα της Αρχαιότητας**. Από εκείνη την εποχή μέχρι και την **μεταβυζαντινή εποχή** δεν υπάρχει κάτι ιστορικό να αναφερθεί. Με την κατάρρευση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας και την έλευση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας είχαμε νέα γεγονότα και η Αλικαρνασσοῦς άρχισε να ξαναεμφανίζεται στο προσκήνιο.

Μαυσωλείο Αλικαρνασσοῦ-Αναπαράσταση

Η πόλη της Αλικαρνασσοῦ και ο Άγιος Νικόλαος στο Πετροῦμι

Αλικαρνασσοῦ

Οι **Ιωαννίτες Ιππότες** μοναστικό τάγμα της λατινικής εκκλησίας, **κατέλαβαν την Αλικαρνασσό** γνωστή τότε με το όνομα **Μέσι (Mesy)** οχυρώνοντας τη κατεστραμμένη αυτή πόλη. Κατασκεύασαν ένα μεγάλο φρούριο το 1402 το οποίο υπάρχει μέχρι σήμερα. Χρησιμοποιήθηκαν πολλά υλικά από τα κατεστραμμένο Μαυσωλείο καθώς και αγάλματα για τον διάκοσμο του. Το **φρούριο** που έφτιαξαν ήταν **αφιερωμένο στον προστάτη του τάγματος Άγιο Πέτρο** δίνοντας και το όνομα του στην πόλη που ονομάστηκε **Πετρόνεουμ (Petroneum)** από το όνομα του φρουρίου. Αργότερα με παράφραση το Πετρόνεουμ έγινε από τους Έλληνες στο **Ελληνικότερο Πετροῦμι** γιατί και οι **Αλικαρνασσώτες** λέγονταν **Πετρουμιοί**. Το 1842 μετά από συμφωνία **Σουλτάνου Βάγιατζητ Β'** και του Μεγάλου Δάσκαλου των Ιπποτών Πιέρ ντ' Ωμπουσόν το φρούριο θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί σαν δεσμοτήριο πολιτικών καταδίκων, το δε παρεκκλήσι έγινε Τζαμί προσθέτοντας και μιναρέ. Όλα αυτά είχαν σαν αποτέλεσμα από Πετροῦμι να αλλάξει όνομα και να γίνει **Μπόντρουμ (Φυλακή)** στα Τούρκικα όπως είναι πλέον γνωστή η Αλικαρνασσός μέχρι σήμερα. Οι Αλικαρνασσώτες όμως δεν άλλαξαν το όνομα και ακόμη σήμερα αποκαλούνται Πετρουμιοί (στις μεταξύ τους συζητήσεις) έχοντας έλθει σαν **πρόσφυγες στο Ηράκλειο της Κρήτης** και στη **δημοτική ενότητα Νέας Αλικαρνασσοῦ** συνηθίζεται να αποκαλούνται πλέον σήμερα Αλικαρνασσώτες από την πλειοψηφία του κόσμου, όμως στις συζητήσεις μεταξύ των οι Αλικαρνασσώτες ακόμη και σήμερα προτιμούν το Πετρουμιοί.

Οι **Αλικαρνασσώτες ή Πετρουμιοί** λόγο της γειννίασης με την Νήσο Κω και άλλα νησιά των Δωδεκανήσων που ήταν υπό Ιταλική κατοχή έμαθαν από συγγενείς και φίλους Έλληνες και ειδικά από Ιταλούς μετά το 1914 ότι θα γίνουν μεγάλες ανακατατάξεις κυρίως εις βάρος των χριστιανών. Στο Πετροῦμι – Αλικαρνασσό το πρώτο κύμα προσφυγιάς έγινε τότε με τους περισσότερους να φεύγουν προς Ευρώπη και Αμερική και λιγότερους στην Ελλάδα. Δεύτερο κύμα φυγής ήταν το 1919-1920 όταν πλέον οι Ιταλοί ήταν πολλοί σίγουροι γιατί που επρόκειτο να ακολουθήσει, γνώριζαν τις διαθέσεις των μεγάλων δυνάμεων που μάλλον έψαχναν αφορμή να αλλάξουν σύμμαχο και η εκστρατεία της Μεγάλης Ιδέας στο Σαγγάριο έδωσε την αναμενόμενη αφορμή. Οι Δωδεκανήσιοι μαθαίνοντας το από τους Ιταλούς αλλά και οι Ιταλοί ενημέρωσαν όλους του Ιταλούς υπηκόους που ζούσαν στην Μικρά Ασία να μετακινηθούν διότι θα υπάρξουν ριζικές αλλαγές ίσως και με βίαιο τρόπο. Οι 5000 περίπου Έλληνες της **Αλικαρνασσοῦ** αλλά και των τριγύρω περιοχών μια μεγάλη μερίδα άρχισε να φεύγει ενώ μέχρι το 1922 είχαν φύγει όλοι.

Μες την Παλιά Αλικαρνασσό μαύρα πουλιά πετούνε
είναι ψυχές προγόνων μας, που ψάχνουν να μας βρουνε

Πανοραμική θέα της Παλιάς Αλικαρνασσού ή Πετρούμι

Στο πρώτο κύμα που έφυγε από **Μικρά Ασία το 1914** κάποιοι ήλθαν στο Ηράκλειο ένα τμήμα του πήγε στην **σημερινή Νέα Αλικαρνασσό** και πήρε Τούρκικες κατοικίες που υπήρχαν και ήταν ακατοίκητες. Επίσης υπήρξε και σχολείο που λειτούργησε από το 1917 που στεγάστηκε σε στάβλους που ανακαινίστηκαν κατάλληλα για να μπορούν να χρησιμοποιηθούν σαν σχολείο.

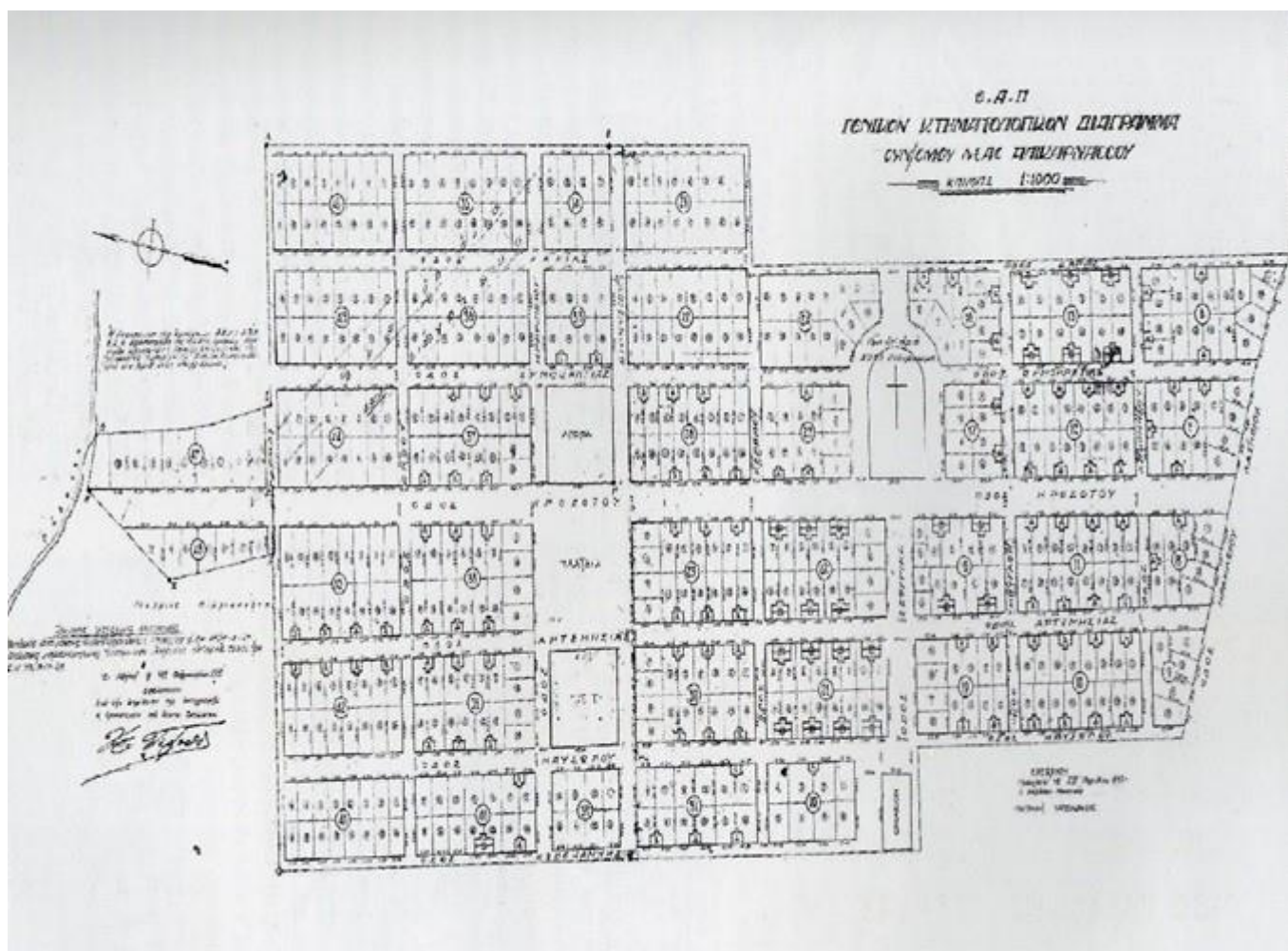
Το δημοτικό σχολείο πριν το 1920

Ηροδότειος σχολή το 1929

Ο **Ελευθεριάδης Μιχαήλ** από το Πετρούμι και συνεργάτης του Βενιζέλου, σε συνάντηση που είχε μαζί του το **1922** ζήτησε την μεταφορά των Αλικαρνασσωτών στην Ελλάδα και του δόθηκε χώρος στην Αθήνα. Ο ίδιος ο Ελευθεριάδης Μιχαήλ γνώριζε ότι στο Ηράκλειο Κρήτης υπήρχαν καλύτερες προϋποθέσεις εγκατάστασης και του δόθηκε τελικά η σχετική άδεια να μεταφερθούν στην Κρήτη. Η περιοχή της σημερινής Νέας Αλικαρνασσού συνδύαζε πολλά κοινά στοιχεία με το Πετρούμι η θάλασσα δίπλα, ύψωμα αμφιθεατρικό όπως και το Πετρούμι. Όταν πλέον ήλθε ο περισσότερος πληθυσμός άρχισαν οι διαδικασίες για την κατασκευή του **νέου οικισμού της Νέας Αλικαρνασσού** που ολοκληρώθηκε **το 1929** έχοντας κατασκευαστεί **600 κατοικίες** σε οικόπεδο η κάθε μια περίπου 11X24 m² χωρίς ηλεκτρικό ρεύμα και νερό. Επίσης δημιουργήθηκαν 300 περίπου οικόπεδα χωρίς κατοικίες συν τους γεωργικούς κλήρους που πήραν όσοι δήλωσαν ότι ήταν γεωργοί. Έτσι η περιοχή της νέας Αλικαρνασσού διαμορφώθηκε σε ένα **Αστικό κέντρο** με

όμορφη ρυμοτομία τετραγώνων μεγάλων δρόμων, ίσως το καλύτερο νέο προάστιο του Ηρακλείου. Η βόρεια πλευρά του ήταν τα Θαλασσινά με τους περισσότερους κατοίκους επαγγελματίες αλιείς, το νότιο τμήμα ήταν τα Γεωργικά με τους γεωργούς κατοίκους όπως το δήλωσαν που εκτός της γης τους δόθηκαν και μικρές αγροικίες. Τέλος ανάμεσα των θαλασσινών και των Γεωργικών υπήρχε ο αστικός ιστός του προαστίου. Στην αρχή δεν υπήρξε πρόβλημα στέγασης κανενός, μάλιστα πολυπληθείς οικογένειες πήραν κατοικία και έξτρα οικόπεδο για να καλύψουν τις ανάγκες τους. Παρατηρήθηκε ότι σιγά – σιγά έφθαναν νέοι πρόσφυγες καλύπτοντας όλα τα οικόπεδα του αστικού ιστού αλλά και του μη αστικού δημιουργώντας νέες κατοικίες αρχίζοντας έτσι την επέκταση της πόλης ίσως με λίγο άναρχο τρόπο. Ο συνοικισμός επεκτάθηκε με 1 ή 2 τετράγωνα από όλες τις μεριές του όπως δυτικά, ανατολικά, νότια και βόρεια. Για ότι τους δόθηκε είναι γεγονός ότι οι πρόσφυγες πλήρωσαν ένα σχετικά μικρό αντίτιμο για όλη αυτή την **περιουσιακή υποδομή** που δημιουργήθηκε όπως οικήματα, οικόπεδα ή αγροικίες με αγροτική γη.

Σχέδιο πόλης Νέας Αλικαρνασσού 1931

Στο ιστό της πόλης είχε προβλεφτεί χώρος για την **εκκλησία του Αγίου Νικολάου (πολιούχου στο Πετρούμι πολιούχου και στην Νέα Αλικαρνασσό)**, νέου σχολείου η **Ηροδότεια σχολή (1ο Δημοτικό Σχολείο** αργότερα και σήμερα το ίδιο κτήριο στεγάζει δύο νηπιαγωγεία), χώρος για αγορά (σ' αυτόν τον χώρο κτίστηκε το τελευταίο Δημαρχείο και τώρα στεγάζονται όλες οι τεχνικές υπηρεσίες του δήμου

Ηρακλείου), χώρος πλατείας που έγινε τελικά πάρκο και ένας χώρος για κάποιο δημόσιο κτήριο που τελικά έγινε το κτήριο που κατασκευάστηκε για την Νεολαία αλλά στέγασε την κοινότητα και μετά το πρώτο Δημαρχείο ενώ σήμερα στεγάζει το ΚΑΠΗ.

Άγιος Νικόλαος στο Πετρούμι

Άγιος Νικόλαος στη Νέα Αλικαρνασσό όταν χιζιόταν

Το κτήριο της πρώτης κοινότητας ήταν επί της **οδού Ικάρου** που σήμερα κατασκευάζεται εξ αρχής ένα νέο κτήριο αγνώστου χρήσης. Ίσως αν γίνει παρέμβαση από τους τοπικούς δημοτικούς συμβούλους της δημοτικής ενότητας Νέας Αλικαρνασσού να πάρει σάρκα και οστά η απόφαση του δημοτικού συμβουλίου του 1994 για την δημιουργία **Μουσείου και Βιβλιοθήκης Μικρασιάτικης Ιστορίας**.

Το κτήριο της πρώτης κοινότητας χθές σήμερα που κατασκευάζεται και η μακέτα με την αυρ

Η πρώτη γενιά προσφύγων όσοι ήταν πάνω από την ηλικία του σχολείου έμειναν με γραμματικές γνώσεις που είχαν από το Πετρούμι. Οι άλλοι που ήταν σε ηλικία σχολείου φοίτησαν αλλά λόγω της μεγάλης φτώχειας γρήγορα εγκατέλειπαν τα σχολεία για να πάνε σε εργασίες. Όσοι κατάφεραν να τελειώσουν το δημοτικό γνώριζαν τουλάχιστον ανάγνωση και γραφή ενώ υπήρχαν πολλοί που δεν τα κατάφεραν ποτέ. Η δεύτερη γενιά πήγαν όλοι σχολείο και τέλειωσαν τουλάχιστον τον δημοτικό στην πλειοψηφία τους. Το πρόβλημα της φτώχειας δεν είχε ξεπεραστεί πλήρως. Από την Τρίτη γενιά και πέρα δηλαδή τους γεννηθέντες μετά το 1950 σχεδόν όλοι πήγαιναν στο Γυμνάσιο και αρκετοί στο πανεπιστήμιο. Η τρίτη γενιά ήταν τυχερότεροι όλων, η φτώχεια είχε ξεπεραστεί στην πλειοψηφία των κατοίκων και τα παιδιά μπορούσαν να ατενίζουν με αισιοδοξία τις σπουδές τους.

Πρόσφυγες Νέας Αλικαρνασσού 1930, μεταφέρουν σωλήνες για το δίκτυο ύδρευσης, με το καπελάκι ο κοινοτάρχης Ελευθεριάδης Μ. (αρχείο Καλλιόπης Νίχλου)

Η πρώτη φωτογραφία είναι η πραγματική η δεύτερη έχει δεχθεί επεξεργασία για να φύγουν οι φθορές του χρόνου

Οι πρόσφυγες της Νέας Αλικαρνασσοῦ αν και έζησαν σε ξεχωριστό δικό τους χώρο δυστυχώς γι αυτούς έζησαν μια ιδιότυπη σχέση με του γηγενείς Κρητικούς. Όλα ξεκίνησαν με τις ανεπιθύμητες κατασκευές που επιλέχθηκε η Νέα Αλικαρνασσός να τις φιλοξενήσει χωρίς ποτέ να ερωτηθούν οι κάτοικοι της. Η πρώτη ανεπιθύμητη κατασκευή ήταν οι **Φυλακές Νέας Αλικαρνασσοῦ** που εκτός του οικοπέδου που κατέλαβαν μετά από χρόνια αποδείχτηκε ότι είχαν καταπατήσει διπλάσιο χώρο από αυτόν που τους παραχωρήθηκε άσε δε τα προβλήματα που δημιουργούν οι φυλακές σε γειτνιάσει με πόλη.

Οι Φυλακές Νέας Αλικαρνασσοῦ Ηρακλείου Κρήτης

Αμέσως μετά έγινε ένα βοηθητικό **αεροδρόμιο** που έπρεπε να γίνει και δυστυχώς έγινε στην **περιοχή της Νέας Αλικαρνασσοῦ** διότι εκεί υπήρχε χώρος που δεν έθιγε συμφέροντα ενώ τα συμφέροντα των προσφύγων είχαν αρχίσει όπως φαίνεται να μην υπάρχουν και οι πρόσφυγες να θεωρούνται πλέον ότι ήταν **κάτοικοι β' κατηγορίας**. Τα αεροδρόμιο ήταν αυτό που έδιωξε για δεύτερη φορά από τα σπίτια τους το 1941 του Πετρουμιανούς Νεοαλικαρνασσώτες και ελλοχεύει ο κίνδυνος σήμερα που είναι διεθνές αεροδρόμιο ενός αεροπορικού ατυχήματος αφού το αεροδρόμιο απέχει μόλις 50 μέτρα από τις κατοικίες των πολιτών και της πόλης της Νέας Αλικαρνασσοῦ. Σήμερα το αεροδρόμιο αυτό έχει την μεγαλύτερη κίνηση σε τσάρτερς πτήσεις στην Ελλάδα. Η ηχορύπανση, η αέρια ρύπανση και ο κίνδυνος ατυχήματος είναι 3 εφιάλτες που ζουν καθημερινά οι κάτοικοι της.

Αεροδρόμιο Ηρακλείου στην Νέα Αλικαρνασσό και π

Μια δεύτερη υποδομή που έπρεπε να πάει στους πρόσφυγες αφού εκεί υπήρχε πάλι χώρος που δεν έθιγε πάλι συμφέροντα αλλά τα ανύπαρκτα πλέον των προσφύγων. Τα **σφαγεία του Ηρακλείου** και αυτά στην **Αλικαρνασσό**, οι **Στρατώνες Στρατού και Αεροπορίας** καθώς και **αεροπορική βάση πολεμικών αεροπλάνων** (εκκωφαντική ηχορύπανση πάνω από τα όρια πόνου) και αυτά στην Αλικαρνασσό.

Το αποκορύφωμα της υποκρισίας ήταν όταν χρειάστηκε το **Επιμελητήριο Ηρακλείου** οικόπεδο για να φτιάξει τεχνικές σχολές με αντάλλαγμα κάθε έτος ένας – δύο Αλικαρνασσώτες θα φοιτούσαν δωρεάν στις σχολές. Αυτό διατηρήθηκε για μερικά χρόνια (μέρος της συγχωνεύτηκε στα ΤΕΙ και το άλλο στην Μέση Τεχνική Εκπαίδευση) έκτοτε δεν ισχύει και όλο το τεράστιο οικόπεδο οικειοποιήθηκε από το Επιμελητήριο Ηράκλειο χάνοντας ο δήμος Νέας Αλικαρνασσού ένα περιουσιακό στοιχείο και κατοίκους που δεν θα φοιτούσαν πλέον. Σήμερα τα κτίρια φιλοξενούν ένα **Τεχνικό Σχολείο Μέσης Εκπαίδευσης** και άλλες υπηρεσίες.

Η συνέχεια δεν έχει τελειωμό χρειάστηκαν οικόπεδα για να κάνουν δεξαμενές καυσίμων και αυτές στην βόρεια πλευρά του προσφυγικού προαστίου. Χρειάστηκε να γίνει χαβούζα στο Ηράκλειο και αυτή στην Νέα Αλικαρνασσό καταστρέφοντας παράλληλα και την παραλία της καθώς και την παραλία Καρτερού από τις ακαθαρσίες που έπεφταν χωρίς ιδιαίτερη επεξεργασία στην **ανατολική θαλάσσια περιοχή της Αλικαρνασσού**.

Χρειάστηκε **Βιομηχανική περιοχή** πάλι το **προσφυγικό προάστιο** έπρεπε να παραχωρήσει ζωνικό χώρο του και ίσως από του καλύτερους, στο μοναδικό ύψωμα που δεσπόζει της πόλης του Ηρακλείου.

Όταν παρουσιάστηκε πρόβλημα με τους Ρομά νομάδες πάλι η Νέα Αλικαρνασσός έπρεπε να δώσει λύση έτσι σιωπηρώς από τον δήμο Ηρακλείου και την Νομαρχία σιωπηρός είχαμε την δημιουργία του σημερινού καταυλισμού στα **δύο Αοράκια** αλλά και ενός δεύτερου αργότερα ο οποίος ευτυχώς ο πρώην δήμος Νέας Αλικαρνασσού με προσπάθεια ετών κατάφερε να τον ξηλώσει.

Χρειάστηκε το Ηράκλειο κλειστό γήπεδο και ζητήθηκε χώρος που παραχωρήθηκε για να κατασκευαστεί το **νέο Δημοτικό Κλειστό Γυμναστήριο Νέας Αλικαρνασσού**, μόλις ήταν έτοιμο να παραχωρηθεί άλλαξαν τον νόμο και από δημοτικό έγινε Κρατικό όλοι οι υπάλληλοι ήταν από το Ηράκλειο και ΚΑΝΕΝΑΣ από τους πολίτες του δήμου Νέας Αλικαρνασσού που παραχώρησε το οικόπεδο. Έτσι ο τότε Δήμος δεν παρέσται στα επίσημα εγκαίνια λειτουργίας του σε ένδειξη διαμαρτυρίας. Επίσης παραχωρήθηκε και δεύτερο μεγαλύτερο οικόπεδο για **κατασκευή μεγαλύτερου κρατικού Κλειστού γηπέδου** τελικά παραχωρήθηκε στο Δήμο Ηρακλείου και πάλι κανένας πρόσφυγας δεν είχε την τύχη να γίνει υπάλληλος πάλι από αλλού.

Αριστερά το πρώτο κλειστό γήπεδα στο Δήμο Νέας Αλικαρνασσο

Κάποια στιγμή έπρεπε το αεροδρόμιο να επεκταθεί και επεκτάθει **επί Χούντας** πάλι εις βάρος του προαστίου και μάλιστα ζητήθηκε να γκρεμιστεί και η **εκκλησία του Αγίου Νικολάου μητροπολιτικού ναού της πόλεως** ο οποίος κατασκευάστηκε στο πρότυπο του ναού στο Πετρούμι. Από την 10ετία του 1990 συζητείτε αλλαγή αεροδρομίου έχουν γίνει μελέτες επί μελετών και σε κάθε προεκλογική μάχη εξαγγέλλετε η μεταφορά του αεροδρομίου με τα τεύχη δημοπράτησης έτοιμα και κάθε φορά αποδεικνύετε ότι είναι «φρούδες ελπίδες», ψέματα.

Πρώτο Δημαρχείο (αντί κέντρο νεότητας) σήμερα ΚΑΠΗ

Το νέο Δημαρχείο σήμερα Τεχν. Υπ.

Το τελευταίο είναι η αρπαγή του δήμου Νέας Αλικαρνασσοῦ και ενσωμάτωση στο Δήμο Ηρακλείου και για να χρυσώσουν το χάπι τον έκαναν Ιστορικό Δήμο με κάποια επιπλέον πλεονεκτήματα που ΚΑΤΑΠΑΤΗΘΗΚΑΝ αυτομάτως. Το ερώτημα που πλανάτε είναι αν αυτοί οι ξεριζωμένοι άνθρωποι αγκαλιάστηκαν με στοργή και αγάπη από τους Ηρακλειώτες Κρητικούς ή όχι. Εγώ αν και μη Μικρασιάτης λέω κατηγορηματικά ΟΧΙ. Όποιος ζωτικός χώρος υπήρξε για να μπορέσουν να αναπτυχθούν σαν μια **νέα πολιτεία** δεν τους δόθηκε τους τον πήραν πίσω. Μπορεί στην αρχή να έγινε μια προσπάθεια ειλικρινή αλληλεγγύης και βοήθειας προς τους ξεριζωμένους πρόσφυγες η οποία όμως στην συνέχεια δεν αντιμετωπίστηκε με αντίστοιχο ειλικρινή σεβασμό. Τα γεγονότα και όλες οι ανεπιθύμητες κατασκευές το επιβεβαιώνουν. Πρέπει να αναφέρουμε ότι τα τελευταία χρόνια γίνεται μια προσπάθεια ειλικρινή αρμονικής συμβίωσης χωρίς τα λάθη του παρελθόντος. Όλοι ελπίζουν να συνεχιστεί και να γίνει πράξη σε βάθος χρόνου.

Ένα άλλο σημείο στο οποίο παρουσιάστηκαν παρόμοια αλλά ποιο έντονα προβλήματα αντιπαράθεσης και φανατισμού ήταν στα **Αθλητικά δρώμενα** της περιοχής. Το Αθλητικό Σωματείο «**Ποδοσφαιρικό Αθλητικό Σωματείο Αλικαρνασσοῦ ο Ηρόδοτος**» δημιουργήθηκε με την δημιουργία του προαστίου έχοντας και **ιδιόκτητο γήπεδο** στην ανατολική πλευρά της πόλης. Η ποδοσφαιρική αντιπαλότητα καλλιεργήθηκε με τέτοιο μένος δημιουργώντας αντιπάθειες και συμπεριφορές που ο φανατισμός απαξίωνε τους πάντες. Η λαμπρή πορεία της ομάδας της Νέας Αλικαρνασσοῦ καθώς και οι ποδοσφαιριστές που ήταν πάντα Αλικαρνασσώτες έκανα το προάστιο παρόλη την αντιπαλότητα να παραδεχτούν ότι ήταν μια περιοχή ποδοσφαιρομάνα που πολλοί αθλητές του αγωνίστηκαν σε μεγάλες ομάδες της εποχής αλλά και αργότερα στο ΟΦΗ που ήταν και είναι Α' Εθνική κατηγορία. Αργότερα στο ίδιο σωματείο αναπτύχθηκαν και άλλα τμήματα όπως Καλαθοσφαίριση (Basket), Στίβος, Πάλη και Ποδηλασία. Ειδικά στο Μπάσκετ μπορεί να μην υπήρξε ο ποδοσφαιρικός φανατισμός αλλά υπήρξε η αθλητική απαξίωση παραγόντων και αθλητών απέναντι στους αθλητές της Νέας Αλικαρνασσοῦ. Ειδικά για το Μπάσκετ έχω προσωπική άποψη διότι ασχολήθηκα 13 χρόνια και βίωσα προσωπικά τη απαξίωση στο σωματείο, στους παράγοντες του αλλά το πιο άσχημο και ανέντιμο ήταν στους αθλητές του. Η **Γυναικεία ομάδα**

Καλαθοσφαίριση του Ηροδότου ανέβηκε στην Α' Εθνική κατηγορία και παρέμεινε για πολλά χρόνια.

Οι **Μικρασιάτες Αλικαρνασσωίτες** παρόλα τα προβλήματα που αντιμετώπισαν στην νέα τους πατρίδα σιγά-σιγά με το πείσμα και την προσπάθεια τους κατάφεραν να ξεπεράσουν όλα αυτά τα προβλήματα που αντιμετώπιζαν, πολλές δραστηριότητες ανεπιθύμητες καταργήθηκαν ή έφυγαν από την πόλη τους και η ισορροπία ήταν εφικτότερη. Παρόλες αυτές τις δυσκολίες δεν ξέχασαν ποτέ να ζουν με τα ήθη και έθιμα τους και τις διατροφικές τους συνήθειες που ήταν πολύ σημαντικές. Οι διατροφικές τους συνήθειες ήταν αυτές που τους κρατούσαν ζωντανή την ανάμνηση της πατρίδας αλλά και βάλαμο σε όλα αυτά που αντιμετώπιζαν στην νέα πατρίδα.

Η κατηγορία των **γλυκών** ήταν η πιο δυνατή διότι υπήρχαν πολλά γλυκά εύκολα στην κατασκευή τους. Τα **γλυκά του κουταλιού** ήταν μια συνήθη δημιουργία τους που συνήθιζαν να την κάνουν για να έχουν σε βάθος χρόνου γλυκά όπως το σταφύλι, το σύκο, το κυδώνι, το νεράντζι και το πορτοκάλι. Αυτά τα γλυκά ήταν τα πιο αγαπημένα και συνήθη όλοι είχαν μέσα στα σπίτια τους για να κεράσουν σε μια ώρα ανάγκης και όχι μόνο. Εκτός όμως γλυκών του κουταλιού είχαμε **γλυκά του ταψιού και τις κατσαρόλας**. Ο **Χαλβάς ο Πετρουμιανός** ξεχώριζε από τους άλλους χαλβάδες διότι ήταν με αλεύρι (λάδι, αλεύρι, νερό, ζάχαρη) αντί σιμιγδάλι χωρίς να σημαίνει ότι δεν έφτιαχναν και με σιμιγδάλι (λάδι, σιμιγδάλι, αμύγδαλο-πραιρετικό, ζάχαρη, νερό). Ήταν γλυκά που τα έφτιαχναν στην στιγμή αν ήθελαν να κεράσουν σε μια έκτακτη επίσκεψη και δεν είχαν γλυκό αλλά και για να φάνε σε μια γιορτή ή σε μια μάζωξη αποσπερίδας.

Μια άλλη κατηγορία γλυκών ήταν των εορτών δηλαδή στις **30 Νοεμβρίου του Αγίου Ανδρέα** έφτιαχναν όλα τα σπίτια που είχαν Ανδρέα **Λουκουμάδες** (αλεύρι, νερό, μαγιά, αλάτι, μέλι) και κερνούσαν συγγενείς, φίλους και γείτονες. Στις 4 Δεκεμβρίου εορτή της **Αγίας Βαρβάρας** έφτιαχναν τα **Βάρβαρα** (στάρι, ζάχαρη, ψίχα αμυγδαλού, σησάμι, σταφίδες, όσπρια, κανέλα) που τα έταζαν στην χάρη της γιατί θεράπευε τα παιδάκια από τις παιδικές ασθένειες.

Την εορτή των Χριστουγέννων είχαμε τους **κουραμπιέδες** (αλεύρι, βούτυρο, μπεϊκιν, ανθόνερο, αμύγδαλα, ζάχαρη, ζάχαρη άχνη) και τα **μελομακάρονα** (αλεύρι, λάδι, ζάχαρη, μπεϊκιν, κανέλλα, γαρίφαλα, καρύδι, μελί, νερό, ζάχαρη, νερό) που ετοιμαζόντουσαν μέρες πριν. Οι κουραμπιέδες επίσης αποτελούσαν και **το γλυκό των ονομαστικών εορτών των Πετρουμιανών στην Μικρά Ασία και Κρήτη**. Οι συνταγές ήταν συγκεκριμένες αλλά το αλεύρι, οι ξηροί καρποί και τα ψήσιμο έδιναν πολλές παραλλαγές στα γλυκά των Χριστουγέννων. Το κυρίαρχο γλυκό όμως της πρωτοχρονιάς ήταν ο **Μπακλαβάς** (φύλλο, λάδι, τριμμένη φρυγανιά, αμύγδαλο ή σησάμι, ζάχαρη, νερό) δεν είχε και πολλές μέρες να ετοιμαστεί διότι είχαμε το χειροποίητο άνοιγμα του φύλλου. Το άνοιγμα του φύλλου ήταν δύσκολο να γίνει τόσο λεπτό όσο χρειαζόταν για το γλυκό. Γιαυτό το λόγο υπήρχαν ειδικές τεχνίτριες που ήξεραν να το φτιάχνουν και το έφτιαχναν αφιλοκερδώς για τους συγγενείς, γνωστούς και φίλους. Το μεγάλο πρόβλημα ήταν με τα μικρά παιδιά που βλέποντας ανυπομονούσαν να φάνε τον Μπακλαβά αλλά δεν μπορούσαν να περιμένουν μέχρι την ημέρα της πρωτοχρονιάς και πολλές φορές έτρωγαν νωρίτερα χαλώντας την εικόνα του Μπακλαβά. Επειδή πάντα περίσσευε φύλλο και γέμιση από αμύγδαλα και σησάμι έκαναν ένα **πρόχειρο μπακλαβά** που τον έλεγαν «**Λωλό**» (τρελό) και με αυτό το τέχνασμα γλύτωναν την «επίθεση» στον κανονικό Μπακλαβά που τον σερβίριζαν

μόνο την μέρα της πρωτοχρονιάς. Την πρωτοχρονιά είχαμε και την **παραδοσιακή Βασιλόπιτα** με το φλουρί που όλοι περίμεναν να τους πέσει για να έχουν γούρι όλη την νέα χρονιά. Άλλα γλυκά γνωστά που έκαναν ήταν το **Σαραϊλί** (αλεύρι, λάδι, λεμόνι, νερό, ζάχαρη) και οι **Ζαρμουσάδες** (αλεύρι, αμύγδαλα ή σησάμι, νερό, λάδι, λεμόνι) που τα είχαν και αυτά φέρει από την Μικρά Ασία. Οι Ζαρμουσάδες θα μπορούσαμε να τους παρομοιάσουμε σαν τον «Λωλό» Μπακλαβά, έμοιαζαν πολύ μεταξύ τους. Μια άλλη συνήθη λιχουδιά για τα παιδιά ήταν οι **τηγανίτες** (αλεύρι, νερό, αλάτι) με μέλι ή πετιμέζι της μέρες που δεν είχαν σχολείο ή μετά την θεία κοινωνία συνήθως. Επίσης συχνά έκαναν και την **σταφιδόπιτα** αντί για τα σημερινά κεϊκ. Το **Σάββατο του Λαζάρου** έκαναν τα **Λαζαράκια** που ήταν γλυκά κουλούρια με σταφίδες και είχα **σχήμα ανθρώπου σαβανωμένου**. Την **Μεγάλη Εβδομάδα** έκαναν και τις **αυγούλες** που ήταν μεγάλα κουλούρια γλυκά που είχαν ένα αυγό στην πάνω μεριά για τα μικρά παιδιά της οικογένειας.

Στις **διατροφικές τους συνήθειες** εκτός των γλυκών είχαν και αρκετά πιάτα μοναδικά όπως το **Κεσκέκι** (αποφλοιωμένο στάρι, κρέας) μια συνταγή που πήρε και άλλες εκδοχές όπως κρέας βοδινό με πλιγούρι κλπ. ήταν ένα πιάτο εύκολο και πολύ χορταστικό. Μια εξαιρετική γεύση επίσης ήταν το **Νικούν** πλάφι με κρέας, που όλος περιέργως όλοι νομίζουν ότι είναι ρύζι με κρέας ενώ είναι ζυμαρικό (άνοιγαν φύλλο και το έκαναν σχετικά ψιλό και μετά το έκοβαν σε μικρά τετραγωνάκια μεγέθους περίπου 1X1 cm μπορεί και λίγο πιο μεγάλο ή πιο μικρό ανάλογα το γούστο) με κρέας κυρίως χοιρινό κομμένο σε μικρά κομμάτια. Μια άλλη παραλλαγή στα μετέπειτα χρόνια ήταν ο χοιρινός κιμάς κομμένος στο χέρι με μακαρόνι κοφτό. Άλλες γευστικές συνταγές που είχαν φέρει μαζί τους ήταν τα **Γιαπράκια**, ντολμάδες με λάχανο ένα αγαπημένο πιάτο και σήμερα από τις επόμενες γενιές Αλικαρνασσοτών. Τα Γιαπράκια είχαν σχήμα τριγωνικό. Επίσης δεν ξεχνάμε τα **Σουτζουκάκια** με σάλτσα και αυτό αγαπημένο πιάτο που ακόμη και σήμερα είναι από τα αγαπημένα.

Αυτό που ήταν όμως ένα πιάτο πολύ ιδιαίτερο για την ημέρα του Πάσχα ήταν το **Γεμιστό Κατσίκι**. Τα απαραίτητα συστατικά για την δημιουργία του πιάτου του Γεμιστού Κατσιακιού είναι το κουφάρι ενός κατσιακιού, μια συκωταριά κατσιακιού, ρύζι και πατάτες. Το ρύζι με την συκωταριά ψιλοκομμένη και κουκουνάρι ήταν τα συστατικά της γέμισης που μετά έραβαν την ανοιχτή κοιλιά κλείνοντας μέσα την γέμιση ενώ οι πατάτες ήταν γαρνιτούρα στο ψήσιμο. Την ίδια εποχή έκαναν και **καλιτσούνια** διαφορετικά από τα Κρητικά που ήταν με ξυνομυτζήθρα και κανέλα. Βέβαια στις νηστείες έτρωγαν πολλές σπανακόπιτες αλλά συναντώντας την Κρητική διατροφή μέσα από μίξης γάμων και νέων κατοίκων Κρητικών από διάφορα μέρη της Κρήτης στην Νέα Αλικαρνασσό μπήκαν σιγά - σιγά και οι **Κρητικές διατροφικές συνήθειες** στην καθημερινότητα τους.

Οι **Πετρομυανές συνταγές** υπάρχουν ακόμη και αρέσουν διότι το μπόλιασμα από γενιά σε γενιά δεν έχει σταματήσει και δεν πιστεύουμε ότι θα σταματήσει ποτέ. Η διαμονή στο προάστιο που πλέον αποτελεί μέρος του δήμου Ηρακλείου υπόσχεται καλύτερες μέρες για την ζωή των νέων γενιών απόγονων των πρώτων προσφύγων ακόμη και μέσα στην κρίση που ταλανίζει όλη την Ελληνική κοινωνία. Η δημιουργία και ο αγώνας των προσφύγων ήταν αδιάκοπος γιαυτό και οι νέες γενιές μπολιάστηκαν καλά με αυτές τις αρχές και αξίες.

Ευχαριστούμε θερμά τον αγαπητό φίλο και αναγνώστη κ. **Τσεπαπαδάκη Ανδρέα** για το μεράκι και το χρόνο που αφιέρωσε για τη σύνταξη του παραπάνω άρθρου.

Πηγή: Constantinoupoli.com

-

Η Νέα Αλικαρνασός με τα μάτια μιας μαθήτριας

Υπάρχουν πολλοί τρόποι να ταξιδέψεις. Με το αυτοκίνητο, το καράβι, το αεροπλάνο, ακόμη και με το τρένο. Για μένα όμως ο καλύτερος δεν είναι κανένας από τους παραπάνω. Ο καλύτερος τρόπος είναι με τις αισθήσεις. Να τις αφήσεις, μια μια, ξεχωριστά, να σου χαρίσει την μαγεία της και να σε ταξιδέψει.

Η Ν. Αλικαρνασσός είναι η πόλη που έφτιαξαν οι πρόσφυγες απ' την Σμύρνη, μετά την μικρασιατική καταστροφή, προς τιμήν της παλιάς Αλικαρνασσού. Όλα τα έφτιαξαν απ' το μηδέν. Μπορώ να πω, πως σε γενικές γραμμές κρατάει την γραφικότητα της εως σήμερα. Για να μπορέσουμε όλοι όμως να την πλησιάσουμε, πρέπει να κλείσουμε τα μάτια μας και να την αφήσουμε να παρουσιαστεί από μόνη της.

Ας υποθέσουμε ότι το ταξίδι ξεκινάει λίγο πριν το μεσημέρι, το καλοκαιράκι.

Η Ν. Αλικαρνασσός είναι δομημένη σε πολλά τετράγωνα. Όταν ήρθαμε να ζήσουμε εδώ, ήταν το πρώτο πράγμα που μου έμαθε ο μπαμπάς μου. Με αυτόν τον τρόπο δεν μπορείς να χαθείς ποτέ. Κάποια στιγμή θα βγεις εκεί που θέλεις. Οι περισσότεροι δρόμοι της είναι μικρά πλακόστρωτα σοκάκια, που η γραφικότητα τους σε πάει χρόνια πίσω, χρόνια που δεν έζησες ποτέ. Σε αυτό το μέρος ξεκινάει όλη η μαγεία.

Μυρωδιές έρχονται αι σε κυνηγούν από παντού. Σουτζουκάκια, ιμάμ μπαϊλντί, γεμιστά, ντολμαδάκια, μουσακάδες, λαδερά, κοκκινιστά. Οι μυρωδιές σε τρελαίνουν! Μα φυσικά και σε τρελαίνουν. Οι Αλικαρνασσωτίσες ήταν, είναι και θα είναι πάντα άριστες νοικοκυρές, και φοβερές μαγείρισες. Φαίνεται πως έχει να κάνει με αυτό που λένε, "ο έρωτας περνάει απ' το στομάχι". Πως νομίζετε ότι ρίχνανε τους άντρες οι Σμυρνιές; Με μάγια και τα φαγιά τους βέβαια! Και βέβαια επειδή "ό,τι κοπελομάθεις, δεν γεροντοξεχνάς", τα κουβάλησαν όλα τα μυστικά τους ως το νησί, και τα μετάδωσαν από γενιά σε γενιά!

Άλλο ένα αξιοσημείωτο της Ν. Αλικαρνασσού, που δεν μπορεί να περάσει απαρατήρητο, είναι η ζωντανία της. Όλοι οι δρόμοι είναι γεμάτοι με παιδιά. Παντού ακούς γέλια, τσιρίδες, φωνές. Αν υπήρχε ιδιαίτερος ήχος για την ευτυχία, τότε σίγουρα θα ήταν αυτός. Μα πως να μην είναι αυτό ευτυχία; Εδώ είναι ένας άλλος κόσμος. Δεν υπάρχουν τόσο τα κινητά, το ίντερνετ, και οι υπολογιστές. Εδώ υπάρχει ακόμα η πραγματική ζωή. Μέχρι τις δύο το μεσημέρι που τα μαζεύουν μαμάδες και γιαγιάδες, παίζουν ότι παιχνίδι μπορεί να βρει ο νους. Κρυφτό, κυνηγητό, πατητό, κουτσό, σχοινάκι, λάστιχο, παιχνίδια που δεν πεθαίνουν ποτέ.

Βέβαια και τα πιο μεγάλα παιδιά δεν αποτελούν εξαίρεση. Τα αρσενικά γυρίζουν ολημερίς γύρω -γύρω με τα μηχανάκια για να εντυπωσιάσουν τα κορίτσια, ενώ τα θηλυκά, παίρνουν τις φιλεναδίτσες τους αγκαζέ και γυρνάνε από δρόμο σε δρόμο για να τραβήξουν το βλέμμα κάποιου αγοριού. Μα ο έρωτας υπάρχει παντού! Σε φέρνει πίσω, στους πιο παλιομοδίτικους τρόπους. Ποιός ξέρει, μάλλον και το φλερτ από γενιά σε γενιά πάει.

Δεν σας έχω δώσει όμως μια ξεκάθαρη εικόνα. Ωραία τα αρώματα και οι ήχοι, αλλά αλλιώς είναι να το βλέπεις. Παντού, έξω από κάθε σπίτι, κάθε μπακαλικάκι, υπάρχουν λουλούδια. Μικρά παρτέρια με γιασεμιά, θάμνοι με μικρά μπουμπουκάκια, αμυγδαλιές, στολίζουν τον τόπο, και κάτω απ' τα φουντωτά δέντρα γυναίκες κάθονται και απολαμβάνουν τον καφέ τους. Όπως είναι, βέβαια, φυσιολογικό, όπου υπάρχει καφές και

βουτήματα, υπάρχει και κουτσομπολιό! Πως να τολμήσεις να περάσεις από μπροστά τους; Άμα σε πιάσουν στο στόμα τους! Ά πα πα πα πα! Ας πέσει καλύτερα φωτιά να σε κάψει. Η καλύτερη να είσαι, κάτι θα βρουν να πουν. Εγώ μία φορά το φυλακτό απ' το σουτιέν μου δεν το βγάζω. Έχει βαρεθεί να με ξεματιάζει η γιαγιά μου. Και πού να σε δουν με αγόρι! Έχει φτάσει στ' αυτιά του πατέρα σου, μέχρι να πεις κύμινο. Να τα λέμε όμως κι' όλα, να μας αγαπάει και ο θεός. Αυτό έχει και τα καλά του! Νιώθεις πάντα μια μόνιμη ασφάλεια. Άμα σου συμβεί κάτι, όλο και κάποιος θα βοηθήσει. Είναι σαν να έχεις μια μεγάλη οικογένεια.

Γνωρίζατε ότι όταν ήρθαν απ' την Σμύρνη, χτίσανε με ξύλα τον Άγιο Νικόλαο; Μα φυσικά! Αργότερα ξαναχτίστηκε! Το θρησκευτικό στοιχείο στην μικρή μας πόλη είναι ιδιαίτερο. Κάθε Κυριακή, η εκκλησία είναι πλημμυρισμένη από κόσμο. Για Χριστούγεννα και Πάσχα δεν θα το συζητήσω καν. Η γιορτή είναι μεγάλη. Όλοι φοράνε τα καλά τους και πηγαίνουν να ακούσουν τα δώδεκα ευαγγέλια, ενώ άλλοι κάθονται στα πολυάριθμα καφεενδάκια και ταβερνάκια που βρίσκονται τριγύρω.

Το πιο υπέροχο πράγμα της Ν. Αλικαρνασσού, ξέρετε ποιο είναι, έτσι; Η θάλασσα φυσικά! Είναι το ιδιαίτερο κόσμημά της καλέ. Πλοία, καράβια, καΐκια-μέχρι και ιστιοπλοϊκά θα δεις. Δεν είναι λίγες οι φορές που βλέπουμε μεγάλα πολυτελή κρουαζιερόπλοια να μπαίνουν στο λιμάνι, και παρακαλάμε για μία βόλτα. Όσοι έχουν θαλάσσια μέσα μεταφοράς, τους βλέπουμε συχνά να πηγαίνουν στην Ντία για χταπόδια, ενώ όσοι δεν έχουν κάποιο στην ιδιοκτησία τους την αράζουν στα βραχάκια με το καλάμι τους.

Τις άγιες μέρες των Χριστουγέννων, και συγκεκριμένα των Φώτων, γης και κόσμος ξεσηκώνεται για το πέταμα του σταυρού. Έρχονται οι βαρκάρηδες στα αγιασμένα νερά, και αρσενικά από όλες τις ηλικίες βουτούν για να τον πιάσουν. Πέρυσι νομίζω ήταν που τον έπιασε ένα οχτάχρονο αγόρι. Ήταν λίγο στημένο βέβαια, μιας και του ήρθε στα πόδια, αλλά αυτό δεν είναι μαγεία; ξέρετε, να πασχίζουμε όλοι για το χαμόγελο του άλλου;

Δεν σας μίλησα για τις παρελάσεις μας και την μεγάλη μας γιορτή, τα Αλικαρνάσσια. Τα Αλικαρνάσσια είναι μία εβδομάδα, μέσα στον Ιούλη που γίνονται εκδηλώσεις και μουσικές. Τα περισσότερα τα αναλαμβάνουν οι σύλλογοι, (Αρτεμίσια, Ηρόδοτος, Αθλοκίνηση κ.α) και φροντίζουν να μας χαρίζουν αξέχαστες βραδιές. Μας φέρνουν και διάσημους να μας τραγουδούν. Ο Μπικάκης, ο Ζωϊδάκης, ο Κονταρός, και πολλοί άλλοι μας ξεσηκώνουν και μας γεμίζουν κέφι. Το φαγητό όπως καταλαβαίνετε είναι αναπόσπαστο στοιχείο.

Ωστόσο, δεν σας είπα για τις παρελάσεις. Μπορεί εδώ και μερικά χρόνια να ανήκουμε στην περιφέρεια του Ηρακλείου, όμως αυτό δεν μας αλλάζει κάποια βασικά πράγματα, όπως οι παρελάσεις 28η και 25η. Η παρέλαση ξεκινάει από την Ηροδότου, και καταλήγει λίγο πιο κάτω από εκεί που κάθονται οι επίσημοι, στον Άγιο Νικόλαο, ο οποίος είναι και ο πολιούχος μας.

Τελειώνοντας, κρίνω σημαντικό να γυρίσουμε και να δούμε την άλλη της πλευρά. Αυτή που ο κόσμος πεινάει και ζει σε χαλάσματα. Κάποιοι ψάχνουν τροφή απ' τα σκουπίδια, άσχημο έτσι; Αυτά όμως τα βλέπουμε παντού, το κακό όμως είναι ότι στις κλειστές κοινωνίες, όπως της Ν. Αλικαρνασσού, είναι οτι τα δείχνουμε με το δάχτυλο. Και τότε η μαγεία διαλύεται, γιατί δε ζούμε σε παραμύθι.

Με ορθάνοιχτα τα μάτια, ας κρατήσει ο καθένας μας το κομμάτι της που τον άγγιξε...

Λιαπάκη Κατερίνα

Αριστερά το πρώτο κλειστό γήπεδα στο Δήμο Νέας Αλικαρνασσού και δεξιά το κλειστό γυμναστήριο στα Δύο Αορά...